

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN LUCAS

Didza' rgu'ë San Lucas lu në'ë Teófilo

¹ Zian nup chglun bayúdx luzúj lu guich, gaz lu dzö' yugu' le naccz, le guc ga zoaru', ² catëz na' gululu'i rë'u nup ni' dza ni'të gulale'i lei, len guluzë didza' qui. ³ Runi neda' nac dxi'a uzuja' quiu' lu guich, gaz lu dzö' yugu' lë ni, Teófilo, bönni' tsáhui'dau', le chbuguilja' gazxj ga rë' ca nac yúgu'të lë na' guc dza ni'të. ⁴ Ruzuja' quiu' lu guich ni quië gnöznu' nac gdutë li lë na' chnazëdu'.

Rulu'ë gbaz la'y queë' Dios ca zi'a galjë' Juan, bönni' uquilë' bunách nis

⁵ Dza ni'të cati' gna bë'ë luyú Judea Herodes, ni' zoë' bxuz lë' Zacarías. Nabáblenë' cö' bxuz, nazí' lei Cö' Queë' Abías. Nacnu ca' zxi'n xsoë' Aarón, bönni' guquë' bxuz blau zi'al, Elisabet, ngul queë' Zacarías na'. ⁶ Nacquë' tsahui' lahuë' Dios Zacarías len Elisabet, len gdu ládxi'quë' tunë' ca rna xtidzë'ë Dios len le rna bë' zxba queë'. Cni guc, nutu nu guc bi gnë quequë'. ⁷ Nutu nu zoa bi'i quequë', le nacnu ngul huödx Elisabet, ati' chnagulquë' grotë'.

⁸ Bdxin dza gul-la' uláz qui cö' na' nabáblenë' Zacarías lunë' dxin lahuë' Dios, lu yöl-la' bxuz quequë'. ⁹ Ca nalëbcnë' tunë' bxuz, gul-la' uláz queë' Zacarías gyazië' lu latj la'y qui gdau' quië uzégui'ë yal lahuë' Xanru' Dios. ¹⁰ Tsal ni' ruzégui'ë yal

Zacarías na', gulacué' ni'l yúgu'tè bunách, tu'lídZ Dios. ¹¹ La' na'z buluí' lahuè' gbaz la'y queè' Xanru' ga zoè' Zacarías na', zuinë' tsla'a yubél bcugu la'y ga na' regui yal. ¹² Cati' blé'inè' gbaz la'y na' Zacarías, grö'è baguí'i len gudxi bdzöbnè'. ¹³ Ni'r gudxè' lè' gbaz la'y na', gnè':

—Zacarías, cutu gádxinu', le chbyönnè' Dios le rnabu' lahuè', ati' uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau' Elisabet, ngul quiu', ati' gu'u labi' Juan. ¹⁴ Gata' quiu' le uzi'u xbey len udzijnu', ati' zian nup ludziji ládxi'gac le guljbi' bi'idau' na', ¹⁵ le gáctscabi' zxön lahuè' Dios. Cutu gui'jbi' xisi uva len clég tu le rsudxi bunách, ati' gdu sóalenè'-bi' Dios Bò' La'y cati' su lau zi'a galjbi'. ¹⁶ Gunè' Juan ni ga luhuöác queè' Xanru' zian bunách Israel. ¹⁷ Nörè' Lè' ca Xanru', ati' la'cua'len lè' Bò' na' len yöl-la' huac na' gulacua'len Elías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios. Cni gunè' quiè unè' tuz nup nacgac xuz len zxi'nquè', len uzéjni'nè' nup ta'dá'baga' quiè lacquè' tsahui', len ucözè' bunách lacquè' sina' la'zì' lu na'què' Xanru'.

¹⁸ Gnabnè' gbaz la'y na' Zacarías, rnè':

—¿Bizxa gac bè' quiè gnözda' lac lè ni? Chnagula' neda' len chnagulnu ca' ngul quia'.

¹⁹ Bubi'è didza' gbaz la'y na', rnè':

—Neda' lea' Gabriel. Runa' dxin lahuè' Dios. Lëczè' bsölè'è neda' gü'lèna' li' didza', len quíxjöi'da' li' didza' dxi'a ni. ²⁰ Na'a, le cutu gyéjlè'u xtídza'a, gcödzu' len cutur gac gneu' cati' gacr lè ni. Yúgu'tè lè ni udxín cati' gdxin dza qui.

²¹ Tsal ni' tac lè ni, nacué' ni'l bunách, ta'bözè' Zacarías, ati' tu'bannè' le rdzeynè' xtsey ga na' zoè' lu latj la'y. ²² Cati' burujè' Zacarías, cutu guc

gü'lenë' lequë' didza', ati' gláquibe'inë' blé'inë' tu le bului'inë' lë' Dios lu latj la'y. Bulá' bului'zë' Zacarías, buzéjni'në' lequë', le curác gnë'.

²³ Cati' bza'a yugu' dza na' ral-la' gunë' dxin lahuë' Dios Zacarías, ni'r böjë' lidxë'. ²⁴ Gdöd yugu' dza na' bia'nu-bi' lë'nu bi'idau' Elisabet, ngul queë' Zacarías na', ati' gdu gayu' beo' buga'nznu yu'u. Gza' ládxi'nu, ²⁵ rnanu:

—Cni runë' quia' Xanru'. Ruzá' ladxë'ë quia' bi'idau', len runë' ga cutur utui'da' laugac bunách.

Rguáxjö'ë gbaz la'y ca zi'a galjbi' Jesús

²⁶ Cati' chguc xop beo', buluí' lahuë' gbaz la'y na', le bsölë'ë lëczë' Gabriel Dios, tsijë' Nazaret, tu yödz luyú Galilea. ²⁷ Dios bsölë'ë lë' ni' tsajyüë'-bi' tubi' bi'i ngul ra'bandau' lëbi' María. Chnazí' lu na'bi' María utság ná'lenbi'-në' bönni' lë' José. Naquë' José zxi'n xsoë' David, bönni' gna bé'inë' bunách Israel. ²⁸ Cati' gyazië' Gabriel na' ga zoabi' María, gduxë'-bi':

—Padiux. Dios ruzá' ladxë'ë quiu'. Zóalenë' li' Xanru' Dios. Lëczë' benë' ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'të ngul.

²⁹ Cati' blé'ibi' gbaz la'y na' María, grö'bi' baguí'i ni'a qui didza' na' bë'ë, len rubani ládxi'bi' nax rna didza' na' bulidzë'-bi' gbaz la'y na'. ³⁰ Ni'r gduxë'-bi' gbaz la'y na', rnë':

—María, cutu gádxinu', le chbdél-li'nu' le ruzá' ladxë'ë quiu' Dios. ³¹ Na'a, tsu'ubi' lë'u tubi' bi'idau', ati' uzú'-bi' tubi' bi'i bönni'dau', ati' gu'u labi' Jesús. ³² Jesús ni gáctërë' blau, len si' Lë' Zxi'në' Dios, Nu nactër blau. Xanru' Dios gunë' ga gna bë'ë ca na' gna bë'ë David, xuz gul gdöd queë'.

³³ Jesús na' gna bé'iteczně' bunách Israel, ati' le gna bē'ē Lē' gatga udx qui.

³⁴ Ni'r gnábibi' gbaz la'y na' María, rnabi':
—¿Nacxcz gac lē ni, le cutu zóalena' bōnni'?

³⁵ Bubi'ē didza' gbaz la'y na', rē'-bi':
—Gdxinē' ga zu' Dios Bō' La'y, ati' soalen li' yōl-la' huac queē' Dios, Nu nactēr blau, le gac ga zu' ca tu zxul rgu'u bōaj. Qui lē ni na' bi'i bōnni'dau' na' ral-la' galjbi', tsu'ubi' lu nē'ē Dios, ati' si' labi' Zxi'nē' Dios. ³⁶ Yetú ca', Elisabet, ngul di'a dza quiu', chnua'nu-bi' ca' lē'nu tubi' bi'i bōnni'dau' zal-la' chnagulnu. Gulanē' queēnu: “Nacnu ngul huōdx”, san chzeaj xop beo' nua'nu-bi' lē'nu bi'idau' na'. ³⁷ Cutu bi' zoa le cusáqui'nē' Dios.

³⁸ Ni'r María gnabi':
—Ni zoa'. Tsaz naca' huen dxin queē' Xanru'.
Gac quia' ca na' chgnau'.
Ni'r la' buza'tē' gbaz la'y na' ga zoabi' María.

María zajyubi'-nu Elisabet

³⁹ La' dza ni'z gyu'ubi' nōz María, ati' jarélu'bi' gyeajbi' ga nac guí'adau', bdxinbi' tu yōdz luyú Judea. ⁴⁰ Ni' gyazbi' lidxē' Zacarías len gudxbi'-nu Elisabet:

—Padiux.

⁴¹ Cati' byōninu Elisabet didza' na' bē'bi' María, la' butatē cuinbi' bi'i huē'ndau' na' yu'ubi' lē'nu, ati' dusóalenē'-nu Dios Bō' La'y. ⁴² Ni'r bē'nu zidzj didza' Elizabet, rnanu:

—Chnunē' Dios ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'tē ngul len chnunē' ca' ga nachbi' bica' ba bi'idau' na' yu'ubi' lē'u. ⁴³ ¿Núzxatē neda', za'nu quia' xnē'ē Xana'? ⁴⁴ Cati' byōnda' didza' bē'u, bulidzu'

neda', lu yöl-la' rudziji queëbi' la' butatë cuinbi' bi'i huë'ndau' ni yu'ubi' lë'a. ⁴⁵ Bica' bau' li' le gyéjlë'u xtidzë'ë gbaz la'y, ati' udxíncz lë na' gudxë' li' uláz queë' Xanru'.

⁴⁶ Ni'r gnabi' María:

“Gdu ladxa'a runa' Xanru' zxön,

⁴⁷ Len rudziji ládxi'lëna'-në' Dios, Nu ruslá neda'.

⁴⁸ Dioscz buzá' ladxë'ë quia' neda'.

Yu'a lu në'ë, tsaz naca' huen dxin queë'.

Na'a su lau, ca nac quia' la'ná:

‘Bica' ba ngul na'.’

⁴⁹ Zxöntër nac le benë' quia' Dios uná bë'.

La'y nac lë'.

⁵⁰ Lë' ruhuechi' ládxi'teczë' bunách tadxi Lë'

Na'a dza len dza zi'a za'c.

⁵¹ Yugu' yöl-la' huac zxön chbenë' Lë'.

Buzötjè' nup glun zxön yöl-la' rejni'i quegac.

⁵² Bugúë' yöl-la' uná bë' quegac nup glac blau,

Len benë' ga glac blau nup glac nöxj ladxi'.

⁵³ Benë' ga guluhuölj guladze'i nup guladún,

Len buca'në' ca'z nup gulale'i yöl-la' tsahui'.

⁵⁴ Gúclenë' bunách Israel, nup na' tun xchinë',

Le yajneynë' lequë' len buechi' ladxë'ë lequë'.

⁵⁵ Benë' ca gzxi' lu në'ë gunë' quequë' xuz xtau'ru'

Lenca' queë' Abraham len quegac zxi'n xsoë'.”

⁵⁶ Bugá'nlenbi'-nu Elisabet María gdu ca tsonn beo', ati' gdöd ni' böajbi' lidxbi'.

Le guc cati' guljè' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

⁵⁷ Cati' bdxin dza ral-la' soabi' bi'idau' queënu Elisabet, buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau'.

⁵⁸ Gulayöni dzag yu'u queënu len yugu' di'a dza queënu ca na' guc, buechi' ladxë'ë-nu Dios, ati'

guludzíjilen lënu. ⁵⁹ Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', guladxinë' dí'a dza queënu quië la'chuguë' lu xpëla'bi' bi'i bönni'dau' na' lë na' gac bë' náquibi' queë' Dios, ati' të'nnë' lu'ë labi' Zacarías ca na' lë' xuzbi'. ⁶⁰ Ni'r bubu'inu didza' Elisabet, xna'bi', rnanu:

—Cutu. Juan si' labi'.

⁶¹ Gulanabnë'-nu, ta'në':

—¿Bizx queë? Nutu nu dí'a dza quiu' lë' Juan.

⁶² Ni'r gululá' gulului'znë', gulanabnë' xuzbi' nacx rë'nnë' gu'ë labi'. ⁶³ Gnabë' tu blagdau' Zacarías na', ati' buzujë' lahui cni: “Juan lëbi'.” Gulubannë' yúgu'të'. ⁶⁴ La' ni'z böaljtë ru'ë Zacarías na' len buguitjtë ludxë'ë, ati' bë'ë didza' le glu'ë Dios yöl-la' ba. ⁶⁵ Ni'r gládxinë' len gulubannë' yúgu'të dzag yu'u quequë', ati' yúgu'të yödzdau' nacuá' lu guí'adau' luyú Judea, gzë didza' ca guc lë ni. ⁶⁶ Gulazá' ládxi'gac yúgu'të nup gulayöni ca na' guc, ta'ná:

—¿Nacxcz gacbi' bi'i bönni'dau' ni? Le nactë zóalenë'-bi' Xanru'.

Didza' bë'ë Zacarías uláz queë' Dios

⁶⁷ Ni'r dusóalenë' Zacarías, xuzbi' Juan, Dios Bö' La'y, ati' bë'ë didza' uláz queë' Dios, rnë':

⁶⁸ “Yöl-la' ba Dios, Xangac bunách Israel
Le duyúë' rë'u, bunách queë', len böa'uë' rë'u.

⁶⁹ Bsölë'ë queëru' Nu uslá rë'u,
Len yöl-la' huac zxön qui,
Nu na' gulj ladj zxi'n xsoë' David,
Huen dxin queë' Dios.

⁷⁰ Dza ni'të gzxi' lu në'ë gunë' cni,

Nac ca na' gnë' lu rú'acquë' bönni' glu'ë didza' uláz queë'.

⁷¹ Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u
Lu na'gac nup ta'léy rë'u

Lenca' lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a.

⁷² Gzxi' lu në'ë huechi' ladxë'ë xuz xtau'ru'
Len tsajneynë' le gzxi' lu në'ë le nac la'y.

⁷³ Lë ni benë' tsutsu xtudzë'ë gzxi' lu në'ë,
Le gunë' queë' Abraham, xuzru' gul gdöd,
Le nac tu le ral-la' gunë' queëru' rë'u.

⁷⁴ Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u
Lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a
Quië cutur gádxiru' gunru' xchinë' Lë',

⁷⁵ Len quië gacru' ba'a ladxi' len gdu dxi'a
Lahuë' Lë' yúgu'të dza soaru' gbanru'.

⁷⁶ Li', zxi'na'dau', si' lau' bönni' ru'ë didza' uláz
queë' Dios Nu nactër blau

Le tsajnöru' ca Xanru'cz, upa'u nöz ga tödë'.

⁷⁷ Gunu' ga la'nözi bunách queë' ca gac lulá
Len ca na' unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'.

⁷⁸ Cni gac, le ruhuéchi'tsca ladxë'ë rë'u Dios
Len runë' ga tsení' queëru' Nu nac yení' gdu.

⁷⁹ Lei gunn yení' ga nacuá' nup nacuá' gap nac
chul len gap nac lu zzul qui yöl-la' gut
Quië ugú'u rë'u nöz ga cö' dxi ládxi'dau'ru'."

⁸⁰ Gzxönbi' bi'i bönni'dau' na' len bdip ládxi'bi'.
Gzoazbi' gap nac lu latj ca'z cati' bdxinr dza buluí'
laubi' laugac bunách Israel.

2

Le guc cati' guljbi' Jesús

¹ La' dza ni'z gna bë'ë Augusto César la'yáz lu
guich yúgu'të bunách nacuá' yödzyú. ² Cati' zi'al

lzu gulayáz lu guich ni, rna bē'ē luyú Siria bōnni' lē' Cirenio. ³Yúgu'tē bunách yjac yōdz qui queēquē' ga na' nababquē' quiē la'yaziē' lu guich. ⁴Gzē'ē José yōdz Nazaret luyú Galilea, zijē' luyú Judea, len bdxinē' yōdz Belén, ga ni' guljē' David, le naquē' José zxi'n xsoē' David na'. ⁵Gyijē' ni' José quiē tsaziē' lu guich, ati' dzagbi'-nē' María, bi'i ngul nazí' lu na'bi' utság ná'lenbi' lē', len chzoa soabi' bi'idau' queēbi'. ⁶Cati' ni' nacu'ē lu yōdz Belén, bdxin dza soabi' bi'idau' queēbi'. ⁷Ni' buzoanu-bi' tubi' bi'i bōnni'dau', bi'i zi'al queēnu. Buchōlinu-bi' yugu' lári'dau', ati' gdixjnu-bi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' bōa' quegac bunách yu'ugac nōz. Cni' guc, le cutu bdzōli latj la'cu'ē lu yu'u ga ni' ta'dxinē' bōnni' yu'ugac nōz.

Tu'luí' lahuē' gbaz la'y queē' Dios ga nacu'ē bōnni' tu'yúē'-ba' bō'cu' zxila'

⁸Gal-la' ra' yōdz Belén nacu'ē ladj guixi' bōnni' tu'yúē'-ba' bō'cu' zxila', tun chi'ē-ba' chdzō'l. ⁹La' bului'tē lahuē' gbaz la'y queē' Xanru' ga na' nacu'ē. Glu'u yení' ga na' nacu'ē yōl-la' yení' queē' Xanru', ati' gládxinē'. ¹⁰Ni'r gudxē' lequē' gbaz la'y na', rnē':

—Cutu gádxili'. Na'a rguíxjöi'da' lbi'ili' didza' gun ga udzjitsquili', le luzí' ca' xbey yúgu'tē bunách. ¹¹Na'a chguljbi' ladzē' David Nu uslá lbi'ili'. Nu ni' nac Cristo, Xanru'. ¹²Lē' ni' gac bē' nu nachi'. Udzōlili'-bi' bi'idau' na', narōlibi' yugu' lári'dau' len dēbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' bōa' quegac bunách yu'ugac nōz.

13 Ga na' zoë' gbaz la'y na', tu tsalz gululuí' lauquë' zianr ca' gbaz la'y queë' Dios, narujquë' yehua' yubá len ta'gu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

14 Yöl-la' ba Dios zoë' xtsa',

Ati' gac luyú le cuequi dxi ládxi'dau'quë'

Bönni' rdzag ladxë'ë lequë' Dios.

15 Cati' guluzë'ë gbaz la'y na' ga ni' nacu'ë, zhuöjquë' yehua' yubá, ni'r glë lza'quë' tuë' yetué' bönni' uyú bö'cu' zxila' na', ta'në':

—Uyéajtsca'ru' Belén quië glé'iru' lë ni chguc ca na' chbului'inë' rë'u Xanru'.

16 Jarélu'quë' yjaquë' ati' yajxáca'quë' María len José, lenca' bi'idau' na', dëbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz.

17 Cati' gualé'inë' lëbi', gulaguíxjö'ë lë na' zi'a gudxë' lequë' gbaz la'y na' ca nac queëbi' bi'idau' na'.

18 Gulubani yúgu'të nup gulayöni didza' glu'ë bönni' uyú bö'cu' zxila' na'.

19 Glu'uz icj nagnu yugu' didza' ni María, ati' gza' ládxi'nu ca nac qui.

20 Zhuöjquë' bönni' na' uyú bö'cu' zxila', tunë' zxön Dios len ta'gu'ë Lë' yöl-la' ba ni'a qui yúgu'të lë na' gulayönnë' len gualé'inë', le guc ca na' gudxë' lequë' gbaz la'y na'.

Ta'gu'ë-bi' bi'idau' Jesús lu në'ë Dios

21 Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', gulachuguë' lu xpëla'bi' lë na' nac bë' náquibi' queë' Dios, ati' glu'ë labi' Jesús ca na' chbë'czë' labi' gbaz la'y na' zi'al cati' zi'a tsu'ubi' lë'nu xna'bi'.

22 Cati' chbza'a dza qui le tu'pá' cuincnu ngul ca rna bë' zxba queë' Moisés, gulachë'ë-bi' bi'idau' Jesús Jerusalén quië la'gu'ë-bi' lu në'ë Xanru' Dios.

23 Cni glunë', le nayúj lu guich lu zxba queë' Xanru'

le rna: “Yúgu'tëbi' bi'i bönni'dau' nacbi' bi'i zi'al queënu xna'cbi', lubijë'-bi' quizi queë' Xanru' Dios.” ²⁴ Qui lë ni na' yjaquë' ni' quië ludödcdë'-ba' len la'gu'quë'-ba' lahuë' Dios chopba' gúgudau' o chopba' budödau' ca na' rna bë' zxba queë' Xanru' Dios.

²⁵ Dza ni'z zoë' Jerusalén tu bönni' lë' Simeón. Bönni' ni naquë' tsahui' len rej ladxë'ë Dios. Rbözë' Nu na' gsölë'ë Dios, Nu gaclen bunách Israel. Zóalenë' Simeón na' Dios Bö' La'y, ²⁶ len chbuli'inë' lë' cutu gatië' cati' glé'irnë' Cristo, Nu na' gsölë'ë Xanru' Dios. ²⁷ Bdxinë' Simeón na' nchil gdau' le bchë'ë lë' ni' Dios Bö' La'y. Cati' gulachë'ë-bi' bi'idau' Jesús nchil gdau' xuz xna'bi' quië lunë' queëbi' ca rna bë' zxba na', ²⁸ ni'r bunidë'-bi' Simeón na', len gyij ladxë'ë Dios, rnë': ²⁹ “Xana', na'a huac gunnu' neda' latj gatia', Soa dxi ladxa'a

Le chguc le gudxu' neda', huen dxin quiu'.

³⁰ Chblé'ida' Nu na' buzoaczu', Nu uslá bunách,

³¹ Nu na' rulú'u lahui laugac yúgu'të bunách.

³² Lëbi' nacbi' yení' uzení' bunách gza'a

Len nacbi' ca' yení' quegac bunách Israel quiu'.”

³³ Gulubannë' José len María, xna'bi' bi'idau' Jesús, ca nac lë na' gnë' Simeón ca nac queëbi' Jesús. ³⁴ Gnabnë' Dios Simeón gunë' ga gac dxila quequë', ati' gudxë'-nu María, xna'bi' Jesús, rnë':

—Byutsca'. Bi'i ni nuzóë'-bi' Dios quië gunbi' ga la'chixi bunách zian, ati' luhuöás bunách zian ladj bunách Israel. Gacbi' tu le nac bë', ati' la'në' queëbi' bunách. ³⁵ Gac cni quië la'lá' lahui le ta'zá' ládxi'gac bunách zian. Yugu' lë ni lac quiu' ca tu guia tuchi' le tsaz ládxi'da'u.

³⁶ Zoanu ca' ni' Ana, ngul rui'nu didza' uláz queë' Dios. Nacnu zxi'në' Fanuel, bönni' nababë' di'a dza queë' Aser. Chnagúltscanu Ana na', le gzóalennu bönni' queënu gdu gadx iz gdöd gucnu ra'bandau', ³⁷ ati' bga'nnu uzéb cati' bdxintë dza chyu'unu gdu ca taplalj yu tap iz. Cutu ca' rubí'i ruza'nu ga nac nchil gdau'. Rël len tè dza rej ládxi'nu-në' Dios, runnu gubás len rulidznu-në' Dios. ³⁸ La' na'z bdxíntënu ni', rënu-në' Dios: "Xclenu'." Gdíxjöi'nu yúgu'të bunách ca nac queëbi' bi'idau' Jesús, bunách na' nacua' Jerusalén, ta'bóz dza gdxin Nu na' gsölë'ë Dios gaclen bunách.

Zhuøjquë' José len María yödz Nazaret

³⁹ Gdöd glunë' José len María yúgu'të le rna bë' zxba queë' Xanru' Dios, yhuøjquë' ladzquë' Nazaret luyú Galilea. ⁴⁰ Gzxönbi' bi'idau' Jesús len bdip ládxi'bi'. Guta' queëbi' yöl-la' rejni'i, ati' zxön nac le ruzá' ladxë'ë queëbi' Dios.

Rudxinbi' bi'idau' Jesús nchil gdau'

⁴¹ Yugu' iz rjaquë' Jerusalén xuz xna'bi' Jesús cati' rac Lni Pascua, lni tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, bubijë' xuz xtau'quë' luyú Egipto. ⁴² Cati' chyu'ubi' chinnu iz bi'i Jesús, yjaquë' Jerusalén ca tunczë' cati' rac lni na'. ⁴³ Cati' gdöd lni, zhuøjquë', san buga'nbi' Jerusalén bi'idau' Jesús, san cutu táquibe'inë' José len María, xna'bi' Jesús. ⁴⁴ Le táquinë' nútsa'bi' ladj bunách zian yú'ulengac lequë' nöz, tu dza nayá' gulazé'ë. Ni'r cati' guluguiljé'-bi' gap nacua' di'a dza quequë' len gap nacua' nup núnbë'quë' ⁴⁵ cutu guludzölnë'-bi'. Qui læ ni na' yhuøjquë' Jerusalén, zajtiljquë'-bi'.

⁴⁶ Cati' chguc dza bunn, guludzölnë'-bi' ga nac nchilgdau', rö'bi' gatsjláhuil'è' bönni' gdau' tu'sëdi, ruzé nagbi' didza' tu'ë len rnabi yúdxibi' lequë'.

⁴⁷ Gulubani yúgu'të nup gulayöni didza' bë'bi' ca nac yöl-la' rejni'i queëbi' len ca nacgac didza' bubii'ibi'. ⁴⁸ Cati' gulalé'inë'-bi' xuz xna'bi', gulubannë', ati' gudxnu-bi' xna'bi', rnanu:

—Zxi'na', ¿bizx quië benu' cni queëtu'? Byutsca', len yöl-la' ruúbi ruguí'i buguiljtu' li' neda' len xuzu'.

⁴⁹ Ni'r gudxbi' lequë' Jesús, rnabi':

—¿Bizx quië buguiljli' neda'? ¿Naru' cu nözili' run bayúdx guna' xchinë' Xuza'?

⁵⁰ Cutu gulayéjni'në' xuz xna'bi' didza' na' gudxbi' lequë'.

⁵¹ Böajlenbi' lequë' Jesús, budxinbi' Nazaret, ati' benbi' ca rna xtízza'quë' xuz xna'bi'. Glu'znu icj ládxi'dau'nu yúgu'të lë ni María, xna'bi' Jesús.

⁵² Rata'r queëbi' bi'i Jesús yöl-la' rejni'i, len rrxönbi'. Burujbi' dxi'a lahuë' Dios len laugac bunách.

3

Lban runë' Juan, bönni' ruquilë' bunách nis

¹ Cati' chguc chinu iz rna be'inë' gdu'të yödzyú Tiberio César, ati' rna bë'ë Poncio Pilato luyú Judea, ati' Herodes rna bë'ë ca' luyú Galilea, ati' Felipe, böchë'ë Herodes na', rna bë'ë luyú Iturea len luyú Traconite, ati' Lisancias rna bë'ë luyú Abilinia, ² yugu' dza na' nacquë' bxuz blau Anás len Caifás, ati' la' na'z Dios bë'lenë' Juan, zxi'në' Zacarías, didza' cati' ni' zoë' Juan lu latj ca'z. ³ Rdë' Juan ni yúgu'të latj nacué' ra' yegu Jordán, runë'

lban ca ral-la' la'díl nis nup tu'bí'li ládxi'gac quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'que'. ⁴ Guc cni ca na' nayúj lu guich la'y yugu' didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, rna:

Ryön chi'ë bönni' rulidzë' lu latj ca'z, rnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.

⁵ Gdzé'igac yúgu'të gap nac röga'.

Luhuöác lachi' yúgu'të gui'a sib len gui'adau'.

Lurúj li nöz nayéycj naröligac,

Ati' luhuöác dxi'a nöz guiöj.

⁶ La'le'i yúgu'të bunách Nu na' gsölë'ë Dios, Nu uslá bunách.”

⁷ Cati' gularúj bunách zian quië la'díl nis lu në'ë Juan, lë' gudxë' lequë':

—Lbi'ili', di'a dza quecba' bël snia'. ¿Nuzxa buluí'i lbi'ili' gzxundjli' yöl-la' rusyúdx zi'a gac quegac bunách? ⁸ Na'a, gul-gún le lac bë' chbubí'i ládxi'li' len cutu sa' ládxi'li', cugnali': “Nactu' tsahui' le nactu' zxi'n xsoë' Abraham”, le rëpa' lbi'ili', huac quel-lë'ë Dios yugu' guiöj ni len gunë' ga luhuöác zxi'n xsoë' Abraham. ⁹ Nacli' ca yugu' yag. Chzoa rböz guia huag gchugu yugu' yag. Yúgu'të yag cuta'bía le nac dxi'a, la'chuguë' yag na' len la'gu'ë leygac lu gui'.

¹⁰ Ni'r gulanabi lë' bunách nacuá' ni', ta'ná:

—¿Nacx gúntsatu'?

¹¹ Bubi'ë didza' Juan, rë' lequë':

—Nu dë chop zxey ral-la' unödzej qui nu cudë qui, ati' nu dë le gagu, lëzca' cni ral-la' quis quegac nup cudë le lagu.

12 Guladxinë' ca' ni' quië la'dilë' nis la'quë' bönni' tu'quixjë' lazgac bunách uláz qui yödź zi'tu', ati' gulanabnë' lë', ta'në':

—Bönni' usëdi, ¿nacx gúnťsatu' netu'?

13 Juan gudxë' lequë':

—Cutu uquixjrli' tsca le chgna bé'inë' lbi'ili' bönni' uná bë'.

14 Gulanabnë' ca' lë' la'quë' bönni' rjaquë' gdil-l, ta'në':

—¿Nazx netu', nacx guntu'?

Juan gudxë' lequë':

—Cutur gun gádxili' nitú bunách quië cúali' le dë qui. Cutur gnëli' quegac bunách le cunácź quië gunli' ga la'guíxj lbi'ili', san gul-dzág ládxi'li' tsca razxjli'.

15 Ta'zá' ládxi'gac bunách na' ta'böz Nu na' ral-la' gsölë'ë Dios, chqui' naquë' Juan na' bönni' lë' Cristo. 16 Bubi'ë didza' Juan, gudxë' yúgu'të', rnë':

—Le nactë neda' ruquila' lbi'ili' nis, san zë'ë bönni' gunë' le rulu'z yöl-la' rdil nis ni, gchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y len le nac gui' queë'. Bönni' ni naprë' yöl-la' uná bë' ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölë' nudë'ë. 17 Zönë' lu në'ë bcö' queë' ati' ulubë' ga rľub zxoá' xtil queë', lë ni rulu' le gac quegac bunách. Utubë' zxoá' xtil, len cu'ë lei xlatji, san bëb qui uzégui'ë lu gui' le gatga ul.

18 Ca nacgac didza' ni len yela'gac zian didza' le bchizië' icj naggac bunách, benë' lban Juan lauquë' qui didza' dxi'a. 19 Juan na' buquíë' Herodes, bönni' rna bë'ë, le zóalenë'-nu Herodías, ngul queë' Felipe, bönni' böchë'ë, lenca' le runë'

zian le cunác. ²⁰ Ni'r benë' Herodes tu le nacr huia'dö', glu'ë lidx guia Juan na'.

Rdilë' nis Jesús

²¹ Dza na' zi'a gdzunë' lidx guia Juan, cati' ni' ruquilë' bunách nis, bdilë' ca' nis Jesús. Cati' ni' rulidzë' Dios, gyalj luzxbá ²² ati' bötjë' Dios Bö' La'y, bdxinë' ga na' zoë' Jesús. Buluí' lahuë', rnë'ë ca tuba' budödau', ati' byön chi'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

Yugu' xuz xna' gul queë' Jesús

²³ Cati' gzu lahuë' runë' xchinë' Jesús, yu'ë ca chi uruá' iz. Taqui bunách naquë' zxi'në' José. Jesús naquë' zxi'n xsoë' Elí, nu na' naquë' xuznu María.

²⁴ Elí na' guquë' zxi'në' Matat, nu ni guc zxi'në' Leví, nu ni guc zxi'në' Melqui, nu ni guc zxi'në' Jana, nu ni guc zxi'në' yetúë' José.

²⁵ José ni guquë' zxi'në' Matatías, nu ni guc zxi'në' Amós, nu ni guc zxi'në' Nahum, nu ni guc zxi'në' Esli, nu ni guc zxi'në' Nagai.

²⁶ Nagai na' guquë' zxi'në' Maat, nu ni guc zxi'në' yetúë' Matatías, nu ni guc zxi'në' Semei, nu ni guc zxi'në' yetúë' José, nu ni guc zxi'në' Judá.

²⁷ Judá na' guquë' zxi'në' Joana,

nu ni guc zxi'në' Resa,
nu ni guc zxi'në' Zorobabel,
nu ni guc zxi'në' Salatiel,
nu ni guc zxi'në' Neri.

²⁸ Neri na' guquë' zxi'në' yetúë' Melqui,
nu ni guc zxi'në' Adi,
nu ni guc zxi'në' Cosam,
nu ni guc zxi'në' Elmodam,
nu ni guc zxi'në' Er.

²⁹ Er na' guquë' zxi'në' Josué,
nu ni guc zxi'në' Eliezer,
nu ni guc zxi'në' Jorim,
nu ni guc zxi'në' yetúë' Matat.

³⁰ Matat na' guquë' zxi'në' Leví,
nu ni guc zxi'në' Simeón,
nu ni guc zxi'në' Judá,
nu ni guc zxi'në' yetúë' José,
nu ni guc zxi'në' Jonán,
nu ni guc zxi'në' Eliaquim.

³¹ Eliaquim na' guquë' zxi'në' Melea,
nu ni guc zxi'në' Mainán,
nu ni guc zxi'në' Matata,
nu ni guc zxi'në' Natán.

³² Natán na' guquë' zxi'në' David,
nu ni guc zxi'në' Isaí,
nu ni guc zxi'në' Obed,
nu ni guc zxi'në' Booz,
nu ni guc zxi'në' Salmón,
nu ni guc zxi'në' Naasón.

³³ Naasón na' guquë' zxi'në' Aminadab,
nu ni guc zxi'në' Aram,
nu ni guc zxi'në' Esrom,
nu ni guc zxi'në' Fares,

nu ni guc zxi'në' yetúë' Judá.

³⁴ Judá na' guquë' zxi'në' Jacob,

nu ni guc zxi'në' Isaac,

nu ni guc zxi'në' Abraham,

nu ni guc zxi'në' Taré,

nu ni guc zxi'në' Nacor.

³⁵ Nacor na' guquë' zxi'në' Serug,

nu ni guc zxi'në' Ragau,

nu ni guc zxi'në' Peleg,

nu ni guc zxi'në' Heber,

nu ni guc zxi'në' Sala.

³⁶ Sala na' guquë' zxi'në' Cainán,

nu ni guc zxi'në' Arfaxad,

nu ni guc zxi'në' Sem,

nu ni guc zxi'në' Noé,

nu ni guc zxi'në' Lamec.

³⁷ Lamec na' guquë' zxi'në' Matusalén,

nu ni guc zxi'në' Enoc,

nu ni guc zxi'në' Jared,

nu ni guc zxi'në' Mahalaleel,

nu ni guc zxi'në' yetúë' Cainán.

³⁸ Cainán na' guquë' zxi'në' Enós,

nu ni guc zxi'në' Set,

nu ni guc zxi'në' Adán,

nu ni guc ca zxi'nczë' Dios.

4

Rzi' bë' Jesús Satanás tu' xöhui'

¹ Buzé'ë Jesús ra' yegu Jordán, gdu zóalenë' Lë' Dios Bö' La'y, ati' Dios Bö' La'y na' bchë'ë Jesús lu latj ca'z. ² Gzoë' ni' Jesús gdu ca choa' dza, ati' gzxi' bë' Lë' tu' xöhui' quië gun ga gchíxinë' Jesús. Cutu

bi gdahuë' Jesús yugu' dza na', ati' gdödr ni' rdunë'.

³ Ni'r gudx Jesús tu' xöhui' na', rna:

—Chqui' nacczu' Li' Zxi'në' Dios, gnatsca' luhuöác yöt xtil guiöj ni.

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich, rna: “Clëgz yöt xtil nabánigac bunách, san nabánigac ca' yúgu'të xtidzë'ë Dios.”

⁵ Ni'r bchë' Jesús tu' xöhui' na' ga nac tu lu gui'a sib ati' tu chi'idau'z buluí'i Lë' yúgu'të xlatjgac nup ta'ná bë' yödzyú. ⁶ Rë Jesús tu' xöhui' na', rna:

—Gunna' quiu' yúgu'të xlatjgac nup ta'ná bë' ni len yöl-la' tsahui' quegac, le nadöd lu na'a yúgu'të lë ni, ati' nu rë'nzda' ru'a qui. ⁷ Chqui' Li' uzechu zxibu' lahua' gunu' neda' zxön, yúgu'të lë ni gaqui quiu'.

⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Bcuit ga zoa', Satanás, le nayúj lu guich la'y le rë netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u-në', len tuzë' Lë' gunu' xchinë'.”

⁹ Ni'r bchë' Jesús Jerusalén tu' xöhui' na', ati' budxía Lë' cju'u gdau', len rë Lë':

—Chqui' nacu' Zxi'në' Dios, busládzu'tsca' cuinu' ni ¹⁰ le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsölë'ë gbaz la'y queë', lácLenë' Li'.

¹¹ Lu na'quë' luchisë' Li'

Cui tsajchegu'u guiöj, cugunu' zi' ni'u.

¹² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rë netu': “Cutu si' bë'u Xanu' Dios.”

¹³ Cati' cutu budzöli yetú le si' bë' Jesús tu' xöhui' na', buzá' ga zoë' tu chi'idau'.

Rzu lahuë' Jesús runë' xchinë' luyú Galilea

14 Bøjë' Jesús luyú Galilea, dë lu në'ë yöl-la' huac queë' Dios Bø' La'y. Gzë didza' ca nac queë', ati' gulayöni bunách nacuá' yúgu'të yödz gdu zbi'il. 15 Busëdnë' bunách Jesús gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' glun Lë' zxön yúgu'të bunách ni'.

Le benë' Jesús yödz Nazaret, ga nac ladzë'

16 Ni'r budxinë' Jesús yödz Nazaret ga ni' gzxönë'. Cati' bdxin dza la'y quequë' bönni' judío, ca runczë' Jesús, gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' gzuinë' quië ulabë' tu le nayúj lu guich la'y. 17 Guludödë' lu në'ë Jesús guich ga na' nayúj didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Cati' bsaljë' guich na', bdzölnë' ga nayúj lu guich le rna:

18 Zóalenë' neda' Bø' La'y queë' Xanru'

Le nubijë' neda' quizi queë'

Quië quíxjöi'da' bunách yechi' didza' dxi'a.

Bsölë'ë neda' una' nup rac zi' ládxi'dau'gac,

Len usyönda' nup nadzungac, ca gac lulá,

Len una' bunách nachúl laugac,

Len uslá' bunách zoa nu runi leygac zi',

19 Len guna' lban qui dza ruzá' ladxë'ë quegac bunách Xanru' Dios.

20 Ni'r butubë' guich na' Jesús len bugu'ë lei lu në'ë bönni' run chi'ë yugu' guich la'y, ati' grö'ë. Ni'r gulaná' Jesús yúgu'të nup nudubgac lu yu'u na'.

21 Gzu lahuë' Jesús rë' lequë':

—Na'a dza ni zoali' lbi'ili', rudxíncz le nayúj lu guich ni.

22 Gulanë' dxi'a queë' yúgu'të', len gulubannë' ca nac didza' dxi'a ru'ë, ati' ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni zxi'në' José?

²³ Rë' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx huëli' neda' lë ni ta'ná bunách, le rna: “Li', bönni' ruún bunách, bun cuinu'.” Lëzca' cni huëli' neda': “Yugu' le byönitu' benu' Capernaum, ben ca' ga ni nac ladzu'.”

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', chqui' zoë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, cutu tun lë' ba la'n bunách uláz queë'. ²⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', gulacua'nu zian ngul uzëb luyú Israel yugu' dza ni' zoë' Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, cati' ni' cutu gul guiöj gdu ca tsonn iz yu xop beo' ati' guc gbin luyú na', ²⁶ san Dios cutu bsölë'ë Elías na' ga nacua'nu ngul uzëb nacua'nu luyú Israel, san bsölë'ë lë' ga na' zoanu ngul uzëb lu yödz Sarepta, le nabáb yödz Sidón. ²⁷ Lëzca' cni, gulacua' luyú Israel zian nup te'i huë' nudzu' ruzöd dza ni' zoë' Eliseo, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, san cutu böaquë' nitüë' bönni' nutsë'ë ladj bunách Israel na', san böaquë' tuzë' Naamán, bönni' nababë' luyú Siria.

²⁸ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulaleynë' yúgu'të bönni' nacu'ë lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios. ²⁹ Ni'r gulayasë' len gulubijë' Jesús ni'l ra' yödz. Gulachë'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj ga na' dë ladzquë' quië lusládzu'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj na'. ³⁰ Ni'r gdödë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, zhuöjtë'.

Tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui'

³¹ Ni'r gyijë' Jesús yödz Capernaum luyú Galilea, ati' ni' busëdnë' bunách yugu' dza la'y quequë'

bönni' judío. ³² Gulubannë' ca nac le rusëdnë' lequë' Jesús, le bë'ë didza' ca tu bönni' dë lu në'ë.

³³ Zoatë' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' yu'u lë' bö' xöhui', ati' bë'ë zidzj didza', ³⁴ rnë':

—Bsan netu'. ¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Naru' za'u usnitiu' netu'? Núnbë'a Li' nu nacu'. Bönni' La'y queë' Dios nacu'.

³⁵ Buzeynë' ba nadx bö' xöhui' na' Jesús, rë' lei:

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

Ni'r gru'n lyu bönni' na' bö' xöhui' na' laugac bunách nacuá' ni' len burujtë lu bönni' na', san cutur bi ben queë'. ³⁶ Gulubannë' yúgu'të' len glu'ë didza' tu'ë len yetúë', ta'në':

—¿Bizxa didza' ni ru'ë? Len yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac zxön rna bé'inë' yugu' bö' xöhui', ati' tu'rujtë bö' xöhui' na'.

³⁷ Gzë didza' ca nac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yödz gdu zbi'il.

Ruúnë' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro

³⁸ Ni'r gyasë' Jesús len burujë' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ati' gyazië' lidxë' Simón. Ni' zoanu xna'nu ngul queë' Simón na', yu'unu tu xla, ati' gláta'yuë' lahuë' Jesús unë'-nu.

³⁹ Gbiguë'ë Jesús ga na' dënu, ati' bulidzë' huë' xla na' yu'unu. La' brujtë tu xla na' yu'unu, ati' la' gyástënu len bë'nu le glahuë'.

Ruúnë' Jesús zian nup te'i

⁴⁰ Cati' chrbia gbidz, guladxín ni' yúgu'të nup nacia'len lequë' nup na' te'i qui queëgac guidzhuë', ati' yjua'quë' leygac ga na' zoë' Jesús. Lë' bxoá në'ë nup na' te'i, bunë' leygac.

41 Gulurúj ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách te'li na'. Ta'bödxya'a bö' xöhui', ta'ná:

—Li' nacu' zxi'në' Dios.

Ni'r buzeynë' ba nadx yugu' bö' xöhui' na' Jesús, len cutu bë'ë latj la'ná, le nõzigac naquë' Cristo.

Runë' Jesús lban luyú Galilea

42 Cati' za' rení' yetú dza, brujë' Jesús Capernaum na', ati' gyijë' tu latj ca'z. Ni' guluguílj Jesús bunách zian. Cati' guladxinë' ga na' zoë', glë'nnë' lutseyne' Lë', cui uzë'ë ga na' nacu'ë. 43 Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Run bayúdx tsija' gap nacuá' yezica' yödz, tsjena' ca' ni' lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios. Qui lë ni na' bsölë'ë neda' ni.

44 Cni guc, benë' lban yugu' yödz luyú Galilea len gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

5

Ta'dzunba' bö' zian

1 Cati' ni' zoë' Jesús ra' nis zxön nazí' lei Gensaret, guluquí gulutsútsj Lë' bunách zian quië la'yöni xtudzë'ë Dios. 2 Ni'r blé'inë' chop bárcodau' Jesús, xzoagac lu nis zxön ga na' nac ra' yu bidx, ati' narujquë' lë'igac bárcodau' na' bönni' uzön bö' len ta'guibë' yöxj bö' quequë'. 3 Grenë' Jesús tu lë'i bárcodau' na', le naqui queë' Simón Pedro, ati' gnabnë' lë' udxiguë'ë lei yeláti'dau' zi'tu' ga nac ra' yu bidx na'. Ni'r grö'ë Jesús lë'i bárcodau' na', len rö'zë' ca' ni' rusëdnë' bunách zian nacuá' ni' lu yu bidx na'. 4 Cati' budx bë'ë didza' Jesús, ni'r gudxë' Simón, rnë':

—Bsa' bárcodau' ni lu nis zxön ga na' rø' zil, ati' ni' gul-zál yøxj bøl queëli' quië sönli'-ba' bøl.

⁵ Bubi'ë didza' Simón, rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, gdu yël chbentu' dxin len nituba' bøl cutu rzönitu'-ba', san didza' quiu' gzálgara' lei.

⁶ Cati' chgulazalë' yøxj na', gulazönë' zióntërba' bøl ati' ráquitiqui' grøza' yøxj bøl na'. ⁷ Ni'r gululá' gulului'znë', gululidzë' lza'quë' nacu'ë yetú lë'i bárcodau' na' djaquë' láclenë' lequë'. Cati' guladx-inë' ni' guludzë'ë'-ba' bøl groptë bárcodau' na' ati' chraqui luhuõtj lu nis bárcodau' na'. ⁸ Cati' blé'inë' lë ni Simón Pedro, ni'r buzechu zxibë' lahuë' Jesús, rnë':

—Bcuit ga zoa', Xan, le naca' bönni' dul-la'.

⁹ Cni gnë' le radxi rdzöbnë' Pedro ni'a quecha' bøl zian na' gulazönquë'-ba', len lëzca' cni guc quegac nup nacia'len lë'. ¹⁰ Gladxi guladzöbnë' ca' Jacobo len Juan, yugu' zxi'në' Zebedeo, nup ni nacgac lzë'ë Simón Pedro na'. Ni'r rë' Simón na' Jesús, rnë':

—Cutu gádxinu'. Na'a su lau' gchë'u quia' bunách ca runu' rzönu'-ba' bøl.

¹¹ Cati' chguluschinë' yugu' bárcodau' na' ga nac ra' yu bidx, ni'r guluca'në' ni' yúgu'të, ati' zjáclenë' Jesús.

Ruúnë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹² Cati' zoë' Jesús tu lu yödz ni', bdxinë' ga na' zoë' bönni' ré'itsquinë' huë' nudzu' ruzöd. Cati' blé'inë' Jesús, butság lahuë' lyu, len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Xan, chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

¹³ Ni'r bulí në'ë Jesús len gdanë' lë'. Rë' lë':

—Rë'nda'. Gacu' dxi'a.

La' gbidxtë huë' nudzu' queë' bönni' na'. ¹⁴ Ni'r gna bé'inë' lë' Jesús nutu nu guië' ca'. Gudxë' lë':

—Gyeaj, yajluí' cuinu' lahuë' bxuz, ati' yajnödzej quië le un dxi'a li' qui gdau' ca gna bë'ë Moisés, lë na' uluí'i lequë' chböacu'.

¹⁵ Gzëtër ca' didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, ati' guludúb ga na' zoë' bunách zian quië la'yöni xtidzë'ë len quië unë' lequë', ugúë' guidzhuë' quequë'. ¹⁶ Ni'r buzë'ë ni' Jesús, gyijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios.

Ruúnë' Jesús bönni' huë' nacu'në' bin

¹⁷ Yetú dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús, rö'quë' ca' ni' yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisés, narujquë' yúgu'të yödz luyú Galilea len luyú Judea len lu yödz Jerusalén. Nac bë' dë lu në'ë Jesús yöl-la' huac queë' Xanru' Dios le ruúnë' bunách te'i nacuá' ni'. ¹⁸ Ni'r guladxinë' ni' bönni' nua'quë' le deynë' bönni' huë' nacu'në' bin, ati' gulaguiljë' nax lunë' la'gu'ë lë' lu yu'u quië la'guixjë' lë' lahuë' Jesús. ¹⁹ Cati' cutu guladzölnë' nax lunë', le nacuá' ni' bunách zian, gulabenë' cju'u yu'u na' len gulasaljë' cju'u na'. Ni'r guluzötjë' ni' le deynë' bönni' huë' na', ati' gulaguixjë' lë' gatsj lahui'l bunách ni' lahuë' Jesús. ²⁰ Cati' gúquibe'inë' Jesús ca na' ta'yejlë'ë Lë', gudxë' bönni' huë' na':

—Bönni', yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'.

²¹ Ni'r gulazú lauquë' ta'zá' ladxiquë' bönni' gdau' tu'sëdi na' len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni rnë' le rucá'n Dios ca'z? ¿Nuzxa caz gac unít lau dul-la'? Tuzë' Dios runít lahuë' dul-la'.

²² Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rza' ládxi'li' cni? ²³ Cutu nac baníg nu guiëz bönni' ni: “Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'”, san nac baníg nu gun ga tsasë' len së'i ni'ë. ²⁴ Guna' ga gnözili' dë lu na'a luyú ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, yöl-la' uná bë' unít lahua' dul-la'.

Ni'r gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Li' rëpa', gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'.

²⁵ La' gyastë' bönni' huë' na' lauquë' ati' bu'ë lë na' gúti'në', zhuöjë' lidxë', rgu'ë Dios yöl-la' ba.

²⁶ Gulaníttsquinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, len tádxiznë' ca', ta'në':

—Na'a blé'iru' le run ga rubániru'.

Jesús rulidzë' Leví

²⁷ Gdöd glac lë ni brujë' ni' Jesús ati' blé'inë' tu bönni' uquízxj lazgac bunách lë' Leví, rö'ë ga na' ruquizxjë', ati' Jesús rë' lë':

—Gda' neda'.

²⁸ La' gyastë' Leví, ati' buca'në' yúgu'të', zéajlenë' Jesús.

²⁹ Gdöd ni', benë' Leví na' tu güi'li huagu queë' Jesús ga nac lu yu'u lidxë', ati' gulacu'ë ni' zian bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' ta'bö'lenë' lequë' tahuë'. ³⁰ Ni'r gulanë' quequë' bönni' uséd queë' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bizx quië ri'j rágulenli' yugu' bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' dul-la'?

31 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu naquincnë' nu un bunách bönni' nacu'ë dxi'a, san bönni' té'inë' naquincnë' nu un bunách.

32 Za'a, clëg ulídzgaca'-në' bönni' tsahui', san za'a ulídzgaca'-në' bönni' dul-la' quië lubí'i ládxi'quë'.

Ta'nabnë' Jesús ca nac qui yöl-la' run gubás

33 Ni'r gulanabnë' Jesús bönni' gdau' na', ta'në':

—¿Bizx quië tunë' gubás zian lzu bönni' da'quë' Juan, len tu'lidzë' Dios, ati' tunë' ca' cni bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'quë' Li' ti'j tahuë'?

34 Jesús rë' lequë':

—¿Naru' huactsa gunli' ga lunë' gubás bönni' nacu'ë lni qui yöl-la' rutság na' tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' rutság në'ë? 35 Huadxín dza cati' gduë' ga nacu'ë bönni' rutság në'ë. Dza ni'r lunë' gubás.

36 Ni'r benë' lsaqui' ca nac lë ni Jesús, rë' lequë':

—Nutu nu bönni' gchuguë' lari' cub chnadía len cuijë' tstaca' le udë'ë lë'i lari' tëb. Chqui' gunë' cni, clëgz gac ditj lari' cub na', san lári'dau' na' gruj lë'i lari' cub na' cutu tsajlöz lari' tëb na'. 37 Lëzca' cni, nutu nu bönni' rguë'ë xisi uva cub lu rö'ö gul náquini guid. Chqui' nu gun cni, ulá'a rö'ö gul na' náquini guid xisi uva cub na', ati' glalj xisi uva na', ati' gac ditj rö'ö gul na'. 38 Qui lë ni na' ral-la' ca'aru' xisi uva cub lu rö'ö náquini guid cub, ati' groptë lac chi'i. 39 Chqui' zoa nu ri'j xisi uva gul, cutu guë'nitë gui'j xisi uva cub, le rna: “Nacr szxi' xisi uva gul na'.”

6

*Ta'leycjè' deu zxoá' xtil dza la'y bönni' uséd queë'
Jesús*

¹ Cati' nac tu dza la'y quequë' bönni' judío, rdödë' Jesús gap dë yöl zxoá' xtil, ati' ta'leycjè' deu ga dxia zxoá' xtil bönni' uséd queë'. Ta'zxúbi'ni na'quë' lei len tahuë'. ² Ni'r gulanabnë' lequë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bizx quië runli' le cural-la' gunru' dza la'y?

³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benë' David cati' gdunë', ati' guladún ca' nup nacua'len lë'? ⁴ Gyazië' lu yu'u queë' Dios len gzxi'ë yöt xtil tu'cu'ë lahuë' Dios, lë na' cutu ral-la' gáguru', san tuz bxuz dë latj lahuë', ati' gdahuë' lei David len bë'ë ca' quegac nup nacua'len lë'.

⁵ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Naca' xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Tu bönni' narequi' në'ë

⁶ Cati' nac yetú dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios len busëdnë' nup nacua'á' ni'. Zoë' ca' ni' bönni' narequi' në'ë yubél. ⁷ Tu'yüë' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo quië la'lé'inë' chqui' unë' lë' cati' nac dza la'y quequë' quië ludzölnë' nacx luquië' Lë'. ⁸ Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gudxë' bönni' na' narequi' në'ë, rnë':

—Gyas. Gzui gatsj lahui'l ni.

La' gyastë' bönni' na', gzuinë'. ⁹ Ni'r gudxë' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnë':

—Unábitsqui'da' lbi'ili' tu didza'. ¿Naru' dë latj cati' nac dza la'y gunru' le nac dxi'a o gunru' le cunác? ¿Naru' dë latj uguél-la'ru' yöl-la' na'bán quegac bunách, o uguaru' lei?

¹⁰ Ni'r buyüë' Jesús yúgu'të bönni' na' nacu'ë gdu cuitië', ati' gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Bulí në'ë bönni' na', ati' la' böactë në'ë na'. ¹¹ Ni'r gulaleynë' bönni' gdau' na', ati' glun xtídza'quë' la' légaczë' nax bi lunë' queë' Jesús.

Rböë' Jesús chinnuë' bönni' lacquë' gbaz queë'

¹² Dza ni' gyijë' Jesús ga nac tu lu guí'adau'. Ni' bulidzë' Dios, ati' gdu yël bé'lenë' Dios didza'.

¹³ Cati' za' rení', bulidzë' bönni' da'quë' Lë', ati' gröë' chinnuë' quië lacquë' gbaz queë'. ¹⁴ Bulidzë'

Simón, (lë' ca' Pedro),

Andrés, (böchë'ë Pedro),

Jacobo,

Juan,

Felipe,

Bartolomé,

¹⁵ Mateo,

Tomás,

Jacobo, (zxi'në' Alfeo),

Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödz queë'),

¹⁶ Judas, (böchë'ë Jacobo),

Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë').

Ruünë' Jesús bunách zian

¹⁷ Bötjlenë' bönni' gbaz queë' na' Jesús lu guí'adau' na', ati' guladxinë' tu ga nac lachi', ga ni' nacu'ë zianr ca' bönni' usëd queë', nacua'len

lequë' bunách zian narujgac yúgu'të yödzt luyú Judea len yödzt Jerusalén, len yugu' yödzt dau' dëgac ra' nis zxön ga na' nacuá' yödzt Tiro len Sidón. Guladxín ni' bunách ni quië luzë nagquë' xtidzë'ë Jesús, len luhuöaquë' lu guidzhuë' qui queëquë'.
¹⁸ Guluhuöaquë' ca' bönni' ni' ta'zaca' ta'gui'ë lu na'gac bö' xöhui'. ¹⁹ Yúgu'të bunách zian na' tui' ládxi'gac la'gán Jesús le ruúnë' yúgu'të' len yöl-la' huac queë'.

Nup nacgac bica' ba len nup nacgac bica' bayechi'

²⁰ Ni'r buyüë' Jesús bönni' usëd queë' nacu'ë ni', len gudxë' lequë':

—Bica' ba lbi'ili', nacli' yechi' ladxi', le gata' queëli' latj ga rna bë'ë Dios.

²¹ 'Bica' ba lbi'ili' rdunli' na'a, le huöjlji'.

'Bica' ba lbi'ili' rbödxli' na'a, le uzxidxli'.

²² 'Bica' ba lbi'ili', le za' dza cati' cula'le'i lbi'ili' dxi'a bunách len lubíj lbi'ili' ga nacuá' len la'në zi' queëli', len lucá'n ca'z le nazí' lali' ca tu le nac xöhui' le da'li' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²³ Gul-zí' xbey dza na' len gul-dziji, le nac zxön le gaqui queëli' yehua' yubá. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'gac bunách ni quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', dë yöl-la' tsahui' queëli', le chdë le ruzi'li' xbey.

²⁵ 'Bica' bayechi' lbi'ili' nuhuölj nadzë'ili' na'a, le huadunli'.

'Bica' bayechi' lbi'ili' ruzxidxli' na'a, le huí'nili' len cödx yéchi'li'.

26 'Bica' bayechi' lbi'ili' ta'né dxi'a queëli' yúgu'të bunách. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'li', gulané' dxi'a quequë' bönni' gulazí' yë'ë, gulané' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

Ral-la' gdx'i'iru' nup cuta'le'i rë'u dxi'a

27 Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' zoali' ni ryönili' neda', rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'i lbi'ili'. 28 Gul-náb lahuë' Dios gac dxi'a quegac nup tua' dö' queëli' len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gácLenë' nup ta'né zi' queëli'. 29 Chqui' nu capa' tsla'a xagu', bzë yetslá'a ca' xagu'. Chqui' nu cua lari' naxóa cudzu'u, bë' latj cua ca' zxau'. 30 Núti'tëz nu bi gnab le dë quiu', bnödzej qui, ati' nu cua le naqui quiu', cutu unabu' lei. 31 Ca rë'nili' lun queëli' bunách, lëzca' cni gul-gún quequë'.

32 'Chqui' nadxi'izli' nup nadxi'igac lbi'ili', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', ta'dxi'inë' nup nadxi'igac lequë'. 33 Chqui' runli' le nac dxi'a quegacz nup tun dxi'a queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la'. 34 Chqui' runödzejli' quegac nup runli' löz lubí'i queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', tu'nödzejë' quegac nup tun dul-la', le tunë' löz lubí'i quequë' lë na' gulunödzejë'. 35 Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a len gul-gún le nac dxi'a. Gul-nödzej quegac bunách zal-la' cutu runli' löz nu ubí'i queëli'. Chqui' cni gunli', zxön nac le gata' queëli', ati' gacli' zxi'nczë' Dios, Nu nactër blau, le runë' Lë' le nac dxi'a quegac bunách cuta'dzág ládxi'gac len quegac bunách

tua'dö'. ³⁶ Gul-huechi' ladxi' bunách ca na' runë' Xuzli' Dios, ruhuechi' ladxë'ë yúgu'të bunách.

Cutu ral-la' gchugu bë'ru' qui lza'ru'

³⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' lza'li', ati' nutu nu glag yudx lbi'ili'. Cutu cuiaj bë'li' qui lza'li', ati' nutu nu cuiaj bë' queëli'. Gul-nít lau lza'li', ati' Dios unít lahuë' ca' lbi'ili'. ³⁸ Gul-nödzej qui lza'li', ati' Dios gunnë' queëli'. Lunödzej' queëli' le lurixë' len tu gui'n rbixi le nac gdu, le naguír, len naguí gazxj ga rë', len zoatsca gba. Ca nac le rurixli', la' ca'z urixë' ca' queëli' Dios.

³⁹ Benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' huactsa bönni' lau chul gchë'ë yetüë' bönni' lau chul? Cutu ca' gac, le la'bixë' gropë' tu yeru. ⁴⁰ Cutu ca' gacrë' blau bönni' uséd ca nu rusëdi lë', san cati' udx gzëdë' bönni' na', gaquë' ca nac nu na' rusëdi lë'.

⁴¹ ¿Bizx quië ruyú' bëbdau' yu'u yøj lahuë' böchi' lza'u, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yøj lau' li'?

⁴² ¿Naru' huactsa gui'u-në' böchi' lza'u: “Böcha'a, benn latj cuija' bëbdau' yu'u yøj lau'”, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yøj lau' li'? Li', bönni' rulu'íz tsahui' cuinu'. Gleaj zi'al le zxön yu'u yøj lau' li', ati' ni'r glé'inu' dxi'a quië cuiju' bëbdau' yu'u yøj lahuë' böchi' lza'u.

Le runru' nac bë' le nacru'

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gac cuia le xöhui' yag dxi'a. Lëzca' cni, cutu gac cuia le nac dxi'a yag xöhui'. ⁴⁴ Cni nac, le rbia yag nac bë' ca nac yag na'. Cutu ruchibru' le rbia yag higo lu yag yötsi', len clëg lu bsequi'

yötsi' cutu ruchibru' le rbia lba uva. ⁴⁵ Didza' dxi'a ru'ë bönni' dxi'a le yu'u icj ládxi'dau'huë' le nac dxi'a, ati' didza' xöhui' ru'ë bönni' xöhui' le yu'u icj ládxi'dau'huë' le xöhui'. Rnë rú'aru' ca nac le yu'u icj ládxi'dau'ru'.

Chop ca gac udxiaru' xlibi yu'u

⁴⁶ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië rulidzli' neda', rnali': “Xantu', Xantu'”, san cutu runli' ca rna bé'ida' lbi'ili'? ⁴⁷ Ului'ida' lbi'ili' ca nac nu na' za' quia' len ryöni xtidza'a len run ca rna bé'ida' lei. ⁴⁸ Nu ni nac ca bönni', cati' benë' lidxë', ga rë' bchö'në' len bdxie' xlibi yu'u ga nac lu guiöj. Cati' bötj gba'u, bchö'n cuit yu'u na', san cutu guc uquíndj lei, le nulíb ga nac lu guiöj. ⁴⁹ Na'a, nu ryöni xtidza'a len cutu run ca rna bé'ida' lei, nu ni nac ca bönni' benë' lidxë' ga nac lu yu ca'z, cutu nunë' xlibi. Cati' bchö'n cuit yu'u na' gba'u, la' bguindjtë, ati' gbix dëra zö'ö qui.

7

Ruúnë'-bi' Jesús bi'i huen dxin queë' bönni' Roma

¹ Cati' budx bé'lenë' lequë' didza' ni, gyazië' Jesús Capernaum. ² Lu yödz ni' zoë' bönni' Roma, nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l len zoabi' bi'i huen dxin queë' nadxi'itsquinë'-bi', ati' bi'i ni ré'ibi' len chraqui gatbi'. ³ Cati' byönnë' bönni' ni didza' tu'ë bönni' ca nac queë' Jesús, la' bsöla'të' ga na' zoë' Jesús la'quë' bönni' gul tu'zéjni'në' bönni' judío, tsjöta'yuquë' lahuë' Jesús guidë' duhuenë'-bi' bi'i huen dxin queë' na' ré'ibi'. ⁴ Guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gul tu'zejni' na', ati' gláta'yuë' lahuë' gdu ládxi'quë', ta'në':

—Naquë' lsaca' bönni' na' gunu' queë' lë ni,
 5 le runë' ba la'n bunách uládz queëru' len benë'
 queëru' yu'u ga rudubru' rusëdru' queë' Dios.

6 Ni'r gyéajlenë' lequë' Jesús. Cati' chzoa la'dxinë'
 lidxë' bönni' na', lë' bsölë'ë ga zë'ë Jesús la'quë'
 böchi' lzë'ë, të' Lë':

—Xan, rnë' bönni' na': “Cutu ugui'inu', le cutu
 naca' lsaca' tsaziu' lidxa' 7 len cutu naca' lsaca'
 guida' ga zu'. Qui lë ni na' cutu burúguida' guida'
 ga zu'. Bë'z didza' ati' huóáctëbi' bi'i huen dxin
 quia'. 8 Neda' ca', zoa nu rna be'i neda', ati' nacu'ë
 ca' bönni' rjaquë' gdil-l rna bé'ida' lequë'. Rëpa'-në'
 tuë': Gyeaj ni', ati' rijë'. Rëpa'-në' yetúë': Gda ni,
 ati' ridë'. Rëpa'-në' ca' huen dxin quia': Ben dxin
 ni, ati' runë' dxin na'.”

9 Cati' byönnë' didza' ni Jesús, bubannë' queë'
 bönni' na', ati' bueycjë', len gudxë' bunách na' za'c
 cüdzu'lë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nutu nu bönni' Israel cutu
 rajxáqui'da'-në' rejlë'ë neda' ca rejlë'ë neda' bönni'
 ni.

10 Cati' guludxinë' bönni' na' bsölë'ë lequë' bönni'
 nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gulayazië' ga
 nac lu yu'u lidxë' len gualé'inë' chböacbi' bi'i huen
 dxin na'.

Ruspanë'-bi' Jesús bi'i bönni' queënu ngul uzëb

11 Gdöd guc lë ni, zijë' Jesús yödZ Naín, dza-
 gquë' Lë' bönni' uséd queë' lenca' bunách zian.

12 Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödZ na', ni' blé'inë' bönni'
 nua'quë'-bi' tubi' bi'i bönni' nat zajcáchi'quë'-bi'.
 Bi'i nat na' nachi' la'z dui bi'i queënu ngul
 uzëbdau'. Zjaclen-nu ngul uzëb na' zian bunách

uládz queënu. ¹³ Cati' blé'inë'-nu Xanru', buechi' ladxë'ë-nu, ati' gudxë'-nu:

—Cutur cödxu'.

¹⁴ Ni'r gbiguë'ë Jesús, gdanë' da'a yag ga na' dëbi' bi'i nat na'. Gulabözë' bönni' na' nua'quë'-bi', ati' Jesús gnë':

—Bi'i, li' rëpa', gyas.

¹⁵ Ni'r bubanbi'. Grö'bi' bi'i na' zi'al natbi', ati' gzu laubi' rui'bi' didza'. Budödë'-bi' Jesús lu na'nu xna'bi'. ¹⁶ Cati' gulale'i lë ni bunách ni', gládxinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Blë'ë queëru' bönni' blau, ru'ë didza' uláz queë' Dios. Dioscz ráclenë' bunách queë'.

¹⁷ Gzë didza' ca nac yöl-la' huac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yödz luyú Judea len yúgu'të yödz gdu zbi'il.

Le rnabë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹⁸ Gulagu'xjöi'në' Juan bönni' da'quë' lë' yúgu'të lë ni runë' Jesús. Bulidzë' Juan chopë' bönni' na' da'quë' lë' ¹⁹ ati' bsölë'ë lequë' ga na' zoë' Jesús quië la'nabnë' Lë', la'në': “¿I nacu' Li' Cristo, bönni' ral-la' guidë', o naru' ral-la' cöztu'-në' bönni' yubl?” ²⁰ Cati' guladxinë' ga na' zoë' Jesús bönni' na' nasölë'ë Juan, të' Jesús:

—Nasölë'ë netu' Juan, bönni' buquilë' bunách nis, quië gnábitu' Li', gnatu': “¿I nacu' Li' Cristo, bönni' na' ral-la' guidë', o naru' ral-la' cöztu'-në' bönni' yubl?”

²¹ La' na'z ruúnë' Jesús zian nup te'i, yugu' bönni' huë' len bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', ati' zian bönni' lau chul busaljë' yöj lauquë'. ²² Bubi'ë didza' Jesús, rë' chopë' bönni' na' nasölë'ë Juan, rnë':

—Gul-tséaj, gul-tsajtixjöi'-në' Juan ca nac le blé'ili' len le byönili'. Tu'lé'inë' bönni' bchul laquë'. Tu'z'é'ë bönni' glatsjé'. Nuhuöacquë' bönni' güi'cnë' huë' nudzu' ruzöd. Tu'yönnë' bönni' gulacödzuë'. Nubanquë' bönni' glatië'. Ta'yönnë' didza' dxi'a bönni' yechi'. ²³ Bica' ba nu cugác chop ladxi' za'len neda' zal-la' cutu runa' ca raqui nu na' ral-la' guna'.

²⁴ Cati' guluz'é'ë ni' bönni' na' bsölë'ë Juan, gzu lahuë' Jesús rë' bunách ni' ca nac queë' Juan, rnë':

—¿Bizxa brujli' yajyuli' lu latj ca'z? ¿Naru' brujli' yajyuli' gui rutá lei bö' reycj? ²⁵ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-në' bönni' nacuë' lari' záca'tsqüi? Nöziczli' nacuá' lidxquë' bönni' ta'ná bë'ë nup nácugac lari' záca'tsqüi len tu'zí' xbey yöl-la' tsahui'. ²⁶ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-në' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios? Ja, répa' lbi'ili', ati' nactërë' blau ca nu rui' didza' uláz queë' Dios. ²⁷ Naquë' Juan bönni' na' nayúj lu guich la'y ca nac queë', rna:

Byutsca', rsöla'a-në' gbaz quia', nörë' ca Li'.

Bönni' ni upé'ë nöz ga tödu'.

²⁸ Neda' répa' lbi'ili': Gap nacuá' bunách, chqui' zoë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, cutu nacrë' blau ca Juan, bönni' na' buquilë' bunách nis, san nu nactër cuidi'z ga rna bë'ë Dios nactër blau ca Juan na'.

²⁹ 'Cati' gulayöni didza' ni bë'ë Juan bunách ni' len bönni' tu'quizxjé' lazgac bunách, gláquibe'inë' le nac tsahui' lahuë' Dios, len guladilë' ca' nis lu në'ë Juan, ³⁰ san yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisés cutu

guladilè' nis lu në'è Juan, ati' cni guc, guluca'nè' ca'z le gu'nnè' Dios gunè' quequè'.

³¹ Gnè' ca' Xanru':

—¿Nacx usáqui'da' bunách dza ni zoaru' na'a? ¿Nacxcz nacquè'? ³² Nacquè' ca bi'idau' ta'guitjbi'. Ta'bö'bi' lu yè'y len ta'bödxya'abi'. Ta'nabi' tubi' yetubi': “Rucödxtu' queëli' gui san cutu rya'li'. Rul-l yéchi'tu' san cutu rbödxli'.” ³³ Cni nacli' le bidè' Juan, bönni' buquilé' bunách nis, len cutu gdahuè' yöt xtil, len cutu gu'è xisi uva, ati' rnali' queè': “Tu' xöhui' dzag lè'.” ³⁴ Cati' bida' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, len ri'j rahua', rnali' quia': “Bönni' ni naquè' bönni' huáguxö'ö len bönni' ri'jè'. Naquè' lza'què' bönni' tu'quizxjè' len yezíca'rè' bönni' dul-la'.” ³⁵ Rëpa' lbi'ili': Nac bè' nup napgac yöl-la' rejni'i queè' Dios ni'a qui le tun.

Le benè' Jesús lidxè' bönni' gdau' fariseo

³⁶ Bulidzè' Jesús gágulenè' lè' tsazxön bönni' gdau' fariseo, ati' gyaziè' Jesús lidxè' bönni' na', len grö'è rahuè'. ³⁷ Zoanu lu yödz na' ngul udá dzag, len cati' gnözinu rö'è ráhuè' Jesús lidxè' bönni' gdau' fariseo na', ni'r bdxinnu ni' nua'nu böga'dau' náquini guiöj zaca' le yudz tu le rla' zxix. ³⁸ Cati' bdxinnu zaca' cúdzu'lè' Jesús, grö'nu xni'è rbödxnu. Ni'r gzu launu rgu'nu nis rbödxnu ni'è Jesús len ruzxinu ni'è len guitsa' icjnu. Butság launu ni'è len glu'nu ni'è lè na' rla' zxix. ³⁹ Cati' blé'inè' lè ni bönni' gdau' fariseo na' nulidzè' Jesús, gza' ladxè'è, rnè': “La'naru' naquè' bönni' ni bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, huáquibe'inè' nuzxa na' len nacx nacnu ngul ni rgannu Lè', le nacnu ngul

udá dzag.” ⁴⁰ Ni'r gudxë' bönni' fariseo na' Jesús, rnë':

—Simón, dë tu le ral-la' gyëpa' li'.

Bubi'ë didza' bönni' na', rnë':

—Gna, Bönni' Usëdi.

⁴¹ Jesús rë' lë':

—Zoë' bönni' dë dumí queë' ati' nacu'ë chopë' bönni' tal-lë'ë dumí queë'. Tuë' bönni' na' ral-lë'ë queë' lazxjë' qui chop iz, ati' yetué' na' ral-lë'ë queë' lazxjë' qui chop beo'. ⁴² Le cudë quequë' dumí luguixjë' lë na' tal-lë'ë queë', qui lë ni na' bunít lahuë' gropë' lë na' tal-lë'ë queë'. Gnatsca' na'a. ¿Núxalë' bönni' chopë' ni gdxì'irnë' bönni' na' bunít lahuë' lequë'?

⁴³ Bubi'ë didza' Simón na', rnë':

—Ráquida' neda', bönni' na' rál-la'rë' queë' dumí, lë na' bunít lahuë'.

Jesús gudxë' lë':

—Le nacz rnau'.

⁴⁴ Ni'r bueycjë' Jesús, ati' ni' ruyúë'-nu ngul na', rë' Simón:

—¿Naru' rlé'inu' ngul ni? Gyazia' lidxu' ati' cutu bennu' quia' nis quibda' ni'a, san glu'nu ni'a nis rbödxnu ngul ni, len buzzinu ni'a len guitsa' icjnu.

⁴⁵ Cutu butság lau' neda', san cati' bdxintea' lidxu', cutu ruzóa dxinu ngul ni, rutság launu ni'a. ⁴⁶ Cutu glu'u icja' le za, san glu'nu ni'a lë na' rla' zxix ngul ni. ⁴⁷ Qui lë ni na' rëpa' li', dul-la' zian nabága'nu ngul ni, chgyu'u yöl-la' runít lau que-

gac, ati' nadxí'itsquinu neda'. Nu na' Dios runít lahuë' lei láti'dau'z, láti'dau'z nadxí'i Dios nu na'.

⁴⁸ Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':

—Dul-la' nabagu'u chgyu'u yöl-la' runít lau qui.

49 Gulazú lauquë' të lza'quë' bönni' na' ta'bó'lenë' Jesús tahuë', ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni, runít lautsë' ca' dul-la'?

50 Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':

—Le réjlë'u neda', chbuláu' li'. Böaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

8

Ngul táclennu Jesús, ta'gu'nu le tahuë'

¹ Gdöd glac lë ni, gdë' Jesús gap nacua' zian yöd zxon len yugu' yözdau', ati' ni' benë' lban len gdíxjö'ë didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios, dzagquë' Lë' idxínnutë' bönni' uséd queë'. ² Dzagcnu ca' Lë' la'cnu ngul bunë' lecnu Jesús, bubijë' bö' xöhui' yu'ugac lecnu, len bugúë' yugu' guidzhuë' quecnu. Nútsa'nu ladjcnu María, lënu ca' Magdalena, ngul na' bubijë' gadx bö' xöhui' yu'ugac lënu. ³ Nútsa'nu ca' ladjcnu Juana, ngul queë' Chuza, bönni' dë lu në'ë le dë lidxë' Herodes, len nútsa'nu ca' ladjcnu Susana. Ta'gu'nu le tahuë' Jesús len yugu' bönni' uséd queë' ngul ni len zianrnu ca', tu'nöd zjnu le dë quecnu.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac queë' bönni' guz

⁴ Gularúj yugu' yöd ni' bunách zian, guladxín ga na' zoë' Jesús. Cati' guludubë' ga na' zoë', Lë' benë' lsaqui', rë' lequë':

⁵ —Brujë' bönni' guz, zjësië' xseydau'. Cati' ni' zjësië', guluhuõxj ga nac la' nöz la'gac xseydau' na', ati' gululíb leygac bunách. Guladxinba' ca' bguindau', glë'jba' xseydau' na' dzö' la' nöz. ⁶ Guluhuõxj yela'gac xseydau' na' lyu ga rö' guiöj. Cati' gulalén xseydau' na', la' gulabidxtë le cunalupa' yu na'.

⁷ Guluhuõxj yela'gac xseydau' na' ga gululén lba yõtsi'. Tsazxõn gulazxõn lba yõtsi' na' len xseydau' na', ati' gularõli xseydau' na' gulalén, lba yõtsi' na', len glun ditj leygac. ⁸ Guluhuõxj yela'gac xseydau' na' ga nac luyú dxi'a. Cati' chgulazxõn, gulunõdzj. Tu dxigu' na' bunõdzj yetú gayua'tër xseydau' ca'. Cati' budx gnë' cni Jesús, bë'ë zidzj didza', rnë':
—Nu zoa nag len ryõni ral-la' uzë nag.

Bizx quië runë' lsaqui' Jesús

⁹ Ni'r gulanabnë' Jesús bönni' uséd queë', ta'në':
—¿Bizxa rë'ni gna lë na' benu' lsaqui'?

¹⁰ Jesús gudxë' lequë':

—Dios ruzéjni'në' lbi'ili' le nagachi' ca rna bë'ë Lë', san yezica' bunách ni, ruí'lëna' lequë' didza' le runa' lsaqui' quië cati' luyúë', cutu la'lé'inë', len cati' la'yönnë', cutu la'yéjni'në'.

Rguóxjö'ë Jesús le ruluí' le benë' lsaqui'

¹¹ Gnë' ca' Jesús:

—Cni nac le ruluí' lë na' bena' lsaqui': Xseydau' na' nac xtidzë'ë Dios. ¹² Xseydau' na' guluhuõxj la' nõz tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yõni didza' na' san la' za'të tu' xõhui' len rgua didza' na' bdxin lu icj ládxi'dau'quë' bönni' na', cui la'yejlë'ë len cui lulë'. ¹³ Xseydau' na' guluhuõxj lyu ga rö' guiõj tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yõni didza' na' len tu'dzijnë' ta'zi'ë lei, san nacquë' ca xseydau' na' cutu ben lui. Tu chi'z ta'yejlë'ë, le rdxin le rzi' bë' lequë', ati' la' tu'huöatë ládxi'quë'. ¹⁴ Xseydau' na' guluhuõxj ga gululén lba yõtsi' tu'luí' ca rac quegac nup ta'yõni didza' na', len cati' chgulayönnë', tun nigui lequë' yugu' le tui' ládxi'quë' yõdzlyú ni, len yugu' yöl-la' tsahui' qui, len yugu' le ta'dzág

ládxi'quë' tac ni, ati' cutu run dxin didza' na' lu icj ládxi'dau'quë'. ¹⁵ Xseydau' na' guluhuöxj ga nac luyú dxi'a tu'luí' ca rac quegac nup ni, gdu ládxi'quë' ta'yönnë' didza' na' len ta'gu'ë tsutsu lei lu icj ládxi'dau'quë', ati' lu yöl-la' rböz zxön ladxi' tunë' ca rna didza' na'.

Runë' lsaqui Jesús qui le rgu'u yení' lidxru'

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu ca' ruquel-lë'ë gui' bönni' ati' la' rudúsi'të' lei gui'n, len cutu rgu'ë lei zxani le ráti'në', san ruzóë' lei xlatj ga nac lna' lu yu'u, ati' luzí' xbey gui' na' nup la'yáz ni'. ¹⁷ Gla' lahui yúgu'të' le nagachi', ati' gac bë' len gruj ga lna' yúgu'të' le rac balánz.

¹⁸ 'Qui lë ni na', gul-zë nagli', le huadél-li'në' yelati' bönni' ruzóë' tsutsu icj ládxi'dau'huë' didza' ryönnë', huazi'rë' xtídzë'ë Dios, san bönni' curuzóë' tsutsu icj ládxi'dau'huë' didza' ryönnë', huadúa didza' na' byönnë'.

Xnë'ë Jesús len yugu' bönni' böchë'ë

¹⁹ Ni'r guladxiné' ga na' zoë' Jesús xnë'ë len yugu' bönni' böchë'ë, san cutu guc la'biguë'ë gal-la' ga zoë' le nacuá' ni' bunách zian. ²⁰ Zoa ni' nu bulídz Jesús, rna:

—Nacu'ë lö'a xna'u len yugu' bönni' böchu'u, tē'nnë' luí'lenë' Li' didza'.

²¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nup ni ta'yöni xtídzë'ë Dios len tun ca rna, bönni' ni nacquë' ca xna'cza' len yugu' bönni' böchi'cza'.

Jesús rbequi dxië' bö' bdunu'

²² Tu dza grenë' Jesús tu lè'i bárcodau', dzagquë' Lè' bönni' uséd queë', ati' Jesús rë' lequë':

—Huadödtsca'ru' yetslá'a nis zxön ni.

Ni'r zjactë'. ²³ Tsal ni' ta'dödë' lu nis zxön na', rasië' Jesús. Ni'r gzu lau reycj bö' bdunu' lu nis zxön na', ati' chraqui huötj znan nis bárcodau' na' len zoa banádx quequë'. ²⁴ Ni'r gulabiguë'ë ga dë' Jesús len guluspanë' Lè', ta'në':

—¡Bönni' Usëdi! ¡Bönni' Usëdi! Chraqui huötjru' lu nis.

Cati' bubanë' Jesús, bulidzë' bö' na' reycj len nis na' ryas rdxiatsca, ati' gzoa dxi bö' na' reycj len grö' dxi lu nis zxön na'. ²⁵ Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—¿Naru' cu réjlë'li' Dios?

Gládxinë' lequë' len tu'bannë'. Glë lza'quë', tuë' yetúë':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Rna bé'inë' bö' reycj len nis zxön, ati' tun ca rna xtidzë'ë.

Bönni' yödz Gadara yu'u lë' bö' xöhui'

²⁶ Ni'r guládxinë' lu xyuquë' bönni' Gadara, le dë yetslá'a nis zxön ca dödl ga dë luyú Galilea.

²⁷ Cati' brujë' lë'i bárcodau' na' Jesús ga nac lu yu na', dutsaguë' lë' bönni' yödz na'. Chgdzey yu'u lë' bö' xöhui', len cutur racuë' lari' len cutur rzoë' lu yu'u, san nun xlatjë' lu bloj ga nadjgac yeru ba.

²⁸ Cati' blé'inë' Jesús bönni' na' yu'u lë' bö' xöhui', grödxyé'ë zidzj, ati' buzechu zxibë' lahuë' Jesús len bë'ë zidzj didza', rnë':

—¿Bizxa ral-la'a quiu', Jesús, Zxi'në' Dios náctërë' blau? Ráta'yua' lau' cui usaca' zi'u neda'.

29 Cni gnë' le chgna bé'inë' Jesús bö' xöhui' na' urúj lu bönni' na'. Zian lzu zí'atël brix butultsca bönni' na' bö' xöhui' na', ati' glúguë'ë lë' du guia bönni' yödz ni' len gulusijnë' bregui' guia ni'a në'ë, san blë'ë yugu' du guia na', ati' bchë' lë' lu latj ca'z bö' xöhui' na' yu'u lë'. 30 Ni'r gnabnë' bö' xöhui' na' Jesús, rnë':

—¿Bi leu'?

Bö' xöhui' na' gudx Lë':

—Le Zian lea'.

Cni gna le yu'ugac lë' bö' xöhui' zian. 31 Ni'r gláta'yu lahuë' Jesús bö' xöhui' na' cutu gsölë'ë leygac latj chul quegac nup natgac. 32 Nacua'ba' ca' ni' tu cö'ba' cuch zian ta'daba' táguba' lu guí'adau' ni', ati' gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na' gu'ë leygac latj tsajtsu'ugac cuch zian na'. Jesús bë'ë leygac latj. 33 Gulurúj lu bönni' na' bö' xöhui', len yajtsu'ugac cuch zian na', ati' yjacha' cuch zian na' ga nac lë'i guiöj. Yajbixcba' lu nis zxön, ati' ni' gulayëpiba' nis.

34 Cati' gulalé'inë' ca na' guc quecba' bönni' tu'yuquë'-ba' cuch zian na', gladxi guladzöbnë'. Gulaxundjë' ni', ati' yhuöjquë' yajtxjöi'cnë' nup nacua' yödz na' len nup nacua' ladj guixi' ni'. 35 Ni'r gularujë' bönni' yödz na', yajyuquë' lë' na' guc. Cati' guladxinë' ga na' zoë' Jesús, gulalé'inë' bönni' na' gulayú'u lë' bö' xöhui', rö'ë xni'ë Jesús. Nacuë' lari' len dxí'adau' chzoë', ati' gládxinë'. 36 Gulaguixjöi' lequë' ca guc nup na' gulale'i lë' na' guc, böaquë' bönni' na' gulayú'u lë' bö' xöhui'. 37 Ni'r gláta'yu lahuë' Jesús urujë' lu xyugac yúgu'të bunách zian na' quegac yödz nababgac Gadara na', le tádxinë'. Bubenë' Jesús lë'i bárcodau' na' zhuöjë'.

38 Gúta'yuë' lahuë' Jesús bönni' na' gulurúj læ' bö' xöhuì' na' gu'ë læ' latj tséajlenë' Lë' tsazxön. Gna bé'inë' læ' Jesús uga'në' ni', rnë':

39 —Böaj lidxu'. Yajtixjöi' bunách uládz quiu' yugu' le zxön benë' quiu' Dios.

Böjë' lidxë' bönni' na', ati' buzë' didza' gdu lu yödz ni' ca nac le zxön benë' queë' Jesús.

Ruúnë'-bi' Jesús bi'i ngul queë' Jairo lenca' ngul na' gdannu lari' nacué'

40 Cati' budxinë' Jesús yetslá'a nis zxön na', guludziji queë' bunách zian nacuá' ni', le ta'bözë' Lë' yúgu'të'. 41 Ni'r bdxinë' ga zoë' Jesús Jairo, bönni' blau qui yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Byechuë' xni'ë Jesús len gúta'yuë' lahuë' tsijë' lidxë'. 42 Cni benë' le zoabi' tubi' bi'i ngul queë', chraqui gatbi'. Nacbi' bi'i tuticz queë' len yu'ubi' ca chinnu iz. Tsal ni' zijë' Jesús, naugac Lë' bunách zian, tu'quí' Lë'.

43 Nútsa'nu ladj bunách zian na' ngul, chguc chinnu iz rzaca' rgui'nu, cutu ruhuí'i rön queënu qui huë' quégaccznu ngul, ati' chbutönu dëra le dë queënu, rguizxjnu nup tu'ún bunách, san cutu guc nu bönni' unë'-nu. 44 Gbíga'nu zaca' cúdzu'lë' Jesús len gdannu rui'i lari' nacué', ati' la' bui'të huë' rön queënu.

45 Ni'r gnabnë' nup nacuá' ni' Jesús, rnë':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

Guladá'baguë'ë yúgu'të'. Ni'r glë' Lë' Pedro len nup nacua'len læ', ta'në':

—Bönni' Usëdi, nacuá' ni bunách zian, tu'quí' Li', len tu'dxiguë'ë Li', ati' ¿rnatsu': “¿Nuzxa na' gdan neda'”?

⁴⁶ Ni'r Jesús gnë':

—Zoa nu gdan neda', le gúquibe'ida' bruj neda' yöl-la' huac le ruún bunách.

⁴⁷ Cati' ráquibe'inu ngul na' nöznë' Jesús le bennu, ni'r gzxiznu. Byéchunu xni'ë Jesús len gdíxjöi'nu Lë' laugac bunách zian na' bizx quië na' gdannu lari' nacuë' len ca na' guc, la' böáctënu.

⁴⁸ Ni'r Jesús gudxë'-nu:

—Zxi'na', le réjlë'u neda' chböacu'. Böaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

⁴⁹ Cati' ni' ru'ë didza' ni Jesús, bdxinë' ni' bönni' zë'ë lidxë' bönni' blau na' qui yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ati' gudxë' bönni' blau na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upizxjnu'-në' Bönni' Usëdi.

⁵⁰ Cati' byönnë' lë ni Jesús, bubi'ë didza', rë bönni' blau na':

—Cutu gádxinu'. Gyejlë'z Dios. Huöacbi' bi'i nguldau' quiu'.

⁵¹ Cati' gyazië' Jesús yu'u na', cutu bë'ë latj nu tsazlen Lë' san légaczë' Pedro len Jacobo len Juan, lenca' xuz xna'bi' nguldau' na'. ⁵² Ta'bödx nup nacuá' ni'. Ta'bödx yechë'ë queëbi' bi'i nguldau' na', ati' rë' lequë' Jesús, rnë':

—Cutur cödxli'. Cutu natbi' nguldau' ni'. Raszbi'.

⁵³ Gulutitjë' Lë' le nözcnë' chnatbi'. ⁵⁴ Ni'r gdel-lë'ë na'bi' Jesús len bë'ë zidzj didza', rnë':

—Bi'i nguldau', gyasch.

⁵⁵ Ni'r bu'u bö' nacczbi', bubanbi', ati' la' gyástëbi'. Gna bé'inë' lequë' Jesús lu'ë le gágubi'.

⁵⁶ Gulubannë' xuz xna'bi', san Jesús gna bé'inë' lequë' nutu nu lë' ca na' guc.

9

Rsölë'ë Jesús bönni' uséd queë' tsjenquë' lban

¹ Ni'r butubë' Jesús idxínnutë' bönni' uséd queë', ati' budödë' lu na'quë' yöl-la' huac len yöl-la' uná bë' lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách, len luúnë' nup te'i. ² Bsölë'ë lequë' tsjenquë' lban ca rna bë'ë Dios len tsajhuenquë' nup te'i. ³ Jesús gudxë' lequë':

—Cutu bi gua'li' quië la' nöz, ni xuyagdau', ni yöxj, ni yöt, ni dumí, len cutu gxoá yenli' chop lari'. ⁴ Bítitëz yu'u ga tsazli', gul-zóa ni' cati' uza'rli' yödza na'. ⁵ Gátitëz ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách, gul-rúj yödza na' len gul-cuíb bëchtö da' lalabli', le uluí'i lequë' nagá'n zxguia' nabága'quë'.

⁶ Ni'r gularujë' bönni' uséd queë' na'. Guladödë' yúgu'të yödzdau', tunë' lban qui didza' dxi'a, len tu'únë' nup te'i yúgu'të lu yödza na'.

Ca gutië' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

⁷ Byönnë' Herodes, bönni' rna bë'ë, ca nac yúgu'të le runë' Jesús, ati' grö'ë baguí'i, le ta'ná bunách:

—Juan na' chbubanë' lu yöl-la' gut.

⁸ Yela'quë' ta'në':

—Chbulë'ë Elías, bönni' na' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

Yela'quë' ta'në':

—Chbubanë' bönni' bitsë'ë bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të.

⁹ Herodes na' gnë':

—Juan na' brixá' yenë'. ¿Nuzxa caz bönni' ni, ryönda' queë' runë' yugu' lë ni?

Rzu rbö'ë Herodes glé'inë' Jesús.

Rugahuë' Jesús chián gayuá' bunách

¹⁰ Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús bönni' gbaz nasölë'ë Lë', gulului'inë' Lë' yúgu'të le glunë'. Ni'r bchë'ë lequë' quizi Jesús. Yjaquë' tu latj ca'z lu xyu yödz Betsaida. ¹¹ Cati' chnőzigac lë ni bunách, yajnaugac Lë', ati' Jesús benë' lequë' ba la'n len bé'lenë' lequë' didza' ca rna bë'ë Dios, ati' bunë' nup te'i.

¹² Cati' chza' ral dza na', gulabiguë'ë ga zoë' Jesús idxínnutë' bönni' gbaz queë', len të' Lë':

—Busöla' bunách ni tsjac gap dë yödzdau' len gap dë yu'udau' gdu zbi'il quië tsajtiljquë' gap luga'në' len bi lahuë', le nac latj ca'z ga ni zoaru'.

¹³ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gu'ë lbi'ili' le lahuë'.

Të' Lë':

—Gayu'z yöt xtildau' dë len chopzba' böl dëba' queëtu', o çnaru' huayéajtsatu' tsjő'utu' le lagu bunách zian ni?

¹⁴ Nacu'ë ni' ca chián gayu'ë bönni'. Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Gul-gún ga la'bö'ë tu cö' hueajquë', lac ca chián hueajquë'.

¹⁵ Cni glunë' ati' gulabö'ë yúgu'të'. ¹⁶ Ni'r gdel-lë'ë Jesús gayu' yöt xtil na' len chopba' böl na', ati' bchis lahuë' ruyúë' luzxbá, len rë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzzuxxjë' leygac len bë'ë quequë' bönni' uséd queë' quië lucu'ë laugac bunách na'.

¹⁷ Glahuë' yúgu'të' len guluhuöljné'. Gdöd na' gutubë' yugu' le nagá'n, ati' guludzë'ë gdu chinnu bdö'a.

Rnë' Pedro Jesús naquë' Cristo

18 Tu dza tsal ni' zoë' quizi Jesús, rulidzë' Dios, ati' dzagquë' Lë' bönni' uséd queë', gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Nuzxa ta'ná bunách nu naca'?

19 Gulubi'ë didza', ta'në':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan, bönni' buquilë' bunách nis. Ta'ná yela'gac nacu' Elías, ati' ta'ná yela'gac nacu' bönni' bitsë'ë bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të, nubanë' lu yöl-la' gut.

20 Ni'r gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx lbi'ili', ¿nuzxa rnali' naca'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Nacu' Cristo nasölë'ë Dios.

Rguúxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

21 Ni'r gudxtsquë' lequë' Jesús len gna bé'inë' lequë' nutu nu lë' Nu naquë' Lë'. 22 Ni'r rë' lequë':

—Run bayúdx saca' qui'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zian le gac quia'. Luca'në' neda' ca'z bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi. Ludöddë' neda', san töd tsonn dza Dios uspanë' neda' lu yöl-la' gut.

23 Gudxë' ca' yúgu'të':

—Chqui' rë'nnë' bönni' të'ë neda', ral-la' uzóë' tslal'le naqui queë' len gaquë' ca bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ni'r gac të'ë neda'. 24 Núti'tëz bönni' rui' ladxë'ë gun chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë' le dë'ë neda', bönni' ni gata' queë' yöl-la' na'bán gdu. 25 Cutu bi uzi'ë xbey bönni' chqui' utubë' queë' yúgu'të le dë yödzyú ni san unitië' tsaz yöl-la'

na'bán queë'. ²⁶ Nu bönni' rutui'në' neda' len rutui'në' ca' xtidza'a, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, utui'da' bönni' na' cati' huöda' duná bë'a, dzaggac neda' yöl-la' yení' queë' Xuza' len yöl-la' yení' quequë' gbaz la'y queë' Dios. ²⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili', nacué' ni la'quë' bönni' cutu latië' cati' la'lé'irnë' dza duná bë'ë Dios.

Rdza' ca rna' lahuë' Jesús

²⁸ Cati' bza'a xunu' gbidz gdöd bë'ë yugu' didza' ni Jesús, ni'r bchë'ë Pedro len Juan len Jacobo, ati' grenë' tu lu guí'adau', ga na' bulidzë' Dios. ²⁹ Tsal ni' ruí'lenë' Dios didza', bdza' ca rna' lahuë', ati' böac chguichdau'z lari' nacué' len gyëp yös yení'. ³⁰ Ni'r gululuí' lauquë' ga zoë' Lë' chopë' bönni' tuí'lenë' Lë' didza'. Nacquë' Moisés len Elías. ³¹ Gulayëpë' yös yení' chopë' ni len tuí'lenë' Jesús didza' ca zi'a uzë'ë yödzyú ni, gatië' lu yödz Jerusalén. ³² Zal-la' chraçtsca lasië' Pedro len nup nacua'len lë', bayúdx gulana'zë' ta'lé'inë' yöl-la' yení' queë' Jesús len chopë' na' nacué'lenë' Lë'. ³³ Cati' guluzé'ë ni' chopë' na' ga na' zoë' Jesús, ni'r Pedro gudxë' Lë':

—Bönni' Usëdi, dxi'a nac zoaru' ni. Gúntsca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queë' Moisés, len yetú queë' Elías.

Cutu nöznë' Pedro bi na' rnë'. ³⁴ Tsal ni' ru'ë didza' ni, la' grö'të böaj bucachi' lequë', ati' gládxinë' le nacué' lu böaj na'. ³⁵ Ni'r byön chi'i Nu rui' didza' lu böaj na', rna:

—Bönni' ni naquë' Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë'. Gul-zë nagli' didza' gu'ë.

³⁶ Cati' budx bë' didza' chi'i na', tuzë' Jesús nagá'nlenë' lequë'. Ta'cuá' dxië' bönni' uséd queë', ati' dza na' nutu nu glë' ca nac le gulalé'inë'.

Ruúnë'-bi' Jesús bi'i bönni' yu'u-bi' bö' xöhui'

³⁷ Cati' za' rení' yetú dza guluhuötjë' lu guí'adau' na' Jesús len bönni' na' dzagquë' Lë', ati' gularúj bunách zian dutsaggac Jesús. ³⁸ Ni'r bë'ë zidzj didza' tu bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na'. Buidzë' Jesús, rnë':

—Bönni' Usëdi, ráta'yua' lau' duyú'-bi' bi'i bönni' quia' le nachi' bi'i tuticz quia'. ³⁹ Yu'u lëbi' bö' xöhui' run ga rbödxya'abi' len ruxiztsca lëbi'. Run ga rbia bdxina' zidi' rú'abi' len ruríx rutultsca lëbi', len gatga rusán lëbi'. ⁴⁰ Gúta'yua' lauquë' bönni' uséd quiu' lubijë' lei, san cutu gulazáqui'në'.

⁴¹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Lbi'ili', curéjlë'li' len nachixi icjli'. ¿Gáca'xtë ral-la' sóalena' lbi'ili' len gua' glena' queëli'? Djua'-bi' ni bi'i bönni' quiu'.

⁴² Cati' ni' za'bi' rbíga'bi' ga na' zoë' Jesús, brix butultsca lëbi' bö' xöhui' na', ati' gdil-lë' bö' xöhui' na' Jesús len bunë'-bi' bi'i bönni' na'. Ni'r bugu'ë-bi' lu në'ë xuzbi'. ⁴³ Gulubani yúgu'të bunách ni' ca nac yöl-la' huac zxön queë' Dios.

Rguúxjö'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

Tsal ni' tu'bani yúgu'të bunách ca nac le zxön runë' Jesús, Lë' gudxë' yugu' bönni' uséd queë', ⁴⁴ rnë':

—Gul-cú'u icj nagli' didza' ni, le zi'a ludödë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'gac bunách.

⁴⁵ Cutu gulayéjni'në' didza' ni bönni' uséd queë', le cutu rui'në' lequë' latj Dios la'yéjni'në', san cutu gulurúguinë' la'nabnë' Jesús ca nac didza' ni.

Nu nac blau

⁴⁶ Ni'r gulazú lauquë' tunë' rusbö bönni' uséd queë' Jesús. Ta'nabi lza'quë' tuë' yetúë' núzخالè' gaquë' blau. ⁴⁷ Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gdel-lë'ë-bi' tubi' bi'idau', len buzóë'-bi' cuitië'. ⁴⁸ Ni'r rë' lequë':

—Núti'tëz bönni' gunë' ba la'n tu bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gunë' ba la'n, ati' nu bönni' gunë' neda' ba la'n, gunë' ca' ba la'n Xuza' nasölë'ë neda'. Qui lë ni na' bönni' nutsë'ë ladjli' nacrë' nōxj ladxi', bönni' ni naquë' blau.

Nu curdá'baga' rë'u, raclen rë'u

⁴⁹ Ni'r bulidzë' Jesús Juan, rnë':

—Bönni' Usëdi, blé'itu'-në' bönni' rugunë' dxin lau' rubijë' bö' xöhui', ati' gna bé'itu'-në' le cutu dë'ë rë'u.

⁵⁰ Jesús rë' lë':

—Cutu gna bé'ili'-në', le raclen rë'u nu curdá'baga' rë'u.

Rdil-lë' Jesús Jacobo len Juan

⁵¹ Cati' chza' gal-la' dza ral-la' gatië' Jesús len huëpë' yehua' yubá, benë' bayúdx tsijë' Jerusalén.

⁵² Bsölë'ë yugu' bönni' gbaz queë' la'nörë' ca Lë', ati' yjaquë' tu yödzdau' quegac bunách Samaria tsajpa'quë' ga uga'në' tu dzö'. ⁵³ Cutu glunë' Jesús ba la'n bönni' yödz na' le chnac queë' Jerusalén zijë'. ⁵⁴ Cati' gulalé'inë' lë ni Jacobo len Juan, bönni' uséd queë', të' Jesús:

—Xan, ¿naru' gnábtscá'tu' huötj gui' za' yehua' yubá le usnít lequë', guntu' ca na' benë' Elías?

⁵⁵ Bueycjë' Jesús len gdil-lë' lequë', rnë':

—Cutu nözili' bizxa bö' dzag lbi'ili'. ⁵⁶ Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, clëg quië usnitia' yöl-la' na'bán quegac bunách, san bida' duslá' bunách.

Ni'r yjaquë' yödz yubl.

Nup të'ni tsjaclen Jesús

⁵⁷ Tsal ni' yu'quë' nöz Jesús len bönni' da'quë' Lë', bdxinë' ni' tu bönni', len rë' Jesús:

—Xan, rë'nda' sá'lëna' Li' gáti'tëz ga tsiju'.

⁵⁸ Jesús rë' lë':

—Yugu' böza', nacuá' zxan guiöj quecba', ati' yugu' bguindau', dxiagac lidxcba', san neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cutu dë quia' ga gata' uzí' ladxa'a.

⁵⁹ Ni'r gudxë' bönni' yubl Jesús, rnë':

—Gda' neda'.

Bönni' ni gudxë' Lë':

—Xan, benn neda' latj huöja' zi'al lidxa' ga gdx-inr dza chbucacha'a-në' xuza'.

⁶⁰ Jesús gudxë' lë':

—Bë' latj bönni' chzoa latië' lucachë'ë nup chnat quequë', san li', gyeaj, yjen lban ca gna bë'ë Dios.

⁶¹ Ni'r bdxinë' yetué' ca', rë' Jesús:

—Xan, rë'nda' sá'lëna' Li', san benn neda' latj tsija' zi'al tsajzëygacda'-në' didza' di'a dza quia'.

⁶² Jesús gudxë' lë':

—Núti'tëz bönni' rui' ladxë'ë le rac yödzlyú naquë' ca bönni' ruga'në'-ba' bëdx len ruyúë' zaca' cúdzu'lë'. Nu run cni cutu nac lsaca' tsaz ga rna bë'ë Dios.

10

Rsölë'ë Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' tsjenquë' lban

¹ Gdöd glac lë ni, gröë' Xanru' yetsonnlalj yu chië' ca' bönni' uséd queë', ati' bsölë'ë lequë' chop hueajquë' la'nörë' ca Lë' tsjaquë' yúgu'të yöd len yödzdau' gap chzoa tödë' Lë'. ² Gudxë' lequë':

—Le nactë, dëtsca dxin quia', le nac ca tu la' yël zxön ga nu tsajchíb, san nabábz huen dxin quia'. Qui lë ni na', gul-gáta'yu lahuë' Dios, naquë' Xan la' yël na', gsölë'ë yugu' huen dxin ga nac la' yël queë'. ³ Gul-tséaj na'a. Gul-yutsca', neda' rsöla'a lbi'ili', nacli' ca bö'cu' zxila' zjacula' ladjcba' bö'cu' zuga' snia'. ⁴ Cutu gua'li' yöxj dumí ni bzud yöt, len cutu gua'li' yetú cö' löl-li', len cutu tseyli' güi'lenlí' bunách didza' gap nac la' nöz. ⁵ Gátitëz yu'u ga tsazli', zi'al gnali': “Le rbequi dxi ladxi' gac quegac bunách nacuá' yu'u ni.” ⁶ Chqui' zoa ni' nu bönni' rö' dxi ladxë'ë, uga'nlen lë' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli', san chqui' cuzóa ni' nu bönni' cni, uga'nlen lbi'ili' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli'. ⁷ Gul-gá'n yu'u ga na' tsazli' len gul-guí'aj gul-gagu bi lunnë' queëli', le udzölcznë' bönni' huen dxin le gahuë'. Cutu tödli' yu'u yu'u. ⁸ Gátitëz yöd ga tsazli' ati' lun lbi'ili' ba la'n, gul-gagu le lucu'ë lauli'. ⁹ Gul-ún nup te'i nacuá' yöd na', len gul-guië lequë': “Chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios.” ¹⁰ Gátitëz yöd ga tsazli', chqui' cutu lun lbi'ili' ba la'n, gul-rúj tsajsoali' la' nöz qui yöd na', gnali': ¹¹ “Bëchtö qui ladzli' da' lalabtu' ruquindjtu' lei, le ruluí' nabága'li' zxguia', san ral-la' gnözili' lë ni, chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios.” ¹² Neda' rëpa' lbi'ili', cati'

gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, la'zaca' la'guí'ir bunách yöd'z ni' ca la'zaca' la'guí'i bunách yöd'z Sodoma, nup ni' busnitië' Dios.

Le gac quegac nup culubí'i ládxi'gac

¹³ Gnë' ca' Jesús:

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yöd'z Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yöd'z Betsaida. La'naru' glac lu yöd'z Tiro len lu yöd'z Sidón yugu' yöl-la' huac rubani ca yugu' le bena' ga zoali', dza ni'të lubí'i ládxi'quë' bönni' ni', lacuë' lari' ca'z len la'gu'ë dö cuinquë', le uluí' chgulubí'i ládxi'quë'. ¹⁴ Qui lë ni na', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' ca la'zaca' la'gui'ë bönni' Tiro len Sidón. ¹⁵ Lbi'ili', bunách Capernaum. ¿Naru' cugúc queëli' ca gyëpli' ga nu ryaz yehua' yubá? Huötjli' tsajtsazli' latj chul quegac nup natgac.

¹⁶ Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Nu ruzë nag lbi'ili', ruzë nag ca' neda', ati' nu rucá'n lbi'ili' ca'z, rucá'n ca' neda' ca'z, len nu rucá'n neda' ca'z, rucá'n ca' ca'z Xuza', nasölë'ë neda'.

Tu'dxinë' ga zoë' Jesús bönni' yjenquë' lban

¹⁷ Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' na' bsölë'ë Lë', yjenquë' lban, ta'në':

—Xan, tun ca rnatu' bö' xöhui' cati' ruguntu' dxin lau' Li'.

¹⁸ Jesús gudxë' lequë':

—Neda' blé'ida' Satanás tu' xöhui', gbix zxan luzxbá ca run yös, ryaz luyú. ¹⁹ Gul-yutsca', neda' nudöda' lu na'li' yöl-la' uná bë' söncli'-ba' bël snia' len xajnó' ati' cutu bi gac queëli', ati' uxicjli' lu

yöl-la' uná bè' qui tu' xöhui', nu curle'i rë'u dxi'a.
²⁰ Na'a, gul-dziji, clëgz le tun ca rnali' bö' xöhui',
 san le nayujgac lali' lu guich ni' yehua' yubá.

Rudzijnë' Jesús

²¹ La' ni'z rudzijnë' Jesús, dzaguë' Lë' Dios Bö'
 La'y, rnë':

—Rgu'a Li' yöl-la' ba, Xuza', nacu' Xani yehua'
 yubá len Xani luyú ni, le bucachu'u yugu' lë ni
 lauquë' bönni' tac szxöni len bönni' ta'yejni'i, san
 bului'icnu'-bi' bi'idau' ca nac. Ca' gac, Xuza', le cni
 bdzag ladxu'u.

²² Ni'r gnë':

—Yúgu'të budödë' lu na'a Xuza'. Nutu nu bönni'
 nöznë' Nu naquë' Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz
 nöznë', ati' nutu nu nözi Nu naquë' Dios Xuz,
 san tuzë' Zxi'në' nöznë', ati' gnözigac ca' nup na'
 Zxi'në' rë'nnë' ului'inë' lequë' Xuzë'.

²³ Ni'r buyüë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús len
 rë' lequë':

—Bica' bagac nup ta'le'i le rlé'ili' lbi'ili', ²⁴ le rëpa'
 lbi'ili': Glë'nnë' la'lé'inë' le rlé'ili' zian bönni' glu'ë
 didza' uláz queë' Dios len bönni' gulaná bë'ë, san
 cutu gulalé'inë' lei. Glë'nnë' la'yönnë' le ryönili',
 san cutu gulayönnë' lei.

Bönni' Samaria naquë' tsahui'

²⁵ Ni'r gyasë' bönni' gdau' usëdi, len quië si' bë'ë
 Jesús, gnabnë' Lë', rnë':

—Bönni' Usëdi, ¿bizxa ral-la' guna' quië gdél-li'da'
 yöl-la' na'bán gdu?

²⁶ Jesús rë' lë':

—¿Bizxa caz nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés?
 ¿Nacx rusaca' quiu' lë na' rulabu'?

27 Bubi'ë didza' bönni' na', rnë':

—Cni rna: Gdxi'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len lu gdu icj ládxi'da'u, len lu gdu yöl-la' run quiu', len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu', ati' gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadxí'i cuinu'.

28 Jesús rë' lë':

—Dxí'adau' bubi'u didza'. Ben cni, ati' gata' quiu' yöl-la' na'bán na'.

29 Le gu'nnë' bönni' na' ubíj dxi'a cuinë', rë' Jesús:

—¿Nuzxa na' böchi' lza'a?

30 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Gzë'ë Jerusalén bönni', rudinnië', zijë' yödz Jericó. La' nöz ni' gulazönë' lë' gban. Gulagüë' lari' nacué' len glunë' lë' huë'. Ni'r guluzë'ë ni', nuca'nquë' lë', chratzë'. 31 Ni'r gdödë' la' nöz ni' bxuz. Cati' blé'inë' bönni' huë' na', tsla'l gdödë'. 32 Gdödë' ca' ni' bönni' nababë' zxi'n xsoë' Leví, bönni' na' tunë' dxin qui gdau'. Cati' blé'inë' lë', tsla'l ca' gdödë'. 33 Lëzca' yu'ë nöz na' bönni' Samaria, ati' bdxinë' gal-la' ga dë' bönni' huë' na'. Cati' blé'inë' lë', buechi' ladxë'ë lë'. 34 Gbiguë'ë ga na' dë', ati' glu'ë le za len xisi uva nal lu huë' queë', len buchölinë' lei lari'. Ni'r bdxie' lë' cúdzu'ba' böa' queë' len bu'ë lë' yu'u ga ta'dxinë' bönni' yu'uquë' nöz, ati' ni' ben chi'ë lë'. 35 Cati' za' rení' yetú dza, len chzoa uzë'ë ni' bönni' Samaria na', glijë' lazxië' qui chop dza, le buca'në' lu në'ë bönni' xan yu'u na', rë' lë': “Ben chi'ë bönni' ni, len chqui' utóu' yelati' dumí, ubi'a quiu' neda' cati' huöda'.” 36 Na'a, ¿nacx runi li'? ¿Núzzalë' bönni' yonn ni guquë' böchi' lzë'ë bönni' na' glu'ë dö' queë' bönni' gban?

37 Bubi'ë didza' bönni' gdau' usëdi na', rë' Jesús:

—Bönni' na' buechi' ladxë'ë lë'.

Ni'r Jesús gudxë' lë':

—Gyeaj na'a, yjen ca' li'.

Le benë' Jesús lidxcnu Marta len María

³⁸ Ni'r bu'ë nöz Jesús, bdxinë' tu yödzdau' ga ni' bchë'nu Lë' lidxcnu ngul lënu Marta. ³⁹ Marta ni zoanu ngul zxilnu lënu María, ati' María na' gró'tënu ga nac xni'ë Jesús, ruzë nagnu xtidzë'ë. ⁴⁰ Marta na' bubi bugui'nu, zian dxin runnu, ati' gbíga'nu ga na' zoë' Jesús, rënu Lë':

—Xan, ¿naru' cu rui' ládxi'tsu' neda' le nuca'nbi' neda' bi'i zxila' ni, ati' tuza' runa' dxin? Gudx-bi' gáclenbi' neda'.

⁴¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Marta, Marta, ruúbi ruguí'itsquinu', len zian le rui' ladxu'u runu'. ⁴² Tuz le run bayúdx nu gun, ati' María ni gröbi' lë na' nactër dxi'a, ati' lë na' gröbi' cutu gdua queëbi'.

11

Ca ral-la' ulidzru'-në' Dios

¹ Tu dza ni' rulidzë' Dios Jesús. Cati' budx bë'lenë' Dios didza', rë' Lë' tuë' bönni' uséd queë', rnë':

—Xan, bsëdi netu' ulidztu'-në' Dios güí'lentu'-në' didza', ca benë' Juan, busëdnë' bönni' da'quë' lë'.

² Ni'r Jesús rë' lequë':

—Cati' ulidzli'-në' Dios güí'lenli'-në' didza', gul-ná:

Xuztu', zu' yehua' yubá, gac zxön lau'.

Gda gna bë'u.

Luyú ni gac ca rdzag ladxu'u Li', ca na' rac ni yehua' yubá.

³ Benn le gágutu' na'a dza.

⁴ Bnit lau netu' dul-la' nabága'tu'

Ca netu' ca' runít lautu' nup bi tun queëtu'.

Cutu gu'u latj si' bè' netu' le xöhui',

San buslá netu' lu na' nu rua' dö'.

⁵ Jesús rë' ca' lequë':

—Chqui' zoë' bönni' nutsë'ë ladjli', len zoë' böchi' lzë'ë, len chqui' tsijë' ga na' zoë' ladxi' yël, ati' ulidzë' lë', gnë': “Böcha'a, benn quia' tsonn yöt xtil

⁶ le zi'a bdxinë' quia' böchi' lza'a, zë'ë zi'tu', san cutu bi dë gu'a-në' gahuë'.” ⁷ ¿Naru' ubi'ë didza'

cni bönni' na' zoë' yu'u, guië' lë': “Cutu utsa'u neda'. Chnayéj yu'u, ati' chdëlençbi' neda' bi'i quia'. Cutu gac tsasa' bi gunna' quiu'?” ⁸ Neda'

rëpa' lbi'ili': Zal-la' cutu tsasë' bi unödztjë' queë' le naquë' böchi' lzë'ë, san tsasë' len unödztjë' queë' yúgu'të le rquinnë' quië cutur upizzxnë' lë'. ⁹ Qui lë

ni na' rëpa' lbi'ili': Gul-náb, ati' Dios gunnë' queëli'. Gul-quílj, ati' gdzöl queëli'. Gul-lídz ra' yu'u, ati' tsalj queëli'. ¹⁰ Nu rnab, rzi' qui, ati' nu rguilj, rdzöl qui, ati' nu rulídz ra' yu'u, ryalj qui.

¹¹ 'Chqui' zoë' bönni' nutsë'ë ladjli', naquë' xuz, len chqui' gnábibi' lë' yöt xtil zxi'në', ¿naru' unödztjtsë' queëbi' guiöj? Chqui' gnábibi' lë' tuba' böl, ¿naru' unödztjtsë' queëbi' bël? ¹² Chqui' gnábibi'

lë' dxit qui börj, ¿naru' unödztjtsë' queëbi' xajnö'? ¹³ Cni nac, chqui' nacli' lbi'ili' huia'dö' san nözili' unödztjli' queçbi' zxi'nli' le nac dxi'a, nactër löz gunnë' queëli' Dios Bö' La'y Xuzli' zoë' yehua' yubá, nul-li' gnábili' Lë'.

Ta'ně' runě' dxin Jesús len yöl-la' huac qui tu' xöhui'

¹⁴ Tu dza bubijě' bö' xöhui' yu'u bönni' Jesús, le run ga curně'. Cati' burúj bö' xöhui' na', bě'ě didza' bönni' na' cugně', ati' gulubani bunách nacuá' ni'.

¹⁵ La'gac bunách nacuá' ni' ta'ná:

—Len yöl-la' huac qui tu' xöhui' Beelzebú, xan-gac bö' xöhui', rubijě' yugu' bö' xöhui' na'.

¹⁶ Glě'ni la'zí' bě' Jesús yela'gac bunách na', ati' gulanabi Lě' guně' tu le gac bě' za' yehua' yubá.

¹⁷ Ráquibe'ině' Jesús le ta'zá' láchxi'quě', ati' rě' lequě':

—Gáti'těz ga ta'ná be'i lza'gac bunách, chqui' la'rúj chopl la' leygacz bunách na', la'nít. Chqui' la'rúj chopl bunách nacuá' tu yu'u, udx quegac.

¹⁸ Lězca' cni rac qui Satanás, tu' xöhui', lězca' nazí' lei Beelzebú. Chqui' la'rúj chopl nup da'gac lei, ¿nacx gac gdia' yöl-la' uná bě' qui? ¿Rnátsali' na'a: len yöl-la' huac qui Beelzebú rubija' yugu' bö' xöhui'?

¹⁹ Chqui' neda', len yöl-la' huac qui Beelzebú rubija' yugu' bö' xöhui', ¿nuzxa runn quegac nup da'gac lbi'ili' yöl-la' huac tu'bíj yugu' bö' xöhui'? Qui lě ni na', nup ni nacgac bě' nachíxili'.

²⁰ Chqui' neda', len yöl-la' huac queě' Dios rubíjgaca' bö' xöhui', le nactě chbdxin ga zoali' le rna bě'ě Dios.

²¹ Cati' dě lu ně'ě le rneyně' bönni' nal, len run chi'ě lidxě', nac chi'i děra le dě queě'. ²² Na'a, chqui' zě'ě yetüě' bönni' náltěrě' ca lě' len uxícjě' lě', ni'r cuě' yúgu'tě le rneyně', lě na' ruzxöni ladxě'ě, ati' quisiě' le dě queě' bönni' na'.

²³ Nu curaclen neda', rdá'baga' neda'. Nu curu-tublen neda', ruslás nu na'.

Ca nac qui bö' xöhui' rudxín xlatj

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj lu bönni' bö' xöhui', rda gap nabídx, rguilj ga uzi' ladxi'. Chqui' cutu gdzöl qui, gna: “Huöja' xlatja' ga ni' bruja'.” ²⁵ Cati' rudxín ni', rajxaca' bönni' na', naquë' ca tu yu'u chnulúa len chnabá'a quië nu tsajsóa ni'. ²⁶ Ni'r reaj len rajxí' yegádx bö' xöhui', nácgactër xöhui' ca lei, ati' ta'yú'u bönni' na'. Na'a, le rac queë' bönni' na' nayáli'tër ca le guc queë' zi'al.

Le nac bica' ba le nac gdu

²⁷ Tsal ni' ru'ë didza' ni Jesús, bë'nu zidzj didza' ngul nútsa'nu ladj bunách zian na', rnanu:

—Bica' ba ngul na' bia'nu Li' lë'nu, len bica' ba ca' lchu'nu ga na' gudxu'u.

²⁸ Bubi'ë didza' Jesús, gnë':

—Nácgactër bica' ba nup ta'yöni xtidzë'ë Dios len tun ca rña.

Ta'nabnë' Jesús gunë' le gac bë' nuzxa naquë'

²⁹ Tsal ni' ta'biga' ga zoë' Jesús bunách zian, gzu lahuë' ru'ë didza', rnë':

—Ta'nabi neda' bunách tua'dö' ni guna' le gac bë' ga za' yöl-la' huac quia', san cutu bi le gac bë' la'lé'inë'. Tuz le gac bë' ca na' guc queë' Jonás la'lé'inë'. ³⁰ Ca na' guc queë' Jonás, guquë' tu le nac bë' laugac bunách yödZ Nínive, lëzca' cni gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gaca' tu le gac bë' laugac bunách dza ni zoaru' na'a.

³¹ Cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, Dios uchisë'-nu ngul dza ni'të gna bé'inu bunách luyú ni' dë tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziaq, ati' le bennu

uluí' nabága'gac bunách ni zxguia', le bidnu lënu, brujnu ga nac zi'tu' quië duzë nagnu didza' rejni'i bë'ë Salomón, bönni' gna bé'inë' bunách Israel, san na'a, zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Salomón na'. ³² Lëzca' cni, Dios uchisé' bönni' gulacu'ë yödz Nínive cati' gdxin dza gchugu bë'ë quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunë' uluí' nabága'gac bunách ni zxguia', le gulubí'i ládxi'quë' bönni' Nínive cati' gulayönnë' lban benë' Jonás, ati' na'a zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Jonás na'.

Le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'

³³ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' nu ruquel-la' gui', cutu rgu'u lei ga nagachi', len cutu rudusi' lei gui'n, san ruzóa lei xtsa' ga lna', quië uzení' quegac nup ta'yáz yu'u na'. ³⁴ Yöj lauru' nac ca tu le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'. Chqui' yöj lau' nac dxi'a, gduteo' yudz le nac yení', san chqui' nac xöhui' yöj lau', gduteo' yudz le nac chul xöhui'. ³⁵ Ben chi'i cuinu' na'a, cui huöac chul lë na' rgu'u yení' lu icj ládxi'da'u. ³⁶ Cni nac, chqui' gduteo' nadzë'iznu' le nac yení' len cutu bi zoalen li' le chul xöhui', yúgu'të glé'inu' dxi'a ca rac cati' ruzení' quiu' gui'.

Ruquíë' Jesús yugu' bönni' gdau'

³⁷ Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, bulidzë' Lë tsajtágulenë' lë' bönni' gdau' fariseo. Cati' gyazië' Jesús lidxë' bönni' gdau' na', grö'ë rahuë'. ³⁸ Cati' blé'inë' Lë' bönni' gdau' fariseo na', bubannë' le cutu gdib në'ë Jesús cati' zi'a gahuë'. ³⁹ Xanru' rë' lë':

—Lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, rguib cuinli' ca rguibli' láhuilgac le ri'iji ráhuili', san lu icj ládxi'dau'li' ruhuídi'li' len rza' ládxi'li' le cunác.
⁴⁰ Lbi'ili', bönni' curéjni'li'. ¿Naru' cu nözili', Nu ben le zoa lahuiz ben ca' le yu'u lë'il? ⁴¹ Na'a, gul-gún gun le dë queëli', ati' ni'r huöac dxi'a yúgu'të le dë queëli'.

⁴² 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Rguizxjli' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj, len qui guixi' rud, len quegac guixi' cuandau', san rudödзли' le nac tsahui' len yöl-la' nadxi'i queëli' Dios. Yugu' lë ni run bayúdx gunli', len cutu uca'nli' yezíca' lë na' runli'.

⁴³ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Rë'nili' cö'li' gap nac blau lu yu'u ga rudubli' rusëdli' queë' Dios len rë'nili' lulídz lbi'ili' ba zxön bunách gap nac lahui' laugac bunách.

⁴⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi, lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'íz tsahui' cuinli', le nacli' ca nacgac yeru ba quegac nup natgac le cunala'gac, ati' ta'dá láhuigac yeru ba na' bunách len cutu táquibe'inë'.

⁴⁵ Ni'r bubì'ë didza' bönni' gdau' usëdi raquë' zxba queë' Moisés, rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, cati' rnau' cni, netu' ca' runu' zi'.

⁴⁶ Jesús rë' lë':

—Bica' bayechi' ca' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi racli' zxba queë' Moisés, le ruspága'cli' bunách yua' zi'i le cugác nu gua', san lbi'ili' ni lati'z cutu ruláhuili' lei len na'li'.

⁴⁷ 'Bica' bayechi' lbi'ili', le rchisli' lguítj qui ba ga nagáchi'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' ni' guludöddë' lequë' xuz xtau'li'. ⁴⁸ Cni

nac, runli' lna' lau runli' tuz le glunë' xuz xtau'li' le guludödcde' lequë' xuz xtau'li' na', ati' lbi'ili' rchisli' lguitj qui ba ga nagáchi'quë'.

⁴⁹ Qui lë ni na', lu yöl-la' rejni'i queë', Dios gnë' cni: "Gsöla'a quequë' bönni' lu'ë didza' uláz quia' len yugu' bönni' gbaz quia', ati' yugu' bönni' ni, la'quë' ludödcde', len yela'quë' la'bia ládxi'quë'."

⁵⁰ Cni gunë' Dios le cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë', bönni' ni' guludödi lequë' bunách cati' gzu lau zi'a rata' yödzyú ⁵¹ ga gzu lau nu budödi Abel, ga bdxintë guludödde' Zacarías, bönni' na' guludödde' gatsj lahui'l ga dë bcugu la'y ga na' tu'zégui'quë'-ba' böa' bëdxau' lahuë' Dios len ga zoa latj la'y. Qui lë ni na', rëpa' lbi'ili', Dios cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'të bönni' na' guludödcde' lequë' xuz xtau'li'.

⁵² Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi, racli' zxba queë' Moisés. La' lbi'izli' dë lu na'li' zxi'n guia qui latj ga rdzöliru' yöl-la' rejni'i. Lbi'ili' cutu ryazli', ati' ruzága'li' xnözgac nup t'ëni la'yáz.

⁵³ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Jesús, gulaléytsquinë' Lë' bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ati' gulazú lauquë' ta'nabi yúdxtsquinë' Lë' ca nac zian le tac, ⁵⁴ le tu'bijë' Lë' didza' quië gac luquië' Lë' ni'a qui didza' ubi'ë.

12

Rusëdnë' Jesús ca nac yöl-la' rulu'z tsahui' cuini

¹ La' dza na'z guludúb ga zoë' Jesús zian gayuá' bunách ga bdxintë ta'röliz lza'gac bunách na'. Ni'r

gzu lahuë' Jesús rë' zi'al yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo, le nac yöl-la' ruluí'z tsahui' cuini quequë'. ² Cutu bi dë le nac landau'z le cuglá' lahui, len cutu bi dë le nagachi' le cugác bë'. ³ Qui lë ni na', yúgu'të le chgnali' ga nac chul, la'yöni lei bunách ga nac lu yení', ati' didza' bë'li' bagachi'z ga gzoa lu yu'u nayéyj, gac lban qui ga nac lahui' laugac bunách.

Nu ral-la' gádxiru'

⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Böcha'adau', rëpa' lbi'ili': Cutu gádxili' bönni' tu'dödcdë' bunách, ati' töd na' cutur bi gac lunë' quegac. ⁵ Ului'ida' lbi'ili' nu ral-la' gádxili'. Gul-gadxi Nu na' gac ugúa yöl-la' na'bán queëli', len töd na' dë lu në'ë yöl-la' uná bë' chu'në' lbi'ili' lu gui' gabíl. Ja, rëpa' lbi'ili', gul-gadxi Nu na'.

⁶ ¿Naru' cu túti'quë'-ba' gáyu'ba' bguindau' len chop dumí lasdau'? Nituba' lecba', cutu ral ladxë'ë-ba' Dios. ⁷ Lëzca' cni, yúgu'të guitsa' icjli' nababgac lahuë' Dios. Qui lë ni na', cutu gádxili'. Nazáca'tërli' lbi'ili' ca zianba' bguindau'.

Nup ta'ná náquigac queë' Jesús

⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Rëpa' lbi'ili': Yúgu'të bönni' ta'në' náquicnë' quia' neda' laugac bunách, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gnia' náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios, ⁹ ati' bönni' ta'dá'baguë'ë náquicnë' quia' laugac bunách, lëzca' neda' tá'baga'a náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios.

10 'Yúgu'të nup bi la'ně quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac unít lahuë' leygac Dios, san nu gnë zi' queë' Dios Bö' La'y, cutu unít lahuë' nu na' Dios.

11 'Cati' la'ché'è lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, len lauquë' bönni' la'bequi xbeynë' lbi'ili', len lauquë' bönni' dë lu na'quë', cutu ubi ugui'ili' nacx gunli' o bizxa didza' ubi'ili', o bizxa gnali'. 12 La' dza na'z usëdnë' lbi'ili' Dios Bö' La'y le ral-la' gnali'.

Huac gun ga gal ládxi'ru'-në' Dios yöl-la' tsahui' queëru'

13 Rë' Jesús bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na', rnë':

—Bönni' Usëdi, gudxë' böcha'a gunnë' uláz quia' le guta' queë' xuztu'.

14 Jesús rë' lë':

—Bönni'. ¿Naru' zoa nu buzóa neda' ca nu cuequi xbey lbi'ili', o nu gun gatsj le dë queëli'?

15 Ni'r gudxë' bunách nacuá' ni' Jesús, rnë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' cui uhuídi'li'. Le uzi'ë xbey bönni' cutu nacx le zian le dë queë'.

16 Ni'r bë'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' lsaqui', rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë', ati' szxöni runödzej glap lu xyuë'. 17 Ni'r gza' ladxë'ë bönni' na', rnë': “¿Nacx guntsa'? Cutu dë ga gun chi'a le rulá' quia'.” 18 Ni'r rnë': “Cni' guna'. Uquindjca' yu'u ga run chi'a le rulá' quia', ati' guna' yugu' yu'u zxöntër ca', ati' ni' gun chi'a le rulá' quia' len yugu' le dë quia'. 19 Ni'r gac guië cuina': Chdëtsca quia' zian le chnutuba', le gáhuída' zian iz. Uzi'tsca ladxa'a. Gui'j gahua', len

udzijda'." 20 Ni'r Dios rë' lë': "Li', bönni' cunözi. Na'a dzö' gatiu'. Na'a, ¿nuzxa caz gaqui qui, lë na' chnutubu'?" 21 Cni rac queë' bönni' rutubë' la' queëzë' yöl-la' tsahui', len cutu runë' le nac ca yöl-la' tsahui' lahuë' Dios.

Dios run chi'ë bunách queë'

22 Gdöd ni' gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Cutu ubi ugu'i'ili' ni'a qui le gui'j gáguli', lë na' nabánili', o ni'a qui lari' gáculi'. 23 Nacr lsaca' yöl-la' na'bán queëli' ca le ráguli', ati' nacr lsaca' gdu ca nayá' nabinli' ca lari' ráculi'. 24 Gul-yutëz ca rac quecha' beycj. Cutu tazba', len cutu ta'lapba', len cutu nacuá' quecha' ga lun chi'iba' le rulá' quecha', san Dios rugahuë' lecba'. ¿Naru' cu nazáca'tërli' lbi'ili' ca yugu' bguindau'? 25 ¿Nuzxa caz bönni' nutsë'ë ladjli' gac gunë' ga soë' gbanë' yetú chi'i'dau'z le ruúbi ruguí'i ládxi'dau'huë'? 26 Qui lë ni na', chqui' cugác gunli' lë ni nac cuidi'z, ¿bizx quië ruúbi rugui'ili' ni'a qui le nac zxöntër?

27 'Gul-yutëz ca ta'zxön yöjdau'. Cutu tun du lari' len cutu tab lari', san rëpa' lbi'ili', cutu gucr lach ca nacgac yöjdau' ni lari' gucuë' Salomón, zal-la' szxöni guta' queë' yöl-la' tsahui'. 28 Chqui' runë' lach Dios yugu' yöj guíxi'dau' rö'gac na'a ladj guixi', ati' cxö huidzj la'gu'ë leygac lu gui', ¿naru' cu gunë' queëli' le zxöntër ca', lbi'ili', curejlë'li' Dios gdu ládxi'li'? 29 Qui lë ni na', cutu güi' ládxi'li' le ral-la' gáguli', len le ral-la' gui'jli', len cutu ubi uguí'i ládxi'dau'li'. 30 Yúgu'të lë ni ta'guíj bunách yödzlyú ni, san chnözcznë' Xuzli' Dios yugu' le

rquínili'. ³¹ Gul-güi' ládxi'li' tsazli' ga rna bè'è Dios, ati' yúgu'tè lè ni cu'è xnöz queëli'.

Yöl-la' tsahui' rgu'ru' yehua' yubá

³² Gnè' ca' Jesús:

—Cutu gádxili', lbi'ili' na' nacli' yugu' bö'cu' zxíla'dau' quia'. Nababzli' zoali' san rdzag ladxë'è Xuzli' Dios gunnë' lbi'ili' latj tsazli' ga ni' rna bè'è Lë'. ³³ Gul-guti' le dë queëli' len gul-nödzj quegac bunách yechi'. Cni gac, gunli' queëli' yöxj dumí le cutu gac ditj, len cu'li' yehua' yubá yöl-la' tsahui' na' cutu ubídx udú, ga ni' cutu gdxin gban len cutu usnitba' lei böa'dau' qui. ³⁴ Ga ni' dë yöl-la' tsahui' queëli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

Ral-la' soaru' ban ladxi'

³⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-zóa sina' len gul-quel-la' gui' le uzení' queëli'. ³⁶ Gul-gác ca bönni' huen dxin ta'bözë' dza huödë' xanquë', bönni' zijë' lni qui yöl-la' rutság na', quië cati' udxinë' len ulidzë', la' la' saljtë' queë' tsazië'. ³⁷ Bica' bagac huen dxin na' la'cu'è ban ladxi' cati' huödë' xanquë'. Le nactë rëpa' lbi'ili', upá' cuinë' xanquë' na', ati' gunë' ga la'bö'è ga lahuë', ati' cu'è le lahuë'. ³⁸ Zal-la' huödë' cati' chral o gdu ladxi' yël, chqui' duxaquë' lequë' nacu'è ban ladxi', bica' bagac huen dxin na'. ³⁹ Lë ni ral-la' gnözili'. La'naru' nöznë' xan yu'u bizxa dza huadxín gban, uspán ladxë'è len cutu gu'è latj bönni' udxíë' yeru lidxë', cui cuanë' le dzö' lidxë'. ⁴⁰ Qui lè ni na', gul-zóa ban ladxi' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dza curbözli' neda'.

Bönni' huen dxin tsahui' len bönni' huen dxin cunác tsahui'

⁴¹ Ni'r Pedro gnabnë' Jesús, rnë':

—Xan, ¿naru' rë'u netu'z lë ni runu' lsaqui', o rë'u ca' cni yúgu'të bunách?

⁴² Rë' lë' Xanru':

—¿Nuzxa na' bönni' huen dxin tsahui' len réjni'inë', dë lu në'ë uláz queë' xanë'? Bönni' ni, xanë' udödë' lu në'ë lidxë' quië cati' gal-la'r lahuë' bönni' nacu'ë lidxë', gu'ë qui queëquë' le lahuë'. ⁴³ Bica' ba bönni' huen dxin na' cati' huödë' xanë', duxaquë'ë lë' runë' cni dxin na' nudödë' lu në'ë. ⁴⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili', udödë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin tsahui' na' yúgu'të le dë queë'. ⁴⁵ Chqui' gáquinë' huadzeynë' huödë' xanë' bönni' huen dxin cni, ati' su lahuë' gu'ë dö' quequë' yezíca'rë' huen dxin, bönni' len ngul, len su lahuë' gui'j gahuë' len súdxinë', ⁴⁶ ni'r huödë' xanë' bönni' huen dxin na' cati' curbözë' lë' len cati' curáquibe'inë', ati' usaca' zi'ë bönni' huen dxin cunaquë' tsahui' na', len gchuguë' queë' ca narugu quequë' bönni' cuta'yejlë'ë.

⁴⁷ Bönni' huen dxin na' nöznë' le rë'nnë' xanë', len cutu zoë' sina', len cutu runë' ca rnë' xanë', bönni' ni, szxönitër quinë' lë' xanë'. ⁴⁸ Chqui' cutu nöznë' le rë'nnë' xanë' bönni' huen dxin, len gunë' le gun ga gbaguë'ë le quinë' lë' xanë', bönni' ni quinë' lë' láti'dau'z. Bönni' yu'u lu në'ë szxöni, szxöni unabë' xanë' lu në'ë, ati' bönni' na' xanë' nuzxöni ladxë'ë lë' szxöni, szxönitër ca' unabë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin na'.

Gun ga la'rúj chopl bunách le naquë' Jesús

⁴⁹ Gnë' ca' Jesús:

—Bida' neda' djena' ga tsegui gui' yödzylyú ni, len la' bíqui'czda' chnaguel-la' gui' na'. ⁵⁰ Na'a, dë tu le ral-la' saca' qui'a le nac ca tu le gdilda' nis, ati' rö'a baníg ga gdxintë gac cni quia'. ⁵¹ ¿Naru' ráquili' bida' dulequi dxia' le rac yödzylyú ni? Rëpa' lbi'ili': Cutu. Bida' dulequia' le gun ga la'rúj chopl bunách. ⁵² Na'a su lau lula'alén lza'gac gayu' bunách nacué' tu yu'u. Tsonnë' la'dá'baguë'ë chopë' nazi'quë' xtidza'a, ati' chopë' na' la'dá'baguë'ë tsonnë' na'. ⁵³ Nu bönni' zoabi' bi'i bönni' queë' tá'baguë'ë zxi'në' na', ati' bi'i bönni' na' tá'baga'bi' xuzbi'. Ngul zoabi' bi'i ngul queënu tá'baga'nu zxi'nnu na', ati' bi'i ngul na' tá'baga'bi' xna'bi'. Ngul zoanu ngul zxoa' lidxnu tá'baga'nu zxoa' lidxnu na', ati' ngul zxoa' lidxnu na' tá'baga'nu xtau' zxi'nnu.

Le nacgac bë' le tac na'a dza

⁵⁴ Gudxë' ca' bunách zian nacué' ni' Jesús, rnë':

—Cati' rlé'ili' za' böaj zaca' ga rbia gbidz, la' rnátëli': “Hual guiöj”, ati' cni rac. ⁵⁵ Cati' reycj bö' za' zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, rnali': “Údzá'a na'a”, ati' cni rac. ⁵⁶ Lbi'ili', bönni' ruluí'z tsahui' cuinli'. Nözili' le ruluí' le rac luzxbá len le rac luyú ni, san cutu ráquibe'ili' le ruluí' le nacgac bë' tac dza ni zoaru' na'a.

Ral-la' ugá'nlenru' tsahui' nu rley rë'u

⁵⁷ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië cutu rbequi xbeyli' la' lbi'izli' ca nac le nac tsahui'? ⁵⁸ Chqui' zoa nu bi unabi yudxi li' ati' zeajli' gdxinli' yúlahui', bë' ladxu'u ugá'nlenru' tsahui' nu na' tsal ni' yu'uli' nöz, cui uquí li' lahuë' bönni' cuequi xbeynë' lbi'ili', ati' bönni' cuequi xbey na' udödë' li' lu në'ë bönni' ruseyjë' lidx guia,

ati' bönni' na' ruseyjë' lidx guia cu'è li' lidx guia na'. ⁵⁹ Rëpa' li', cutu uruju' ni' cati' udxr quizzju' yúgu'të dumí lasdau' ral-lu'u qui nu na'.

13

Run bayúdx ubí'i ládxi'ru'

¹ La' dza ni'z guladxinë' ni' bönni' ta'guíxjöi'në' Jesús ca benë' Pilato, budödcdë' la'quë' bönni' Galilea len gzxì'ë rön quequë', le bugútsi'në' xchönba' böa' bëdx chguludödcdë'-ba' quië la'gu'ë lahuë' Dios xchönba' na'. ² Bubi'ë didza' Jesús, rë lequë':

—¿Naru' ráquili' glacrë' bönni' dul-la' bönni' Galilea na' ca yezíca'rë' bönni' Galilea, le gulazaca' gulagui'ë cni? ³ Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubí'i ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'. ⁴ Lëzca' cni guc quequë' chizzunë' bönni' ni', yajbaga' lequë' yu'u zian cuia na' nazí' lei Siloé, ati' glatië'. ¿Naru' ráquili' gulabága'tërë' zxguia' lequë' ca yezica' bunách nacúa' Jerusalén? ⁵ Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubí'i ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'.

Runë' lsaqui' Jesús qui yag higo curbía

⁶ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rë lequë':

—Zoë' bönni', zoa yag higo nazë' ga nac la' yël queë'. Rajtiljë' le rbia yag na', san cutu bi rdzölnë'. ⁷ Ni'r gudxë' bönni' runë' dxin la' yël queë' na', rnë': “Chguc tsonn iz rida' rdudilja' le cuia yag higo ni len cutu bi rdzölda'. Bchugu lei. ¿Bizx quië rnig luyú ni?” ⁸ Ni'r bubi'ë didza' bönni' huen dxin na', rë lë': “Xan, bca'ngar lei yetú iztëz, ati' gzatsa' yu zxani len cu'a bëb zxani. ⁹ Chqui' cuia yag ni, gac dxi'a, san chqui' cutu bi cuia, ni'r gchugu' lei.”

Ruúnë' Jesús ngul ré'ínu cati' nac dza la'y

¹⁰ Tu dza rusëdnë' Jesús bunách nacuá' yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío cati' nac dza la'y quequë'. ¹¹ Zoanu ni' ngul chguc chizx-unu' iz ré'ínu, le yu'u lënu bö' xöhui' run ga te'i bunách, ati' nayéchutecznu rdanu, len cutu ca' rac ulí cuinnu. ¹² Cati' blé'inë'-nu Jesús, bulidzë'-nu, rnë':

—Nguldau', chböacu' qui guidzhuë' quiu'.

¹³ Ni'r bxoá në'ë lënu Jesús, ati' la' bulitë cuinnu, len glu'nu-në' Dios yöl-la' ba. ¹⁴ Ni'r gleynë' bönni' blau qui yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. Rleynë' le bunë'-nu ngul na' Jesús cati' nac dza la'y. Gudxë' nup nacuá' ni' bönni' blau na', rnë':

—Xop dza nacuá' runru' dxin. Dë latj yugu' dza ni guidli' nu un lbi'ili', len clëg dza la'y.

¹⁵ Ni'r bubi'ë didza' Xanru', rnë':

—Lbi'ili', bönni' ruluí'z tsahui' cuinli', ¿naru' cu rusedxcli'-ba' böa' bëdx qui queëli' ga na' da'cba' cati' nac dza la'y, ati' tsjua'gacli'-ba' li'jba' nis?

¹⁶ Nacnu xzi'n xsoë' Abraham ngul ni len gdu chizxunu' iz chyu'nu lu yal-lj qui Satanás tu' xöhui'. ¿Naru' cu ral-la' nu usédx lënu zal-la' nac dza la'y?

¹⁷ Cati' bë'ë didza' ni Jesús, gultutui'në' yúgu'të bönni' nacu'ë ni' ta'leynë' Lë', san guludziji yezica' bunách, yúgu'të nup nacuá' ni', le ta'lé'inë' yugu' le zxön runë' Jesús.

Runë' lsaqui' Jesús qui xseydau' mostaza

¹⁸ Ni'r rnë' Jesús:

—¿Nacxcz rac rzxön le rna bë'ë Dios, o bizxa usáqui'tsaru' lei? ¹⁹ Rac ca rac qui xseydau'

mostaza, le gzxì'è bönni' ati' guzè' lei ga nac la' yèl queè'. Gzxön mostaza na' len guc ca yag zxön, ati' guladxinba' bguindau', glunba' lidxcba' lu xzuza' në'i mostaza na'.

Runè' lsaqui' Jesús qui xnè'i yöt xtil

²⁰ Lëzca' cni rnè' Jesús:

—¿Bizxa caz usáqui'tsada' le rna bè'è Dios? ²¹ Nac ca xnè'i yöt xtil, le gzxì'nu ngul len bugútsi'nu tsonn cuia cua yöt xtil, ati' gyazx gdutè cua na'.

Tu ga tsazru' le nac guidau'

²² Tsal ni' yu'è nöz Jesús, zijè' Jerusalén, rdödè' yugu' yödZ zxön len yugu' yödZdau', rusèdnè' bunách nacuá' gap na'. ²³ Gnabnè' Jesús bönni' zoè' ni', rnè':

—Xan, ¿naru' nabábZ nup lulá?

Rè' nup nacuá' ni' Jesús, ²⁴ rnè':

—Gul-güí' ládxi'li' tsazli' zaca' ga nu ryaz le nac guidau', le rëpa' lbi'ili': Zian nup lè'ni la'yáz ni', san cutu la'záqui'nè'. ²⁵ Töd tsasè' useyjè' yu'u xan yu'u, su lauli' lbi'ili' na' zoali' ni'l ulidzli'-nè' ra' yu'u na', guièli'-nè': “Xan, Xan, bsalj queètu.” Ni'r ubi'è didza' Lè', guiè' lbi'ili': “Cutu nözda' nuzxa lbi'ili'.” ²⁶ Ni'r su lauli' gnali': “Güi' gdágulentu' Li', ati' busèdnu' gap nac lu yè'y queètu.” ²⁷ Ni'r guiè' lbi'ili': “Rëpa' lbi'ili', cutu nözda' gazx bunách lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', yúgu'tèli' rua'li' dö'.” ²⁸ Ni'r cödx yéchi'li' len utíl-l láya'li' cati' glé'igacli'-nè' Abraham len Isaac, len Jacob, len yúgu'tè bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, nacu'è ga ni' rna bè'è Dios, san lbi'ili' zoali' ni'l. ²⁹ La'dxín bunách la'rúJ zaca' ga rlen gbidz, len zaca' ga rbia gbidz, len zaca' ga za' bö' ziaJ, len zaca' ga rdöd gbidz beo'

ziag, ati' la'bö'ë lahuë' ga ni' rna bë'ë Dios. ³⁰ Ni'r lac blau la'gac bunách nacgac ca'z na'a, ati' lugá'n ca'z la'gac nup nacgac blau na'a.

Rbödx yechë'ë Jesús ni'a quegac bunách Jerusalén

³¹ La' dza ni'z guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' fariseo len të' Lë':

—Burúj, buzxúndj ni, le rë'nnë' gdöddë' Li' Herodes.

³² Jesús rë' lequë':

—Gul-tséaj, gul-tsjödxë' bönni' na' naquë' ca tuba' böza', gnali': “Byutsca', rubíjgaca' bö' xöhui' len ruúna' bunách na'a len cxö, len cati' gac lidzj, udx guna' dxin quia'.” ³³ Run bayúdx tséajlenza' ca' nöz na'a len cxö len huidzj, ati' gdxina' Jerusalén, le tu'dödcde' ni' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

³⁴ 'Lbi'ili', zoali' Jerusalén. Rudödigacli'-në' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios len ruládxigaccli'-në' guiöj bönni' gbaz rsölë'ë queëli' Dios. Cati'ga zian lzu gu'nda' utuba' lbi'ili' quia' ca runba' yjéd, rutubba' zxi'nba' zxan xilba', san cutu gú'nili'. ³⁵ Gul-yutsca', ca'z ugá'n lidxli', ati' rëpa' lbi'ili', cutur glé'ili' neda' cati' gdxinr dza gnali': “Bica' ba nu za' uláz queë' Xanru'.”

14

Ruúnë' Jesús bönni' ré'inë' huë' gui

¹ Cati' nac dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús lidxë' bönni' uná bë', bönni' gdau' fariseo. Rö'ë Jesús rahuë', ati' ta'në'ë Lë' bönni' gdau' fariseo nacu'ë ni'. ² Zoë' ca' ni' lahuë' Jesús bönni' ré'inë' huë' gui. ³ Ni'r Jesús gnabnë' bönni' gdau'

tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisés len yugu' bönni' gdau' fariseo, rnë':

—¿Naru' dë latj unru' nu re'i cati' nac dza la'y?

⁴ Lequë' guluséyj rú'acquë'. Ni'r gdë'l-lë'ë bönni' huë' na' Jesús len bunë' lë', ati' la' busöla'të' lë'.

⁵ Ni'r rë' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnë':

—Chqui' zoë' bönni' nutsë'ë ladjli', ati' nacua'ba' queë' böa' bëdx, ati' gbixba' tuba' lu yeru, ¿naru' cu tsajlijtë'-ba', zal-la' nac dza la'y?

⁶ Cutu bi didza' guc lubi'ë ca nac lë ni.

Nu cö' latj blau

⁷ Cati' blé'inë' Jesús ca tunë' bönni' gdau' fariseo na', ta'bö'ë latj blau ga na' ta'bö'ë tahuë', ni'r benë' lsaqui', rë' lequë':

⁸ —Cati' nu ulídz li' guidu' ga rac lni qui yöl-la' rutság na', cutu cö'u latj blau. Nazx ca' nulidzë' ca' bönni' náctërë' blau ca li'. ⁹ Ni'r huidë' ga zu' bönni' na' bulidzë' li', len guië' li': “Bë' latj bönni' ni cö'ë ga zu'”, ati' ni'r lu yöl-la' rutuí'i quiu' tsajchö'u zxanti.

¹⁰ Qui lë ni na', cati' nu ulídz li', gyeaj yajchó' zxanti, quië cati' gdxinë' bönni' na' bulidzë' li', huë' li': “Böcha'a, gdöd yelati' nil.” Ni'r gacru' li' blau laugac nup ta'bö'len li' tsazxön. ¹¹ Nu run ba zxön cuini, lunë' ga huöta' huöxj, san nu zoa nöxj ladxi', lunë' ga gacr blau nu na'.

¹² Jesús rë' ca' bönni' na' bulidzë' Lë', rnë':

—Cati' gunu' güi'i huagu o lnidau', cutu ulidzcu'-në' yugu' böchi' lza'u len yugu' bönni' böchu'u len yugu' di'a dza quiu', len yugu' dzag yu'u quiu' ta'lé'inë' yöl-la' tsahui' quequë', le lulidzë' ca' li', ati' cni gac, ubí'i quiu'. ¹³ Cati' gunu' güi'i huagu, bulídz bunách yechi', len nup nabíx

ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul.
 14 Ni'r gacu' bica' ba, le cutu gac bi lubi'ë quiu'
 bönni' cni, san ubí'i quiu' cati' gdxin dza lubán
 nup natgac, nacgac tsahui'.

Runë' lsaqui' Jesús qui lni zxön

15 Cati' byönnë' didza' ni bönni' rö'ë rágu lenë'
 Jesús, rë' Lë':

—Bica' ba nu gagu ga ni' rna bë'ë Dios.

16 Jesús rë' lë':

—Zoë' bönni' benë' lni zxön, ati' zian nup bu-
 lidzë'. 17 Cati' chnabá'a la' huagu, bsölë'ë bönni'
 huen dxin queë' tsjödxë' nup na' chnulidzë', gnë':
 “Gul-dá, yúgu'të chnabá'a.” 18 Gulazú laquë'
 yúgu'të' ta'nabë' latj cutsjaquë'. Bönni' zi'al na'
 rnë': “Zi'a gzxi'a tu la' yël, len runtsca bayúdx
 tsajyúa' lei. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj.”
 19 Yetúë' rnë': “Zi'a gzxi'a gayu' nözba' bëdx ati'
 tsajxí' bë'a lecba' ugúngaca'-ba' dxin. Ráta'yua' lau'
 gunnu' neda' latj.” 20 Yetúë' rnë': “Zi'a butság na'a,
 len qui lë ni na' cutu gac guida'.” 21 Cati' böjë'
 bönni' huen dxin na', yajtíxjöi'në' xanë' yúgu'të lë
 ni. Ni'r gleynë' bönni' xan yu'u na', ati' gudxë'
 bönni' huen dxin na', rnë': “Gyeajtë na'a gap nac
 lu yë'y len gap nac la' nöz qui yödz ni, ati' gchë'u ni
 bunách yechi' len nup nabíx ni'a na'gac, len nup
 cuta'zá', len yugu' lau chul.” 22 Cati' chnunë' cni
 bönni' huen dxin na', rnë': “Xan, chbena' ca na'
 gna bé'inu' neda', ati' ni dë latj.” 23 Ni'r gudxë'
 bönni' huen dxin na' xanë', rnë': “Gyeaj gap nac
 la' nöz len gap nac nöz las, ati' ben bayúdx lid nup
 nacuá' ni' quië gdza' lidxa', 24 le rëpa' lbi'ili': Cutu
 gahuë' qui lni quia' nitúë' bönni' ni' bulidza' zi'al.”

Le rzáca'ru' zéajlenru'-në' Cristo

²⁵ Yugu' dza ni' rjaclen Jesús bunách zian, ati' bueycjè' Jesús, rè' lequè':

²⁶ —Chqui' guídlenë' neda' bönni' len cutu gdxi'irnë' neda' ca nadxi'inë' xuz xnë'ë, len ngul queë', len yugu' zxi'në', len yugu' bi'i böchë'ë, len yugu' bi'i zanë', len yöl-la' na'bán queë', cutu gac gaquë' bönni' uséd quia'. ²⁷ Nu bönni' cugaquë' ca tu bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, len tē'ë neda', cutu gac gaquë' bönni' uséd quia'. ²⁸ Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili' guë'nnë' gunë' tu yu'u zian cuia, ¿naru' cu cō'ë zi'al ulabë' gaca'x dumí ral-la' gtōë' quië gnōznë' chqui' dë queë' tsca le rquinnë' quië usyudxë' gunë' yu'u na'? ²⁹ Chqui' cutu gunë' cni, len su lahuë' cuequië' xlibi yu'u na', ati' cutu gac usyudxë' gunë' yu'u na', ni'r la'zú laugac lutítj lë' yúgu'të nup la'le'i lei, ³⁰ la'ná: “Bönni' ni gzu lahuë' runë' yu'u, san cutu gac usyudxë' gunë'.” ³¹ Lëzca' cni, chqui' zoë' bönni' rna bē'ë, len ral-la' tsijë' gdil-l tsajtíl-lenë' yetúë' bönni' rna bē'ë, ¿naru' cu cō'ë zi'al cuequi icjë' chqui' sáqui'në' tsajtíl-lenë' bönni' ni' nachë'ë galj milë' bönni', ati' lë' chi milzë' bönni' nachë'ë? ³² Chqui' cutu sáqui'në', cati' ni' zoë' zi'tu' yetúë' bönni' na' rna bē'ë, gsölë'ë queë' bönni' gbaz queë', ati' gnabë' nacx ral-la' gunë' quië ludzaguë' dxi'a. ³³ Cni nac, chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili' cutu uca'në' yúgu'të le dë queë', cutu gac gaquë' bönni' uséd quia'.

Zödi' nanít yöl-la' sna' qui

³⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ¿nacx úniru' lei sna'? ³⁵ Cutur nac lsaca' zödi' na', ni

quië luyú, ni quië ga r-ru'nru' bëb, san chu'nru' lei ni'l. Nu zoa nag len ryöni, ral-la' uzě nag nu na'.

15

Runë' lsaqui' Jesús ca nac queëba' bö'cu' zxila' gnitba'

¹ Guludubë' ga zoë' Jesús yúgu'të bönni' uquízxj lazgac bunách len yugu' bönni' ca'z quië luzě nagquë' Lë'. ² Qui lë ni na' gulanë' queë' yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gdau' tu'sëdi, ta'në':

—Bönni' ni runë' ba la'n bönni' dul-la', len rágulenë' lequë'.

³ Ni'r benë' lsaqui' ni Jesús, rë' lequë':

⁴—Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili', nacia'ba' queë' tu gayua'ba' bö'cu' zxila', len chqui' nitba' tuba', çnaru' cu uca'në' yezíca'rba' taplalj yu chënnaba' na' ga nac lu latj ca'z, ati' tsijë' tsajtiljë'-ba' bö'cu' zxila' na' nanitba', cati' udzölrnë'-ba'? ⁵ Cati' udzölnë'-ba', lu yöl-la' rudziji queë' gxoë'-ba' yen zxicjë', ⁶ len cati' udxinë' lidxë' utubë' yugu' böchi' lzë'ë len yugu' dzag yu'u queë', ati' guië' lequë': “Gul-dzójilen neda', le chbudzölda'-ba' bö'cu' zxila' quia' gnitba'.” ⁷ Rëpa' lbi'ili': Lëzca' cni gactër yöl-la' rudziji yehua' yubá ni'a queë' tuë' bönni' dul-la' ubí'i ladxë'ë ca gac quequë' taplalj yu chënnë' bönni' tsahui', bönni' táquinë' cutu naquincnë' lubí'i ládxi'quë'.

Runë' lsaqui' Jesús qui dumí gnit

⁸ Rnë' ca' Jesús:

—Chqui' zoanu ngul, dë queënu chi dumí plata, len chqui' nit tu dumí plata na', çnaru' cu ggál-la'nu gui', ati' gluanu yu'u, uguílj yúdxinu lei cati'

udzölrnu lei? ⁹ Cati' udzölinu lei, utubnu yugu' ngul lza'nu, len yugu' ngul dzag yu'u queënu, ati' guiënu lecnu: “Gul-dzìjilen neda', le chbudzölda' dumí plata na' gnit.” ¹⁰ Rëpa' lbi'ili': Lëzca' cni, ludzìjtsquirnë' gbaz la'y queë' Dios ni'a queë' tuë' bönni' dul-la' ubí'i ladxë'ë.

Runë' lsaqui' Jesús queëbi' bi'i gnitbi'

¹¹ Rnë' ca' Jesús:

—Zoë' bönni' nacua'bi' chopbi' bi'i bönni' queë'.
¹² Bi'i cuidi' na' rëbi' xuzbi': “Dad, benn quia' le dë quiu' le ral-la' gaqui quia'.” Ni'r xuzbi' na' gdisië' quecbi' le dë queë'. ¹³ Nabábz dza gdzey, yúgu'të butubbi' bi'i cuidi' na', gyeajbi' yöd zì'tu', ati' ni' butöbi' dëra le dë queëbi'. Le cunác benbi'. ¹⁴ Cati' chbutöbi' dëra le dë queëbi', guc gbin lu yöd z ga na' zoabi', ati' byadzj queëbi'. ¹⁵ Ni'r gyeajbi' yajsoabi' huen dxin queë' bönni' lu yöd z ni', ati' bönni' na' bsölë'ë-bi' ga dë la' yël queë' tsajgágubi'-ba' yugu' cuch queë'. ¹⁶ Guc ládxi'bi' gágubi' guixi' ca'z na' táguba' cuch, san nutu nu bi' bë' le gágubi'. ¹⁷ Ni'r bubí'i ládxi'bi', rnabi': “Cátiga zian bönni' huen dxin nacu'ë lidxë' zuza', len dëtsca le tahuë', san neda' ni huatcza' yöl-la' rdun. ¹⁸ Uzá'a ni, huöja' ga zoë' zuza', len tsjödxa'-në': Dad, bena' dul-la' lahuë' Dios, zoë' yehua' yubá, len lau' li'. ¹⁹ Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'. Ben neda' ca bönni' huen dxin quiu'.” ²⁰ Ni'r gyu'ubi' nöz, zhuöjbi' ga zoë' xuzbi'.

'Cati' ni' zoabi' zì'tu' zuza'bi', blé'inë'-bi' xuzbi', len buechi' ladxë'ë-bi'. Jarélu'ë yajxí'gal-lë'-bi' xuzbi' len yajnidë' yenbi', gdahuë'-bi' bxidu.

²¹ Ni'r zxi'në' na' rëbi'-në': “Dad, bena' dul-la'

lahuë' Dios, zoë' yehua' yubá, len lau' li'. Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'." ²² Ni'r xuzbi' rë' yugu' bönni' huen dxin queë', rnë': "Gul-tsajleajtë lari' záca'tsqui, len gul-gacu-bi'. Gul-cú'u le zaca' xbönni' na'bi', len gul-dá' lölbi' ní'abi'. ²³ Gul-tsajxí'-ba' bëdx renni', ati' gul-dödi-ba'. Gáguru'-ba' len gunru' lni, ²⁴ le guc bi'i bönni' quia' ni ca bi'i chnatbi', ati' bubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi' na'a." Ni'r gulazú lauquë' tu'dzijnë'.

²⁵ 'Tsal ni' rac lë ni, zoabi' ladj guixi' bi'i bönni' zi'al queë' bönni' na'. Cati' zuzabi' rudxinbi' gal-la' ra' yu'u, ryönibi' rac huil-l len rac huö'a lu yu'u na'. ²⁶ Ni'r bulidzbi'-në' bönni' huen dxin zoë' ni', len gnábibi' lë' bizxa na' rac. ²⁷ Bönni' huen dxin na' rë'-bi': "Bi'i böchu'u na' budxinbi', ati' gna bë'ë xuzu' guludöddë'-ba' bëdx renni', le budxinbi' lu në'ë dxi'a tsáhu'i'dau'." ²⁸ Ni'r gleybi' bi'i zi'al na' len cutu gú'nibi' tsazbi' yu'u. Ni'r brujë' xuzbi', len gúta'yuë' laubi' tsazbi'. ²⁹ Bubi'ibi' didza' bi'i zi'al na', rëbi'-në' xuzbi': "Nözcnu' cáti'ga zian iz bena' dxin lau', len gatga gdá'baga'a li', san gatga bennu' quia' tuba' bö'cu' zxíla'dau' gúí'lana' xbey yugu' lza'a. ³⁰ Na'a, cati' budxinbi' bi'i quiu' ni busnitbi' yugu' le dë quiu', gdálenbi'-nu yugu' ngul udá dzag, benu' ga guludöddë'-ba' bëdx renni' ni'a queë'bi'." ³¹ Ni'r rë'-bi' xuzbi', rnë': "Zxi'na', li' zóalenczu' neda' ati' yúgu'të le dë quia', quiu' naqui. ³² Ben bayúdx gunru' lni len udzíruru', le guchbi' bi'i böchu'u ni ca bi'i chnatzbi', ati' nubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi'."

Runë' lsaqui' Jesús queë' bönni' huen dxin cunaquë' tsahui'

¹ Rë' ca' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—Zoë' bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', len zoë' ca' queë' bönni' huen dxin dë lu në'ë uláz queë'. Guladxinë' bönni' tu'quië' bönni' huen dxin na' lahuë' xanë', ta'në' queë' rutözë' le dë queë' xanë' na'. ² Ni'r bulidzë' bönni' huen dxin na' xan yu'u na', len rë' lë': “¿Bizxa didza' ni ryönda' quiu'? Blui' neda' le nac bë' dxin nunu', le cutur gata' lu na'u uláz quia'.” ³ Ni'r gza' ladxë'ë bönni' huen dxin na', rnë': “¿Nacx guntsa'? Rubijë' neda' xana' latj blau ga runa' dxin. Cutu sáqui'da' guna' dxin gu'n, len utui'da' gnaba' nu bi gunnz quia'. ⁴ Na'a chnözda' nac guna' quië cati' ubijë' neda' latj blau ni, la'cuá' nup luzi' neda' lidxgac.” ⁵ Ni'r bulidzë' yugu' bönni' bi tal-lë'ë queë' xanë' bönni' huen dxin na', ati' rë' bönni' zi'al: “¿Gaca'x ral-lu'u queë' xana'?” ⁶ Lë' rnë': “Tu gayuá' rö'ö chugu le za ral-la'a.” Rë' lë' bönni' huen dxin blau na', rnë': “Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Grö'të ni len bzuj yetú lu guich gna chián rö'ö chugu ral-lu'u.” ⁷ Gdöd ni' gnabnë' yetúë', rnë': “Nazx li', ¿gaca'x ral-lu'u?” Lë' rnë': “Tu gayuá' da'a zxoá' xtil.” Ni'r rë' lë' bönni' huen dxin blau na', rnë': “Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Bzuj yetú lu guich gna taplalj da'a ral-lu'u.” ⁸ Ráquibe'inë' xanë' na' sína'të benë' bönni' huen dxin cunác tsahui' na'. Cni nac, nácgacrë' sina' bönni' yödzyú ni lu yugu' le tunë' la' légaczë', ca bunách ta'dalen Dios lu yení' queë'.

⁹ 'Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-cözlen dxi'a bunách, ugunli' dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni,

quië cati' gdxin dza uca'nli' yugu' lë ni, lunë' lbi'ili' ba la'n latj ni' zoa tzalzú.

¹⁰ 'Nu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu në'i, lëzca' ugún dxi'a dxin tu le zxön gata' lu në'i. Nu cutu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu në'i, cutu ugún dxi'a dxin tu le zxön gata' lu në'i. ¹¹ Qui lë ni na', chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni, ¿nuzxa caz udöd lu na'li' yöl-la' tsahui' le nac gdu? ¹² Chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin le dë lu na'li' le naqui qui nu yubl, ¿nuzxa caz udöd lu na'li' le ral-la' gaqui quiëczli'?

¹³ 'Cutu gac gunë' xchingac chop xanë' nitüë' huen dxin, le udi'inë' tuë' len gdxin'ë' yetüë', o gunë' ba la'n tuë', len uzóë' tsla'l yetüë' na'. Cutu gac gunli' xchinë' Dios, len gunli' ca' dxin quië uzi'li' xbey yöl-la' tsahui' qui yödzyú.

¹⁴ Gulayönnë' ca' didza' ni bönni' gdau' fariseo, ati' le nadxi'icnë' yöl-la' tsahui' quequë', qui lë ni na' gulutitjë' Jesús. ¹⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Lbi'ili' rubíj dxi'a cuinli' laugac bunách, san nözcnë' Dios le yu'u icj ládxi'dau'li', le nac lë na' tun zxön bunách tu le ruzóë' Dios tsla'l.

Zxba queë' Moisés len le rna bë'ë Dios

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Ga bdxintë dza zoë' Juan, ben dxin le rna bë' zxba queë' Moisés len le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Ni'r cati' bdxinë' Juan na', gzu lau rac lban ca gac nu tsaz ga rna bë'ë Dios, ati' tun bayúdx yúgu'të bunách la'yáz ni'.

¹⁷ 'Zal-la' rac cni, gacr huëz la'död qui luzxbá len qui luyú ni ca nit tu didza'z nayúj lu guich lu zxba queë' Dios.

Le rulá'a yöl-la' nutság na'

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' ulá'alenë' ngul queë' bönni', ati' utság ná'lenë'-nu ngul yubl, gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', ati' nu utság na'len ngul na' nusanë'-nu bönni' queënu, gun ca' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Bönni' dë yöl-la' tsahui' queë' len Lázaro

¹⁹ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë'. Racuë' lari' xna len lari' záca'tsqui, ati' yugu' dza rúnteczë' lni, ti'j tahuë' le banaqui. ²⁰ Zoë' ca' ni' bönni' yéchi'dau' lë' Lázaro, bönni' rnabë' nu bi unödzej queë', ati' hué'tézë' rö'ë ra' yu'u queë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'. ²¹ Rac ladxë'ë bönni' yéchi'dau' na' gahuë' le bizxj tu'huöxj zxani ga rahuë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'. Ta'dxinba' ca' bö'cu', ta'lë'ëba' lu huë' queë' bönni' yéchi'dau' na'. ²² Bdxin dza gutië' bönni' yéchi'dau' na', ati' gulachë'ë lë' gbaz la'y queë' Dios tsajsóalenë' Abraham ga nac latj lach queë' Dios. Gutie' ca' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', ati' gulucachë'ë lë' yeru ba. ²³ Cati' ni' rzaca' rgui'ë bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', zoë' latj quegac nup natgac, bchis lahuë' len blé'inë' Abraham zoë' zi'tu', dzaguë' lë' Lázaro na'. ²⁴ Ni'r bë'ë zidzj didza', rnë': “Xuza', Abraham, buechi' ladxi' neda'. Bsöla' quia' Lázaro uspisë' xbönni' në'ë len dusuhualë' ludxa'a, le rzaca' rgui'tsca' lu gui'ni.” ²⁵ Rë' lë' Abraham, rnë': “Zxi'na', bsa' ladxu'u ca' guc quiu', buzi'u xbey yöl-la' tsahui' tsal ni' zu' nabanu', san Lázaro ni, guc queë' yöl-la' yechi', ati' na'a, ruzí' zxönë' Lázaro

ni, san li' rzaca' rgui'u. ²⁶ Yetú ca', ra' gui'a sib nac, zoa gatsj lahui'l ga ni' zoali' lbi'ili' len ga ni zoatu' netu'. Qui lè ni na' nup nacuá' ni len lè'ni la'död ga zoali' lbi'ili', cutu ca' gac lunè' ca', len cutu gac lid ni nup nacuá' ni'." ²⁷ Ni'r rë' lè' bönni' na' blé'inè' yöl-la' tsahui', rnè': "Xuza' Abraham, ráta'yua' lau' gsölu'u-nè' Lázaro tsijè' lidxè' xuza', ²⁸ le nacu'è ni' gáyu'è bönni' böcha'a. Bsölè'è tsjenè' lna' lau qui le rac ni, cui djaquè' ca' latj ga ni rzaca' rgui'a." ²⁹ Ni'r rë' lè' Abraham, rnè': "Dè quequè' le buzujè' lu guich Moisés len le guluzujè' lu guich bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. Yugu' didza' quequè' na' ral-la' luzé nagquè'." ³⁰ Bubi'è didza' bönni' na' blé'inè' yöl-la' tsahui', rnè': "Xuza' Abraham, cutu gac cni, san chqui' ubanè' bönni' lu yöl-la' gut, len tsijè' ga na' nacu'è, lubí'i ládxi'queè'." ³¹ Rë' lè' Abraham, rnè': "Chqui' cutu tu'zé nagquè' didza' bè'è Moisés len le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, cutu la'yejlè'è zal-la' nu ubán lu yöl-la' gut."

17

Zoa banádx queëru' gunru' ga nu gun dul-la'

¹ Rë' bönni' da'què' Lè' Jesús, rnè':

—Nacua'tecz le tun ga lun dul-la' bunách, san bica' bayechi' nu na' run ga nu gun dul-la'. ² Dxi'ar gac queè' bönni' na' runè' cni, nu ugal-la' yag yenè' guiöj ryëtu len tsajchú'n lè' lu nis zxön, cati'l gunè' ga gun dul-la' bönni'dau' náquinè' quia'. ³ Gul-gún chi'i cuinli'. Chqui' gu'è dö' quiu' böchi' lza'u, bzejni'-nè', len chqui' ubí'i ladxè'è, bnit lau lè'. ⁴ Zal-la' gadx lzu tu dza gu'è dö' quiu', len gadx lzu

ca' guidë' ga zu' len guië' li': "Rubí'i ladxa'a", ral-la' unít lau' lë'.

Yöl-la' huac qui le réjlë'ru' Cristo

⁵ Ni'r të' Xanru' bönni' gbaz queë', ta'në':

—Ben ga tséjlë'rtu'-në' Dios.

⁶ Rë' lequë' Xanru', rnë':

—La'naru' nac cuidi'z yöl-la' rejlä' queëli' Dios, nacz ca xseydau' mostaza, huac guiëli' yag zxön ni: "Bcuit ni, yajsóa lu nis zxön", ati' gun ca rnali' yag na'.

Le ral-la' gun nu nac huen dxin

⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili', len zoë' queë' bönni' nada'u ruga'në'-ba' bëdx o rlapë', cati' udx gunë' xchinë' xanë', ¿naru' huëtsë' lë' xanë', gnë': "Gda, grö' gagu'."? ⁸ Cutu. Cni guië' lë': "Bpa'a le gahua'. Gzoa sina' cu'u le gui'j gahua', ati' tödr na' huac gui'j gagu' li'." ⁹ ¿Naru' huëtsë' bönni' nada'u queë' na': "Xclenu'", le benë' ca gna bé'inë' lë'? Runi neda', cutu gunë' cni. ¹⁰ Lëzca' cni gac queëli'. Cati' chnunli' yúgu'të le gna bé'inë' lbi'ili' Dios, ral-la' gnali': "Nactu' huen dxin cunactu' lsaca', le benztu' le run bayúdx guntu'."

Chië' bönni' té'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹¹ Tsal ni' yu'ë nöz Jesús, zijë' Jerusalén, rdödë' gap dë yözdau' nababgac luyú Samaria len luyú Galilea. ¹² Cati' gyazië' tu yözdau', gularujë' dut-sagquë' Lë' chië' bönni' té'inë' huë' nudzu' ruzöd, ati' gulacu'ë zi'tu'z, ¹³ len tu'ë zidzj didza', ta'në':

—Jesús, Bönni' Usëdi, buechi' ladxi' netu'.

¹⁴ Cati' blé'inë' lequë' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj, gul-tsajluí' cuinli' laugac bxuz.

Tsal ni' zjaquë', guluhuöaquë' dxi'a. ¹⁵ Ni'r tuë' bönni' nutsë'ë ladjquë', cati' ráquibe'inë' chnuhuöaquë' dxi'a, böjë' ga na' zoë' Jesús, ruíteczë' zidzj didza', rgu'è Dios yöl-la' ba. ¹⁶ Byechuë' len butság lahuë' lyu lahuë' Jesús, len rë' Lë': “Xclenu'.”

Nababë' Samaria bönni' ni. ¹⁷ Ni'r Jesús rë' lë':

—¿Naru' cu guluhuöaquë' dxi'a chië' bönni'? ¿Gazx nacia'tsë' yezíca'rë' bönni' na'? ¹⁸ ¿Naru' cu zoa nu huöd cu'u Dios yöl-la' ba, san tuzë' bönni' gza'a ni?

¹⁹ Ni'r gudxë' bönni' na' Jesús, rnë':

—Gyas len böaj lidxu'. Chböacu' dxi'a le réjlë'u neda'.

Ca gdxin le rna bë'ë Dios

²⁰ Cati' ta'nabnë' Jesús bönni' gdau' fariseo batx ral-la' gdxin le rna bë'ë Dios, Lë' bubí'ë didza', rë' lequë':

—Ca gdxin le rna bë'ë Dios, cutu nac le glé'iru'.

²¹ Nutu nu gac gna: “Ni bdxin”, o gna: “Ni' bdxin.” Gul-yutsca'. Rna bë'ë Dios lu ícj ládxi'dau'gac bunách.

²² Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Huadxín dza cati' gué'nili' glé'ili' dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, san cutu glé'ili' lei. ²³ La'cuá' nup lë lbi'ili': “Ni zoë'”, o la'ná: “Ni' zoë'.” Cutu tseajli' ni', len cutu tséajlenli' lequë'. ²⁴ Ca rac cati' ryëp yös, ruzení' gda'l luzxbá, lëzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁵ Zi'al ca gac lë ni, run bayúdx saca' qui'itsca', ati' lucá'n neda' ca'z bunách dza ni zoaru' na'a. ²⁶ Ca na' guc dza ni'

zoë' Noé, lëzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁷ Dza ni'të na' gli'j glahuë'. Gulutság na'quë' len guludödë' zxi'nquë' lu yöl-la' rutság na' ga bdxintë dza gyazië' Noé lë'i barco zxön na' nazí' lei arca, ati' bdxintë nis guiöj usnít yödzyú le busnít yúgu'të'. ²⁸ Lëzca' cni gac dza ni' zoë' Lot. Gli'j glahuë'. Gla'uë' len glúti'ë. Glazë' xyuquë' len glunë' yugu' yu'u quequë'. ²⁹ Cati' bdxin dza na' burujë' Lot lu yödz Sodoma, ca tu nis guiöj, böxj gui' len le ruzégui'tsca nazí' lei azufre, ati' busnít yúgu'të'. ³⁰ Lëzca' cni gac cati' gdxin dza uluú' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

³¹ 'Cati' gdxin dza na', chqui' zoë' cju'u bönni', len dzö' yu'u na' le dë queë', cutu ral-la' huötjë' tsajxi'ë le dë queë', ati' nu zoa ladj guixi', lëzca' cni, cutu ral-la' huöjë' lidxë'. ³² Gul-sá' ládxi'li' ca gac queënu ngul queë' Lot. ³³ Nu bönni' rë'nnë' gun chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë', udel-lë'ë lei.

³⁴ 'Rëpa' lbi'ili': Cati' gdxin rël na', la'cu'ë chopë' bönni' tuz ga tasië', ati' tuë' duxi'a-në', len yetúë' uca'na' lë'. ³⁵ La'cua'nu huëtu tsazxön chopnu ngul, ati' tunu duxi'a-nu, len yetunu uca'na'-nu. ³⁶ La'cu'ë ladj guixi' chopë' bönni', ati' tuë' duxi'a-në', len yetúë' uca'na' lë'.

³⁷ Cati' gulayönnë' lë ni bönni' uséd queë' Jesús, gulanabnë' Lë', ta'në':

—Xan, ¿gazx gac lë ni?

Jesús rë' lequë':

—Ga dë tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb.

18

Ngul uzëb len bönni' rbequi xbey

¹ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë' ca run bayúdx ulídzteczru'-në' Dios, len cugác chop ládxi'ru'.

² Rnë':

—Zoë' tu yödz bönni' rbequi xbey curádxinë' Dios, len curunë' bönni' ba la'n. ³ La' yödz na'z zoanu ngul uzëb, ati' bdxinnu ga zoë' bönni' rbequi xbey na' ngul ni, rnanu: “Glequi xbey le run quia' nu rua' dö' quia'.” ⁴ Xtsey cutu gu'nnë' bi gunë' queënu, san gdöd ni' gza' ladxë'ë, rnë': “Cutu rádxida'-në' Dios, len cutu runa' bönni' ba la'n, ⁵ san le rupizxjnu neda' ngul uzëb ni, qui lë ni na' cuequi xbeyda'-nu, cui guídtecznu ni, len cui töd bë'i upizxjnu neda'.”

⁶ Ni'r rë' lequë' Xanru', rnë':

—Gul-zë nagli' ca na' gnë' bönni' rbequi xbey na' cunaquë' tsahui'. ⁷ ¿Naru' cu cuequi xbeyne' Dios bunách gröczë' queë', nup na' tu'lídz Lë' rël len të dza? ¿Naru' huadzéytsanë' gáclenë' lequë'? ⁸ Rëpa' lbi'ili': La' cuequi xbéytenë' lequë'. Cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ¿naru' gdzölda' luyú ni nup ta'yejlë' neda'?

Bönni' gdau' fariseo len bönni' uquízjx

⁹ Benë' lsaqui' Jesús ca nac quequë' bönni' tu'bíj dxi'a cuinquë', len tu'ca'në' ca'z yezica' bunách.

¹⁰ Cni rnë':

—Guladxinë' chopë' bönni' ga nac nchil gdau' quië lulidzë' Dios. Naquë' bönni' gdau' fariseo tuë' bönni' na', ati' yetúë' na' naquë' bönni' uquízjx lazgac bunách. ¹¹ Gzuinë' bönni' gdau' fariseo na', len cni bulidzë' Dios, rnë': “Dios, rëpa' Li':

Xclenu', le cunaca' ca nacquë' yezica'rë' bönni', nacquë' gban, len cunacquë' tsahui'. Ta'guitsjë' zxba qui yöl-la' nutság na'. Lëzca' cutu naca' ca bönni' uquízxj ni. ¹² Neda' runa' gubás chop lzu tsa xunu' dza hueaj, len runödza' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'të le rata' quia'." ¹³ Gzoazë' zi'tu' bönni' uquízxj na', len cutu böazxnë' gchis lahuë' uyúë' luzxbá, san gdapë' lchu'ë, rnë': "Dios, buechi' ladxi' neda', bönni' dul-la'." ¹⁴ Neda' rëpa' lbi'ili': Bøjë' lidxë' bönni' uquízxj na', nuhuöaquë' tsahui' lahuë' Dios, clëg yetúë' bönni' ni'. Núti'tëz bönni' run ba zxön cuinë', gunë' Dios ga huöta' huöxjë', san nu bönni' rzoë' nöxj ladxi', gunë' Dios ga gacrë' blau.

Rulídz tsahuë'ë-bi' bi'idau' Jesús

¹⁵ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús yugu' bönni' len ngul, nachë'quë'-bi' bi'idau' quequë' quië gxoá në'ë lecbi' Jesús. Cati' gulalé'inë' lë ni bönni' usëd queë' Jesús, guladil-lë' lequë'. ¹⁶ Ni'r bulidzë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—Gul-güi'-bi' latj la'dxinbi' ga zoa' bi'idau' ni, cu uzága'li' xnözcbi', le gata' quegac nup nacgac cni latj ga rna bë'ë Dios. ¹⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili': Nu cusí' lu në'i le rna bë'ë Dios, ca runbi' tubi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bë'ë Lë'.

Bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui'

¹⁸ Gnabnë' Jesús bönni' uná bë', rnë':

—Bönni' Usëdi gdu dxi'a. ¿Bizxa ral-la' guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

¹⁹ Jesús rë' lë':

—¿Bizx quië rë'u neda': "Gdu dxi'a"? Nutu nu bönni' naquë' gdu dxi'a. Tuzë' Dios naquë' gdu dxi'a. ²⁰ Nözcnu' yugu' le gna bë'ë Dios: Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdödcdu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Ben ba la'n xuz xna'u.

²¹ Rë' Jesús bönni' na', rnë':

—Yúgu'të lë ni runa' ga gdel-la' naca' bi'idau'.

²² Cati' byönnë' didza' ni Jesús, rë' lë':

—Yetú le ryadzj quiu' gunu'. Bëti' yúgu'të le dë quiu', ati' lë na' si'u bnödzej quegac bunách yechi', ati' gata' quiu' yöl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

²³ Cati' byönnë' didza' ni bönni' na', ruhui'nnë', le dëtsca yöl-la' tsahui' queë'. ²⁴ Cati' blé'inë' Jesús ca na' ruhui'nnë' bönni' na', rnë':

—Bica' baníg gac, la'yáz ga rna bë'ë Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'. ²⁵ Gacr huëz tödba' nag yötsi' böa', ca tsazië' ga rna bë'ë Dios bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui'.

²⁶ Ni'r nup gulayöni didza' ni ta'ná:

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁷ Jesús gudxë' lequë':

—Le cugác lunë' bönni', huac gunë' Dios.

²⁸ Ni'r Pedro rë' Jesús:

—Byutsca', netu' nuca'ntu' yúgu'të le dë queëtu', len da'tu' Li'.

²⁹ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nu bönni' uca'në' lidxë', o xuz xnë'ë, o yugu' böchi' zanë', o ngul queë', o

yugu' zxi'nè', le rui' ladxè'ë gna bè'ë Dios, ³⁰ bönni' ni huazi'rè' dza ni zoaru' na'a, ati' dza zi'a za' gdél-li'nè' yöl-la' na'bán gdu.

Rguúxjö'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludöddè' Lè'

³¹ Bchë'ë quizi queë' idxínnutè' bönni' uséd queë' Jesús, len rè' lequè':

—Gul-yutsca', rbenru' zijru' Jerusalén, ga ni' lutság yúgu'tè le nayujgac lu guich ca gulané' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách. ³² Ludödè' neda' bönni' Jerusalén lu na'què' bönni' zi'tu', ati' lutitjè' neda', len lulídz zi'è neda', len luchijè' neda' zxöna'. ³³ La'guinë' neda', ati' tödr ni' ludöddè' neda', san cati' gac tsonn dza ubana'.

³⁴ Cutu gulayéjni'nè' didza' ni bönni' uséd queë', len cutu gláquibe'inè' le ruí'lenè' lequè' didza' qui, le nac le cusaqui' la'yéjni'ndè'.

Jesús ruúnè' bönni' Jericó nachúl lahuè'

³⁵ Cati' chzoa gdxinë' Jesús yödz Jericó, zoè' ni' bönni' nachúl lahuè'. Rö'ë ra' nöz rnabè' nu bi gunnz queë'. ³⁶ Bönni' ni' byönnè' ta'död ni' bunách zian, ati' gnabè' bizxa na' rac. ³⁷ Bunách ni' të lè':

—Jesús, bönni' Nazaret, rdödè' ni.

³⁸ Ni'r bè'ë zidzj didza' bönni' na' nachúl lahuè', rnè':

—Jesús, Zxi'n xsoè' David, buechi' ladxi' neda'.

³⁹ Guladil-lè' bönni' na' nachúl lahuè' bönni' nanörquè' lahuè' Jesús, quié uséyj ru'è, san lè' zidzjr bè'ë didza', rnè':

—Zxi'n xsoè' David, buechi' ladxi' neda'.

40 Ni'r gzë' dxiz Jesús rbözë', ati' gna bé'inë' nu tsajlídž lë' gdxinë' lahuë'. Cati' bdxinë' lahuë' Jesús bönni' na' nachúl lahuë', gnabnë' lë' Jesús, 41 rnë':

—¿Bizxa rë'nnu' guna' quiu'?

Bönni' na' nachúl lahuë' rnë':

—Rë'nda' huöalj yöj lahua'.

42 Jesús rë' lë':

—Chböalj yöj lau'. Chböacu' le réjlë'u neda'.

43 La' ni'z bulé'itenë', ati' zéajlenë' Jesús, rgu'ë Dios yöl-la' ba. Gulagú'u ca' Dios yöl-la' ba yúgu'të bunách nacué' ni' ta'le'i lë na' guc.

19

Jesús len Zaqueo

1 Ni'r gyazië' Jesús Jericó, rdödë' lu yödz na'.

2 Ni' zoë' bönni' lë' Zaqueo, bönni' blau ladjquë' bönni' uquízj len dë yöl-la' tsahui' queë'. 3 Rui' ladxë'ë glé'inë' Jesús bönni' ni, san cutu guc queë' le nacué' ni' bunách zian, len naquë' ga rë'dau'z.

4 Ni'r jarélu'ë yajnörë' laugac bunách zian na', ati' yajchenë' lu yag quië gac glé'inë' Jesús, le ral-la' tödë' ni'. 5 Cati' bdxinë' ni' Jesús, bchis lahuë' ruyúë' ga na' dxië' Zaqueo na', len rë' lë':

—Zaqueo, bötjtë lu yag na', le run bayúdx tsajga'na' lidxu' na'a.

6 Ni'r la' bötjtë' lu yag Zaqueo, ati' lu yöl-la' rudziji queë' bchë'ë Jesús lidxë'. 7 Cati' gulale'i lë ni bunách nacué' ni', gulazú lauquë' ta'në' queë' yúgu'të', ta'në':

—Gyazië' Jesús ugá'nlenë' bönni' dul-la'.

8 Ni'r gzuinë' Zaqueo, len rë' Xanru':

—Xan, byutsca'. Gatsj le dë quia' gu'a quegac bunách yechi', len chqui' bi gdöd bē'i buquizxja' bunách, ubi'a quegac bunách na' tap cuiatël ca'.

⁹ Jesús rē' lē':

—Na'a dza ni bdxin yöl-la' ruslá quegac nup nacuá' yu'u ni, le naquē' ca' bönni' nī zxi'n xsoē' Abraham. ¹⁰ Bida' neda', Bönni' Nuhuöaquē' Gdu Bunách, dudilja' len duslá' nup nanitgac.

Runē' lsaqui' Jesús qui chi cō' dumí

¹¹ Tsal ni' ta'yönnē' didza' ni ru'ē Jesús, rē' lequē' le runē' lsaqui', le chzoa la'dxinē' Jerusalén, ati' táquinē' chzoatē gla' lahui le rna bē'ē Dios. ¹² Cni rnē' Jesús:

—Zoē' bönni' blau, zijē' tu yödz zi'tu' quiē si' lu nē'ē ni' yöl-la' uná bē', ati' ni'r huödē'. ¹³ Cati' chzoa tsijē' ni' bulidzē' chiē' bönni' huen dxin queē', len bē'ē qui queēquē' tu cō' hueaj dumí, rē' lequē': “Gul-quiljlen dumí ni tsal huöda'.”

¹⁴ Cuta'lé'inē' lē' dxi'a bönni' uládz queē', ati' gulasölē'ē ga ni' tsijē' yugu' gbaz quequē', la'nē': “Cutu rē'nitu' gna bé'inē' netu' bönni' ni.” ¹⁵ Ni'r gzxi' lu nē'ē yöl-la' uná bē', ati' budxinē' ladzē'. Ni' gna bé'inē' nu tsajlíd z yugu' bönni' huen dxin na' budödē' lu na'quē' dumí na', quiē gnöznē' gaca'x guluguíljenē' lei tu tuquē'. ¹⁶ Cati' bdxinē' lahuē' bönni' zí'al na', rnē': “Xan, tu cō' dumí quiu' na' chben icji yechí cō' ca'.” ¹⁷ Xanē' na' rē' lē': “Dxi'a benu'. Nacu' huen dxin tsahui'. Le dxi'adau' bugunu' dxin lati'z na' guta' lu na'u, na'a, guna' ga gna bé'inu' chi yödz.” ¹⁸ Ni'r bdxinē' lahuē' yetué' bönni' huen dxin na', rnē': “Xan, tu cō' dumí quiu' na' chben icji yegayu' cō' ca'.” ¹⁹ Xanē' na' rē' ca'

lè': "Gna bé'inu' gayu' yödz." ²⁰ Ni'r bdxinë' lahuë' yetúë', rnë': "Xan, ni dë tu cö' dumí quiu' na'. Ben chi'a lei, butulda' lei lari', ²¹ le rádxida' li', le nacu' bönni' bizxj. Runu' ca na' ta'ná bunách: Ruzi'u le cutu bzu', len rlapu' ga cutu guzu'." ²² Ni'r xanë' na' rë' lë': "Nacu' huen dxin cunác tsahui'. Ni'a qui didza' bë'u cuequi xbeyda' li'. Ráquibe'inu' naca' bönni' bizxj, len ruzi'a le cutu bzoa', len rlapa' ga cutu guza'. ²³ Na'a, ¿bizx quië cutu yajlú'u dumí quia' na' ga gun icji, quië cati' huöda', uzi'a lei gdu len icji?" ²⁴ Ni'r rë' nup nacuá' ni': "Gul-cúa lu në'ë dumí na', ati' gul-güí' queë' bönni' na' dë queë' chi cö' dumí." ²⁵ Lequë' të' lë': "Xan, chdë queë' chi cö' dumí." ²⁶ Ni'r bubí'ë didza' xanquë', rnë': "Rëpa' lbi'ili': Nu rugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, luzzöni ládxi'gac lë' yelati', san nu curugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, lubíj lu në'i lë na' guta' lu në'i. ²⁷ Ca nac quequë' bönni' ni' cuta'lé'inë' neda' dxi'a, len cutu glë'nnë' gna bé'ida' lequë', gul-tsajxí' lequë' djaquë' ni, len gul-dödi lequë' lahua' ni."

Len ba zxön ryazië' Jesús Jerusalén

²⁸ Cati' budx gnë' cni Jesús, buguel-lë'ë xnözë', zijë' zaca' Jerusalén. ²⁹ Cati' guladxinë' gal-la' ga nacuá' yödz Betfagé len yödz Betania, ga nac lu gul'adau' nazí' lei Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, bsölë'ë Jesús chopë' bönni' uséd queë', ³⁰ rë' lequë':

—Gul-tséaj yödzdau' ni' ca dödl ga zoaru', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' tuba' búrrodau' nága'ba' ni', búrrodau' na' nutu nu rbiani lëba'. Gul-sédx-ba', len gul-ducké'-ba' quia' ni. ³¹ Chqui' zoa nu gnabi

lbi'ili', gna: “¿Bizx quië rsedxli'-ba?”, ubi'ili' didza' cni gnali': “Xanru' rquinnë'-ba'.”

³² Zjaquë' bönni' uséd queë' na' nasölë'ë, ati' ya-jxáca'quë'-ba' ca na' chgudxë' lequë' Jesús. ³³ Cati' gulasedxë'-ba' búrrodau' na', bönni' xanba' tē' lequë':

—¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

³⁴ Gulubi'ë didza', ta'né':

—Xanru' rquinnë'-ba'.

³⁵ Gulachë'ë-ba' ga na' zoë' Jesús. Cati' chgulaxóë' yugu' lari' tsla'a quequë' cúdzu'ba' búrrodau' na', guludxië' Jesús cúdzu'ba' lahui lari' na'. ³⁶ Gap ral-la' tödë' Jesús, gulachiljë' lari' quequë' la' nöz. ³⁷ Cati' chguladxinë' gal-la' ga zoa ldinn qui Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, lu yöl-la' rudziji quequë' gulazú lauquë' yúgu'të bönni' da'quë' Jesús, tu'ë zidzj didza', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba, ni'a quegac yöl-la' huac zxön gulalé'inë' benë' Jesús. ³⁸ Ta'né':

—Yöl-la' ba bönni' uná bē' ni zē'ë uláz queë' Xanru' Dios. Yehua' yubá za' le rbequi dxi lādxi'ru'. Yöl-la' ba Dios.

³⁹ Ni'r tē' Jesús bönni' gdau' fariseo nútsa'quë' ladj bunách zian ni', ta'né':

—Bönni' Usëdi, gdil-l yugu' bönni' uséd quiu'.

⁴⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rē' lequë':

—Rëpa' lbi'ili': Chqui' la'cuá' dxië' bönni' ni, hualuí'cz zidzj didza' yugu' guiöj.

⁴¹ Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödz na', len rlé'inë' lei, rbödxë' qui Jesús, ⁴² rnë':

—Rac ladxa'a huanözili' na'a dza le gac gun ga cuequi dxi lādxi'li' lahuë' Dios, san na'a chnagachi' queë'li', cui glé'ili' lei. ⁴³ Huala'dxín queë'li' dza cati' la'bequi zö'ö gdu zbi'il ga zoali' nup cuta'le'i

lbi'ili' dxi'a, len la'gú'u lbi'ili' li'aj, ati' yúgu'tè latj gdu zbi'il lúnlenë' lbi'ili' gdil-l. ⁴⁴ Luquindjè' zö'ö run chi'i yödz queëli', len ludödcdë' nup nacué' lu yödz ni. Cutu ugá'n guiöj lahui lzë'i. Yúgu'tè lë ni gac queëli' le cutu gúquibe'ili' dza bidë' Dios duyúë' lbi'ili'.

Rulatjè' Jesús lö'a gdau'

⁴⁵ Ni'r gyazië' Jesús lö'a gdau', len gzu lahuë' rubijë' ni'l yúgu'tè nup tuti', len nup ta'u ga nac lö'a gdau'. ⁴⁶ Ré' lequë':

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Lidxa' nac yu'u ga lulídz Dios bunách”, san lbi'ili' chnunli' lei ca tu bloj quegac gban.

⁴⁷ Yugu' dza rusëdnë' Jesús bunách ga nac nchil gdau', ati' gulazú gulabö'ë ludöddë' Lë' yugu' bxuz uná bë', len bönni' gdau' tu'sëdi, len yugu' bönni' blau qui lu yödz. ⁴⁸ Cutu guludzölnë' nacx ludöddë' Lë', le tu'zë naggac xtidzë'ë gdu ládxi'gac yúgu'tè bunách.

20

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Jesús

¹ Tu dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús ga nac nchil gdau', len rguíxjö'ë didza' dxi'a, guladxinë' ga na' zoë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, len bönni' gul tu'zejni'i, ² ati' t'ë Jesús:

—Gdixjöi' netu'. ¿Bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'u runu' cni? ¿Nuzxa caz budöd lu na'u yöl-la' uná bë' ni?

³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Huanabda' ca' lbi'ili' tu didza', ati' ubi'ili' gnali'. ⁴ ¿Nuzxa bsöla' Juan buquilë' bunách nis? ¿Naru' Dios, o bunách?

⁵ Glun xtídza'quë' la' légaczë' bönni' gdau' na', ta'në':

—Chqui' gnaru': Bsölë'ë lë' Dios, guië' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyéjlë'li'-në'?” ⁶ Chqui' guiëru'-në': Gulasölë'ë lë' bönni', luladxi' rë'u guiöj bunách lu yödz ni, le nözgaccznë' bë'ë didza' uláz queë' Dios Juan na'.

⁷ Ni'r gulubi'ë didza', ta'në':

—Cutu nözitu' nuzxa na' bsöla' Juan.

⁸ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Neda' ca' cutu gyëpa' lbi'ili' bi yöl-la' uná bë' rúnida' cni.

Bönni' huen dxin cunacgac tsahui'

⁹ Ni'r la' gzu lautë' Jesús ruí'lenë' bunách nacuá' ni' didza', runë' lsaqui', rnë':

—Zoë' bönni' bdë'ë la' yël queë' yugu' lba uva, ati' budödë' la' yël na' lu na'quë' bönni' huen dxin lun gatsjë' len lë' le luzi'ë, ati' gyijë' zi'tu' ga ni' buga'në' xtsey. ¹⁰ Cati' bdxin dza luchibë' la' yël na', bsölë'ë tuë' bönni' gbaz queë' ga na' nacu'ë huen dxin na' quië si'ë uláz queë' qui le luzi'ë, san glundë' lë' zi' huen dxin na', len gulusölë'ë lë' ca'z. ¹¹ Leyúbl bsölë'ë yetúë' gbaz queë', ati' lequë' glundë' lë' ca' zi', len glu'ë dö' queë', ati' gulusölë'ë lë' ca'z. ¹² Leyúbl bsölë'ë quequë' bönni' bunn gbaz queë', ati' guludxië' ca' lë' huë', len gulubijë' lë' ni' la' yël na'.

¹³ Ni'r gza' ladxë'ë xani la' yël na', gnë': “¿Nacx guntsa'? Gsöla'a quequë' zxi'ncza' nadxi'ida'-bi'. Cati' la'lé'inë'-bi', nazx ca' lunë'-bi' ba la'n.” ¹⁴ Ni'r, cati' gulalé'inë'-bi' huen dxin na', glun xtídza'quë' la' légaczë', ta'në': “Bi'i ni gaqui queëbi' la' yël

ni. Gul-dá, gdódiru'-bi', quië gaqui queëru' le ral-la' gaqui queëbi'." ¹⁵ Gulubijë'-bi' ni'l'la' yël na', guludöddë'-bi'.

'Na'a, ¿nacxcz gunë' quequë' xani la' yël na'? ¹⁶ Guidë' len gdöddë' yugu' huen dxin na', ati' udödë' la' yël queë' lu na'gac bunách yubl.

Cati' gulayöni lë ni bunách nacuá' ni', gulanë':
—Dios cugnë' gac cni.

¹⁷ Ni'r buyúë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Bizxa rë'ni gna lë na' nayúj lu guich la'y, rna: Guiöj na' gularu'në' bönni' huen zö'ö, Guiöj ni chnac guiöjlen squin zö'ö?

¹⁸ Núti'tëz nu gbix lahui guiöj ni, quitsj nu na', ati' nu bönni' tsajbaga' lë' guiöj ni, uzzúzxj lë'.

Ca nac dumí ta'guízxj lazgac bunách

¹⁹ La' dza ni'z, gulazú gulabö'ë la'zönë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, le táquibe'inë' gnë' quequë' lë na' benë' lsaqui', san gládxinë' bunách zian nacuá' ni'. ²⁰ Ni'r guluyut-squë' Jesús, len gulasölë'ë bönni' lubijë' Lë' didza', luluí' cuinquë' ca bönni' tsahui', quië lunë' ga bi gnë' Jesús, quië gac ludödë' Lë' lu në'ë bönni' rna bé'inë' lequë'. ²¹ Quië lunë' cni, gulanabnë' Jesús, ta'në':

—Bönni' Usëdi, nözitu' le nacz rnau', len le nacz rusëdnu', len cutu rbequi xbeynu' ca nac le tu'luí'z lahui bunách, san gdütë li nac ca rusëdnu' zxba queë' Dios. ²² Gdixjöi' netu'. ¿Naru' run bayúdx quizzxj laztu' queë' César, bönni' Roma rna bë'ë, o cutu?

²³ Ráquibe'inë' Jesús le tē'nnë' lunë' queë', ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rzi' bë'li' neda'? ²⁴ Gul-lui'itsqui' neda' tu dumí rda. ¿Nuzxa lahui da' lë'i ni, len nuzxa lei nayúj ni?

Gulubi'ë didza', ta'në':

—Queë' César na'.

²⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-nödzj queë' César le naqui queë' César, ati' queë' Dios le naqui queë' Dios.

²⁶ Cutu gac lunë' bi gnë' Jesús quië gac luquíë' Lë' laugac bunách zian na', san gulubannë' ca nac didza' bubí'ë, ati' guluséyj rú'aque'.

Ca gac quegac nup lubán lu yöl-la' gut

²⁷ Ni'r guladxinë' bönni' gdau' saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabnë' Jesús, ²⁸ ta'në':

—Bönni' Usëdi, Moisés buzujë' queëru' lu guich, le rna: “Chqui' gatië' bönni', ati' uga'nnu ngul queë', len chqui' nutu nu zoa bi'i queë', ni'r ral-la' si'bi'-nu ngul queë' na' bi'i böchë'ë, quië uzoabi' bi'i queë' bönni' böchi'bi' na' gutië'.” ²⁹ Gulacua'bi' gadx bi'i bönni' nacbi' böchi'bi', ati' bi'i zi'al na' butság ná'lenbi' bi'i ngul, len gutbi', cuzoabi' bi'i queëbi'. ³⁰ Ni'r butság ná'lenbi'-nu ngul na' bi'i buróp na', ati' gutbi' ca' bi'i ni, cuzoabi' bi'i queëbi'.

³¹ Butság ná'lenbi'-nu bi'i bunn na', ati' la' tuz ca glunbi' igádxtebi', len glatbi', cuzoabi' bi'i quecbi'.

³² Ga budxtë, gutnu ca' ngul na'. ³³ Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núzxabí' gáquinu queëbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxtebi'?

³⁴ Ni'r bubí'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Tu'tság na'gac bunách dza ni zoaru' na'a, len tu'nödzjë'-bi' zxi'nquë' quië lutság na'cbi'. ³⁵ Na'a,

nup nacgac lsaca' lubán lu yöl-la' gut len tsajcuá' yödzyú zi'a gata', cutu lunë' yöl-la' rzoalen ngul len cutu lutság na'quë'. ³⁶ Cni gac, le cutur latië', san lacquë' ca nacquë' gbaz la'y queë' Dios, len lacquë' zxi'në' Dios, nup na' lubán lu yöl-la' gut. ³⁷ Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, rului'inë' rë'u Moisész ga na' nayúj lu guich ca nac qui yag yötsi' regui, ga ni' ru'ë didza' Xanru', rnë' naquë' Dios queë' Abraham, len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob. ³⁸ Dios naquë' Dios, clëg quegac nup natgac tsaz, san quegac nup nabangac, le naban-gac lahuë' Lë' yúgu'të bunách, zal-la' glat luyú ni.

³⁹ Ni'r gulubi'ë didza' la'quë' bönni' gdau' usëdi, ta'në':

—Bönni' Usëdi, dxí'adau' gnau'.

⁴⁰ Cutur gulurúguinë' la'nabnë' Lë' didza'.

¿Nuzxa zxi'n naquë' Cristo?

⁴¹ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Naczc na' ta'në': “Cristo naquë' zxi'në' David.”? ⁴² Davidcz bë'ë didza' le nayúj lu guich la'y ga nayujgac salmo, rna:

Xanru' Dios gudxë' Xana':

“Grö' cuit lë'a yubél

⁴³ Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau' nup ta'dá'baga' Li'.”

⁴⁴ Davidcz na' gnë' queë' naquë' Xanë'. ¿Naczc nac, rnali' lbi'ili' naquë' zxi'në'?

Jesús ruquie' bönni' gdau' tu'sëdi

⁴⁵ Tsal ni' tu'zë naggac Jesús yúgu'të bunách nacuá' ni', rë' yugu' bönni' uséd queë':

⁴⁶ —Gul-gún chi'i cuinli' quequë' bönni' gdau' tu'sëdi, le ta'dzág ládxi'quë' ta'dë' nácuquë' lari'

tunn, len të'nnë' lulídz lequë' zxön bunách gap nac lu yë'y, len ta'dzág ládxi'quë' ca' ta'bö'ë latj blau gap tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios, len gap ta'bö'ë tahuë'. ⁴⁷ Ta'güë' lidxcnu ngul uzëbdau', len quië luluí' tsahui' cuinquë', xtsey tu'lidzë' Dios. Yugu' bönni' ni, szxönitër gunë' Dios ga la'zaca' la'gui'ë.

21

Gun glu'nu lahuë' Dios ngul yechi'

¹ Ga na' zoë' Jesús nchil gdau', bchis lahuë' len rlé'inë' bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë', ta'gu'ë gun lu gui'n qui dumí gun qui gdau'. ² Blé'inë' ca' tu ngul yechi' uzëbdau', rgu'nu chop dumí lasdau', le záca'gac láti'dau'z. ³ Rnë' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', le zxöntër glu'nu ngul yechi' uzëbdau' ni ca yezica' bunách na' ta'gu'ë dumí. ⁴ Yúgu'të', tsca le nadöd bë'i dë quequë', gulagu'ë gun qui gdau', san ngul ni, lu yöl-la' yechi' queënu glu'nu gdutë le dë queënu, le ral-la' gáhuinu.

Rgu'xjö'ë Jesús ca lusnitië' gdau'

⁵ Nacuá' ni' nup tui' didza' ca nac qui gdau' na', ca na' nazí' lguitj qui, yugu' guiöj záqui'tsquistac len gundau' nacgac lach, ati' rë' lequë' Jesús, rnë':

⁶ —Yúgu'të lë ni rlé'ili', huadxín dza cati' cutur ugá'n ni guiöj lahui lzë'i, le lusnít gdau' ni bunách.

Le lac bë' cati' zi'a gdxin dza udx

⁷ Ni'r gulanabnë' Jesús, ta'në':

—Bönni' Usëdi, ¿batx gac lë ni? ¿Bizxa gac bë' chzoa gac cni?

⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili', le la'la'quë' bönni' zian, la'zí' laquë' ca lea' neda', la'ně' nacquë' Cristo, len la'ně': "Chza' gal-la' dza udx." Neda' rēpa' lbi'ili': Cutu tséajlenli' lequë'. ⁹ Cati' yōnili' rac gdil-l, len ta'dá'baga' yúlahui' bunách, cutu gadxi gdzōbili', le run bayúdx lac zi'al le cni, san cutu zuítēni dza udx.

¹⁰ Ni'r rē' ca' lequë':

—Til-l tu yōdz len yetú yōdz, ati' bunách tu ga nu rna bē' la'dil-len bunách yetú ga nu rna bē'. ¹¹ Utittsca yōdzlyú, ati' zian latj gac gbin len latsj guidzhuë' zxön. La'lá' lahui luzxbá le lun gadxi bunách len le lac bē'.

¹² 'Zí'atēl cati' zi'a lac lē ni, la'zōn lbi'ili' bunách len la'bía lādxi'gac lbi'ili'. La'ché'ē lbi'ili' gap tu'dubē' tu'sedē' queë' Dios quiē lusyudxē' lbi'ili', len la'gu'ē lbi'ili' līdx guia. La'ché'ē lbi'ili' lauquë' bönni' ta'ná bē'ē, len lauquë' bönni' blau, le da'li' neda'. ¹³ Gac cni queēli' quiē sáqui'li' gunli' lna' lau quia' neda'. ¹⁴ Tsutsu gul-gún lādxi'li', cui cuequi icjli' zi'al nacx gnali' uláz queēli', ¹⁵ le gunna' queēli' didza' ubi'ili', len yōl-la' rejni'i, cui gac luxicjē' lbi'ili', len cui gac bi la'ně' qui xtídza'li' bönni' ni' cuta'lé'inē' lbi'ili' dxi'a. ¹⁶ Ni'r ludōdē' lbi'ili' xuzczli', len yugu' bönni' böchi'czli', len yugu' di'a dza queēczi', len yugu' böchi' lza'czli', ati' ludōdcdē' la'li'. ¹⁷ Luzóa lbi'ili' tsla'l yúgu'tē bunách le da'li' neda', ¹⁸ san cutu nit nitú guitsa' icjli'. ¹⁹ Chqui' uga'nli' tsutsu, gdél-li'li' yōl-la' na'bán gdu.

²⁰ 'Cati' glé'ili' nagu'uquë' li'aj Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l, gnōzili' chbdxin dza nit yōdz ni.

²¹ Ni'r nup nacuá' luyú Judea ral-la' la'zxúndj ni

len tsjac gap nac guí'adau', ati' nup nacuá' lu yödź ni ral-la' la'rúj ni, ati' nup nacuá' ladj guixi', cutu ral-la' ludxín lu yödź ni. ²² Yugu' dza ni' Dios gunë' zxguia' nup nacuá' yödź ni quië utság yúgu'të le nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quequë'. ²³ Cati' gdxin dza ni', bica' bayechi' ngul nua'cnu-bi' bi'idau' zi'a laljbi', len ngul tu'gádxinu-bi' bi'idau', le la'zaca' la'gui'itsca bunách nacuá' ni', ati' Dios guntsquë' zxguia' bunách ni'. ²⁴ Latië' zianë' lu gdil-l na', ati' la'chë'ë yela'quë' nadzunquë' ga la'dxinë' gdutë yödźlyú, ati' yödź Jerusalén ni, lulíj lulibë' lei bönni' zi'tu' na', cati' gza'ar dza quequë'.

Le lac bë' zi'a huödë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách

²⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Ni'r la'cuá' le lac bë' lu gbidz, len lu beo', len yugu' lu bölj luzxbá ati' luyú ni luchixi bunách, ati' ládxinë', le yön chi'i gziu' yu qui nis zxön len qui le ryas rdxia nis na'. ²⁶ Ludú ládxi'quë' lu yöl-la' radxi quequë' le la'zá' ládxi'quë' quegac le ral-la' lac yödźlyú, le la'zxíz le nala'gac luzxbá. ²⁷ Ni'r la'lé'inë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, guida' lu böaj luzxbá, dë lu na'a yöl-la' uná bë', len gla' lahui yöl-la' yení' quia'. ²⁸ Cati' su lau lac lë ni, gul-típ ládxi'li', len gul-chís lauli', le chzoa udxina' neda', huöa'ua' lbi'ili'.

²⁹ Gudxë' ca' lequë' Jesús tu le benë' lsaqui', rnë':

—Gul-yutsca' ca rac qui yag higo, len qui bíti'tëz yag yubl. ³⁰ Cati' rlé'ili' ta'lén zxuza' në'i huë'ndau', nöziczli' chza' gal-la' beo' ba. ³¹ Lëzca' cni, cati' glé'ili' chtac lë ni, gnözili' chza' gal-la' dza duná bë'ë Dios luyú ni.

³² 'Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu lat bunách dza ni zoaru' na'a, cati' udxínr yúgu'të lë ni. ³³ La'död qui luzxbá len qui luyú ni, san xtidza'a, cutu töd ca'z, san udxíncz ca rna.

³⁴ 'Gul-gún chi'i cuinli' cui güi'li' latj tsaz icj ládxi'dau'li' le gun ditj lbi'ili', lë na' nac yöl-la' ragu lë'ë, len yöl-la' rzudxi, len yöl-la' ruúbi ruguí'i, quië cati' gdxin dza ni', cui soali' nit ladxi', ³⁵ len cui gac queëli' ca tu le rzön bunách, ca nac le gac quegac yúgu'të bunách nacuá' gdutë yödzyú. ³⁶ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxi', len gul-lídzteczë' Dios, quië gac ulali' lu lë na' ral-la' lac, len cui utui'li' cati' gdxinli' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

³⁷ Lahui' dza rzoë' Jesús nchil gdau', rusëdnë' bunách, ati' chdzö'l r-rujë' ni' rijë' lu guí'adau' nazí' lei Guí'a Ga Rö'gac Yag Olivo. ³⁸ Yugu' zil guladxín ga zoë' Jesús nchil gdau' yúgu'të bunách quië luzë naggac xtidzë'ë.

22

Tun xtídza'quë' ludöddë' Jesús

¹ Cati' chzoa gdxin lni cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, nazí' lei Pascua lni na', ² guludubë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi. Ta'zú ta'bö'ë ludöddë' Jesús, san cutu gulazáqui'në' le tádxinë' bunách.

³ Ni'r yajtság Judas Satanás tu' xöhui'. Judas lë' ca' Iscariote, len nababë' idxínmutë' gbaz nasölë'ë Cristo. ⁴ Gyijë' Judas na', yj'lenë' didza' yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' qui gdau', nax gunë' quië udödë' Jesús lu na'quë'.

⁵ Guludzijnë' bönni' gdau' na', len gulazí' lu na'quë'

lunödzejë' queë' dumí. ⁶ Rdzag ladxë'ë Judas, ati' rzu rbö'ë udödë' Jesús lu na'quë' bagachi'z.

Le ráguru' rusá' ládxi'ru' ca gutië' Xanru'

⁷ Bdxin dza na' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, cati' ral-la' ludöddë'-ba' bö'cu' zxila' tahuë' xtsö' Lni Pascua. ⁸ Bsölë'ë Pedro len Juan, Jesús, rnë':

—Gul-tséaj, gul-tsajpá' queëru' le gáguru' dzö' Lni Pascua.

⁹ Të' Lë':

—¿Gazx rë'nnu' tsajpa'tu' queëru'?

¹⁰ Rë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-yutsca', cati' tsazli' lu yödz ni, ni' grujë' bönni' dutsaguë' lbi'ili', zunu'ë rö'ö nis. Gul-tséajlenë' ga gdxíntëli' yu'u ga tsazië'.

¹¹ Gul-guië' xan yu'u na': “Bönni' Usëdi rë' li': ¿Gazx zoa yu'u lni ga gágulena' yugu' bönni' uséd quia' xtsö' Lni Pascua?” ¹² Ni'r ului'inë' lbi'ili' tu yu'u zxön xtsa' ga ni' chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

¹³ Ni'r yjaquë' len yajxáca'quë' ca na' chgudxë' lequë' Jesús, ati' gulupé'ë ni' le lahuë' xtsö' Lni Pascua.

¹⁴ Cati' bdxin dzö' na', grö'ë Jesús ga lahuë', ati' gulabö'lenë' Lë' tsazxön gbaz queë' na'. ¹⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Guctsca ladxa'a gágulena' lbi'ili' tsazxön xtsö' ni zí'atël cati' zi'a saca' qui'a len gatia'. ¹⁶ Rëpa' lbi'ili': Cutur gahua' lë ni cati' gdxinr dza gac le rulu'z xtsö' ni ga ni' rna bë'ë Dios.

¹⁷ Gdel-lë'ë zxíga'dau' len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r rë' lequë':

—Gul-sí' lë ni len gul-guí'aj lati' hueaj, ¹⁸ le rëpa' lbi'ili': Cutur gui'ja' xisi uva cati' gdxinr le rna bë'ë Dios.

19 Ni'r gdel-lë'ë yöt xtil len gudxë' Dios: "Xclenu!" Gdöd ni' buzxuzxjë' lei len bë'ë qui queëquë', rnë':

—Lë ni nac gdu ca nayá' nabana' le rudöda' uláz queëli'. Gul-gún cni quië usá' ládxi'li' neda'.

20 Cati' budx glahuë', lëzca' cni bë'ë didza' qui zxíga'dau' na', rnë':

—Zxíga'dau' ni ruluí' ca nac didza' cub rucá'n tsahui', ati' run tsutsu lei rön quia', rön na' glalj ni'a queëli'.

21 'Na'a, rö'ë rágulenë' neda' tsaxxön bönni' na' udödë' neda' lu na'gac bunách. 22 Le nactë huayija' ga ludöddë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac quia' ca na' nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' bönni' na' udödë' neda'.

23 Ni'r gulazú lauquë' ta'nabnë' Lë' tu tuë', ta'në':
—¿Núzxaltu' nu gun cni?

Tui' xtídzá'quë' núzخالquë' gaquë' blau

24 Ni'r glu'ë didza' la' légaczë' núzخالquë' gdél-li'në' latj blau. 25 Jesús gudxë' lequë':

—Bönni' ta'ná bë'ë tu'gunë' dxin yöl-la' uná bë' quequë', ta'ná bé'inë' bunách, ati' nup ni' dë lu na'gac yöl-la' uná bë', lëquë' bönni' taclen. 26 Lbi'ili' cutu ral-la' gunli' cni, san nu nac blau ladjli' ral-la' gac ca nu nac cuídi'tër, ati' nu rna bë' ral-la' gac ca nu run dxin qui lzë'i. 27 ¿Nuzxal na' nacr blau, nu na' rö' ragu, o nu rupá' la' huagu? ¿Naru' clëg nu na' rö' ragu nacr blau? Neda' zóalena' lbi'ili' ca nu rupá' la' huagu.

28 'Lbi'ili' ni gzóalenli' neda' cati' ni' bi guc quia', yugu' le gulazí' bë' neda'. 29 Qui lë ni na' udöda' lu na'li' tu ga gna bë'li', ca na' benë' Xuza', budödë'

lu na'a ga gna bë'a neda'. ³⁰ Cni guna' quië gac cö'li', gui'j gágulenli' neda' ga ni' gna bë'a, ati' cö'li' xlatjczli' ga cuequi xbeyli' idxinnu cö' zxi'n xsoë Israel.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Lë'

³¹ Gnë' ca' cni Xanru':

—Simón, Simón. Byutsca'. Chgnab lbi'ili' Satanás tu' xöhui', quië uríx udöd lbi'ili' ca nu ruríx rudöd zxoá' xtil ³² san chbulidza'-në' Dios gnabda' Lë' gáclenë' li', cui udx udú yöl-la' rejlë' quiu' neda'. Na'a, cati' huöacu' quia', btíp ládxi'quë' böchi' lza'u.

³³ Pedro rë' Lë':

—Xan, chzoa' sá'lëna' Li', clëgz tsija' lidx guia, san lëzca' gátlená' Li'.

³⁴ Jesús rë' lë':

—Pedro, rëpa' li': Zi'al cödxba' zxi'n druz na'a, chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'.

Le benë' Jesús cati' chzoa ludöddë' Lë'

³⁵ Gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—Cati' bsöla'a lbi'ili' cunua'li' yöxj yöt, ni bzud dumí, ni chop cö' löl-li', ¿naru' bi byadzj queëli'?

Lequë' ta'në':

—Cutu bi.

³⁶ Ni'r rë' lequë':

—Na'a, nu dë qui yöxj yöt ral-la' gua' lei, ati' lëzca' cni ral-la' gun nu dë qui bzud dumí, ati' nu cudë qui guia tuchi' ral-la' guti' lari' rxoa yeni len si' tu guia tuchi'. ³⁷ Rëpa' lbi'ili': Run bayúdx gac quia' lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Glunë' queë' ca tunë' quegac nup tua' dö'”, le lutság yúgu'të le nayujgac lu guich ca ral-la' gac quia'.

³⁸ Ni'r lequë' ta'në':

—Xan, ni dë chop guia tuchi'.

Lë' rë' lequë':

—Chnac.

Jesús rulidzë' Dios la'yël Getsemani'

³⁹ Ni'r brujë' Jesús len ca runczë' zijë' lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, ati' zjáclenë' Lë' bönni' uséd queë'. ⁴⁰ Cati' guladxinë' ni', rë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' cui gata' latj si' bë' lbi'ili' tu' xöhui'.

⁴¹ Ni'r gzë'ë ga na' nacu'ë Jesús, gdödë' yelati' tsca ga rdxin guiöj r-ru'nru', ati' ni' buzechu zxibë' rulidzë' Dios. ⁴² Rnë':

—Xuz, chqui' rë'nnu', bcuas ga zoa' lë na' ral-la' saca' qui'a, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li' gunu'.

⁴³ Ni'r buluí' lahuë' gbaz la'y queë' Dios, zë'ë yehua' yubá, ati' butipë' ladxë'ë Jesús. ⁴⁴ Lu yöl-la' rsëbi ladxì' queë', gdu ladxë'ë bulidzë' Dios Jesús, ati' guc ca rön raba' luyú nis yös queë'.

⁴⁵ Cati' budx bulidzë' Dios, gyasë' len böjë' ga na' nacu'ë bönni' uséd queë', ati' duxaquë'ë lequë' tasië' ni'a qui yöl-la' ruhui'ni quequë'. ⁴⁶ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Rátsali'? Gul-tsás, gul-lidzë' Dios gnábili'-në' cui gata' latj si' bë' lbi'ili' tu' xöhui'.

Ta'zönë' Jesús

⁴⁷ Tsal ni' ru'ë didza' Jesús, la' guladxintë' ni' bönni' zian, dzaguë' lequë' Judas, bönni' na' nababë' idxinnuë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' nanörë' lauquë' bönni' zian na'. Gbiguë'ë ga zoë' Jesús quië utság lahuë' Lë'. ⁴⁸ Ni'r Jesús rë' lë':

—Judas, ¿naru' rudödtsu' cni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, rutság lau' neda'?

⁴⁹ Cati' gulalé'inë' ca na' rac queë' Jesús bönni' na' nacué'lenë' Lë', të' Lë':

—Xan, ¿naru' güi'tu' lequë' guia tuchi'?

⁵⁰ Tuë' bönni' uséd queë' Jesús benë' huë' guid naguë' bönni' huen dxin queë' bxuz blau. Burixë' guid naguë' yubél. ⁵¹ Jesús rnë':

—Chnac na'a. Tsca' gaz.

Gdanë' Jesús guid naguë' bönni' huen dxin na' len bunë' lei. ⁵² Ni'r rë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' qui gdau' len bönni' gul tu'zejni'i, bönni' na' cuta'lé'inë' Lë' dxi'a, rnë':

—¿Narújsali' nua'li' guia tuchi' len yag quië sönli' neda' ca runli' rzönli'-në' gban? ⁵³ Yugu' dza gzóalencza' lbi'ili' nchil gdau', ati' cutu bi benli' quia', san na'a chbdxin dza queëli', nac dza dë lu në'i nu na' zoa latj chul.

Rnë' Pedro: “Cutu núnbë'a-në' Jesús”

⁵⁴ Ni'r gulazönë' Jesús len gulachë'ë Lë' ga na' tu'schinë' Lë' lidxë' bxuz blau. Pedro nahuë' Jesús zi'tu' zi'tu'z. ⁵⁵ Cati' chgulabequië' gui lö'a lidxë' bxuz blau ni'a në'ë bxuz blau na', gulabö'ë gdu zbi'il ra' gui' na', ati' Pedro gró'lenë' lequë' tsazxön. ⁵⁶ Cati' blé'ibi'-në' Pedro tubi' bi'i ngul huen dxin, ni' rözë' ra' gui', buyubi' lë', rnabi':

—Bönni' ni dë'ë ca' Jesús.

⁵⁷ Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Ngul, cutu ca' núnbë'a-në' bönni' na'.

⁵⁸ Yelati' gdzey blé'inë' Pedro yetúë' bönni', ati' rnë':

—Li' da'u ca' lequë'.

Pedro gnë':

—Bönni', clëg neda'.

⁵⁹ Yelati'z gdzey, gnë' yetúë' bönni':

—Le nactë bönni' ni dë'ë Jesús, le naquë' bönni'

Galilea.

⁶⁰ Ni'r Pedro gnë':

—Bönni', cutu nözda' bizxa na' ru'u didza' qui.

Tsal ni' ru'ë didza' ni, la' grödxhtëba' zxi'n druz.

⁶¹ Ni'r bueycjë' Xanru' ruyúë' Pedro, ati' yajneynë' Pedro xtidzë'ë Xanru', ca na' gudxë' lë': “Zi'al cödxba' zxi'n druz na'a, li' chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'.” ⁶² Burujë' ni'l Pedro ati' röncz grödxë'.

Tu'titjë' Jesús

⁶³ Gulutitjë' Jesús bönni' na' zönquë' Lë', ati' gulaguinë' Lë'. ⁶⁴ Ni'r guluseyjë' lahuë' Jesús, ati' gulagapë'ë lahuë' len gulanabnë' Lë', ta'në':

—Gnéya'atsca'. ¿Nuzxa na' gdapa' Li'?

⁶⁵ Zianr ca' gulanë' queë' le glu'ë dö' queë'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey

⁶⁶ Cati' chza' rení' dza na', guludubë' bönni' gul tu'zëjni'në' bunách judío len yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' gulachë'ë Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey, ati' ni' gulanabnë' Lë', ⁶⁷ ta'në':

—Gdixjöi' netu'. ¿Naru' nactusu' Li' Cristo?

Jesús rë' lequë':

—Chqui' gyëpa' lbi'ili' naca' Cristo, cutu tséjlë'li' neda', ⁶⁸ len chqui' unabda' lbi'ili' tu didza', cutu ubi'ili' didza', len cutu usanli' neda'. ⁶⁹ Na'a su lau, neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cö'a cuit lë'ë yubél Dios, náptërë' yöl-la' uná bë'.

70 Gulanabnë' Lë' yúgu'të', ta'në':

—¿Naru' nactusu' Li' Zxi'në' Dios?

Lë' gudxë' lequë':

—Le nacz rnali'.

71 Ni'r ta'në':

—¿Nuzxar naquíniru' nu gun lna' lau queë'? La'rë'uz chbyöniru' didza' ru'ë.

23

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato

1 Ni'r gulayasë' yúgu'të bönni' zian ni', ati' gulachë'ë Jesús lahuë' Pilato. 2 Ni' gulazú lauquë' tu'quíë' Lë', ta'në':

—Bönni' ni, budzölitu' ca runë', runë' ga ta'dá'baga' yúlahui' bunách uládz queëtu', len ruzaguë'ë xnözgac nup ta'guíxj laz ruquíxjë' César, len rnë' lëczë' naquë' Cristo, bönni' ral-la' gna bë'ë.

3 Ni'r Pilato gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' nacu' Li' nu gna be'i bunách judío?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nacz rnau'.

4 Ni'r Pilato gudxë' yugu' bxuz uná bë' len bunách nacuá' ni', rnë':

—Cutu bi rudzölda' le nac zxguia' nunë' bönni' ni.

5 Ni'r glunrë' tsutsu xtídza'quë', ta'në':

—Runë' ga tun rusbõ bunách len rusëdnë' cni bunách gdu luyú Judea. Gzu lahuë' benë' cni luyú Galilea ga rdxintë runë' ca' ni.

Rdxinë' Jesús lahuë' Herodes

6 Cati' byönnë' didza' ni Pilato, tu'ë didza' qui luyú Galilea, ni'r gnabnë' lequë' chqui' naquë'

Jesús bönni' Galilea. ⁷ Cati' gnöznë' nababë' Jesús ga ni' rna bë'ë Herodes, bsölë'ë Lë' lahuë' Herodes na', le zoë' ca' Jerusalén Herodes yugu' dza na'. ⁸ Cati' blé'inë' Jesús Herodes na', budzijne', le chguc xtsey rë'nnë' glé'inë' Lë' le chbyönnë' le zian ca nac queë' Jesús len runë' löz glé'inë' tu yöl-la' huac gunë'. ⁹ Ni'r zian le gnabnë' Jesús Herodes, san Jesús, cutu bi didza' bubí'ë. ¹⁰ Nacu'ë ca' ni' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' guluquitsquë' Jesús. ¹¹ Ni'r guluca'në' Jesús ca'z Herodes len bönni' queë' rjaquë' gdil-l, len quië lutitjë' Lë', gulugacuë' Lë' lari' zaca' ca racuë' bönni' rna bë'ë, ati' leyúbl guluschinë' Lë' lahuë' Pilato. ¹² Dza na' guludzaguë' dxi'a Pilato len Herodes, le zi'al gulaléy lza'quë' tuë' yetúë'.

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

¹³ Ni'r butubë' Pilato yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' len bunách lu yödz, ¹⁴ ati' rë' lequë':

—Djua'li'-në' lahua' neda' bönni' ni, rnali' queë' runë' ga tun rusbö bunách, san cati' gnabi yudxda'-në', ati' zóatëli' ca' ni, cutu bi budzölda' le nac zxguia' nabaguë'ë, yugu' lë na' ruquili'-në'. ¹⁵ Cati' bsöla'a lbi'ili' lahuë' Herodes, cutu bi budzölnë' le benë' bönni' ni le nac zxguia' nabaguë'ë quië nu gchugu queë' gatië'. ¹⁶ Na'a usaca' zi'a-në' len töd na' usana'-në'.

¹⁷ Run bayúdx bi gunë' Pilato, usanë' lu na'gac bunách tuë' bönni' nadzunë' cati' rac lni na', ca na' runczë'. ¹⁸ Ni'r glu'ë zidzj didza' yúgu'të bönni' nacu'ë ni', ta'në':

—Bdöddë' bönni' ni len bsanë' queëtu' Barrabás.

19 Nadzunë' lidx guia Barrabás na' le gdil-lenë' yúlahui' lu yödZ na' len le budödcdë' bunách.
 20 Bulidzë' lequë' leyúbl Pilato, le rë'nnë' usanë' Jesús, 21 ati' leyúbl glu'ë zidZ didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz, bdë'ë lë'i yag cruz.

22 Ni'r Pilato gudxë' lequë' le bunn lzu, rnë':

—¿Bizxa caz le cunác benë' bönni' ni? Cutu bi budzölda' nunë' le run ga nabaguë'ë zXguia' gatië'. Usaca' zi'a-në', ati' ni'r usana'-në'.

23 ZidZjr glu'ë didza', ta'nabë' të'ë Jesús lë'i yag cruz. Le gulabödxyë'ë szxöni yugu' bönni' na' len yugu' bxuz uná bë', guladél-li'në' gac ca na' të'nnë'. 24 Ni'r bchuguë' queë' Jesús Pilato, quië gac queë' ca na' ta'nabë'. 25 Busanë' quequë' bönni' na' nadzunë' lidx guia le gdil-lenë' yúlahui' len budödcdë' bunách, bönni' na' chgulanabë', ati' budödë' Jesús quië gac queë' ca na' të'nnë'.

Dë'ë Jesús lë'i yag cruz

26 Cati' ni' ta'chë'ë Jesús tsajda'quë' Lë' lë'i yag cruz, gulazönë' Simón, bönni' yödZ Cirene, zuzë'ë ladj guixi', ati' gulaxóë' yen zxicjë' yag cruz na' quië gu'ë lei, tsijë' cüdzu'lë' Jesús.

27 Zajnaugac Jesús bunách zian lenca' yugu' ngul, ta'bödxnu len ta'bödx yéchi'nu queë'. 28 Ni'r bueycjë' Jesús ruyúë' lecnu, ati' rë' lecnu:

—Lbi'ili' ngul Jerusalén. Cutu cödxli' quia' neda', san gul-cödx queëczli' len quechi' zxi'nli' 29 le huadxín dza la'ná: “Bica' bagac yugu' ngul huödx len ngul cutu glua'nu-bi' bi'idau', len cutu gulugádx'i'nu-bi' bi'idau'.” 30 Ni'r la'zú laugac la'ná bunách, lë' yugu' gui'a sib: “Gul-dubaga' netu'”, len lë' ca' yugu' guí'adau': “Gul-cachi' netu'.”

³¹ Chqui' cni tunë' quia' neda', naca' ca tu yag ya'a, ¿naru' cu lúntërë' ca' queëli', nacli' ca yag bidx?

³² Gulachë'ë ca' chopë' bönni' tua'dö', quië ludödcdë' lequë' tsaxxõn len Jesús. ³³ Cati' guladx-inë' latj nazi' lei Calavera, le rna lu didza' xidza': "Latj Qui Böga' Icjru'", ni' guludë'ë Jesús lë'i yag cruz. Guludë'ë ca' lë'igac yag cruz chopë' bönni' tua'dö' na'. Tuë' guludë'ë cuit lë'ë yubél Jesús, len yetúë' guludë'ë cuit lë'ë yögl. ³⁴ Ni'r Jesús rnë':

—Xuz, bnit lau lequë', le cutu nözcnë' bi tunë'.

Gululë'ë qui queëquë' le nacuë' Jesús bönni' rjaquë' gdil-l nacu'ë ni', len guluquitjë' le gac bë' lahui. ³⁵ Gulutitjë' Jesús bunách nacúa' ni' tu'yú len bönni' dë lu na'quë', ta'në':

—Yugu' nu yubl buslë' bönni' ni. Na'a ral-la' uslá cuinë' chqui' naquë' Cristo, bönni' gröczë' Dios.

³⁶ Gulutitjë' ca' Jesús bönni' na' rjaquë' gdil-l. Gulabiguë'ë ga na' zoë' len gulugui'jë' Lë' nup zi, ³⁷ ta'në':

—Chqui' nacu' Li' bönni' gna bé'inë' bunách judío, buslá cuinu'.

³⁸ Da' ca' lë'i yag cruz icjlë' Jesús tu le nayúj lu guich lu didza' griego len lu didza' latín len lu didza' hebreo, le rna cni: "Bönni' Rna Bé'inë' Bunách Judío." ³⁹ Tuë' bönni' huia'dö' na' dë'ë lë'i yag cruz bulídz zi'ë Jesús, rnë':

—Chqui' nacu' Li' Cristo, buslá cuinu' lenca' netu'.

⁴⁰ Bubi'ë didza' yetúë' bönni' huia'dö' na', gdil-lë' lzë'ë na', rnë':

—¿Naru' cu rádxinu'-në' Dios? Lëzca' li' narugu quiu' gatiu'. ⁴¹ Le nactë rë'u, le ral-la'z gac queëru'

rzaca' rguiru', ca na' rajlóz dö' bia'ru', san Bönni' ni, cutu bi dö' nu'ë.

⁴² Ni'r bönni' ni rë' Jesús:

—Yajnéy neda' cati' gdxinu' ga ni' gna bë'u.

⁴³ Jesús rë' lë':

—Le nactë rëpa' li', na'a dza ni sóalenu' neda' latj lach quia'.

Ratië' Jesús

⁴⁴ Cati' bdxin gdu huagbíd, bchul gdu'të yödzyú ga bdxinr gdu rdöd xhuö. ⁴⁵ Bchul gbidz, ati' lari' nal-la' lu gdau' bröza' chop di'il. ⁴⁶ Ni'r bë'ë zidz didza' Jesús, rnë':

—Xuz, rgu'a lu na'u bö' naccza'.

Cati' budx gnë' cni, brujtë bö' nacczë', gutië'.

⁴⁷ Cati' blé'inë' ca na' guc bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, glu'ë Dios yöl-la' ba, rnë':

—Le nactë bönni' ni guquë' bönni' tsahui'.

⁴⁸ Cati' gulalé'inë' lë' na' guc yúgu'të bönni' nacu'ë ni' tu'yúë', yhuöjqüë' yöd, ta'gapa' lchu'quë' le tu'bannë'. ⁴⁹ Zi'tu'z gulugá'n yúgu'të nup ni' núnbë'gac Jesús len ngul na' yjáclennu Lë' cati' ni' gzoë' luyú Galilea, tu'yúë' lë' ni rac.

Rgachë'ë Jesús yeru ba

⁵⁰ Zoë' ca' ni' bönni' yöd Arimatea qui luyú Judea, lë' José. Bönni' ni naquë' dxi'a len tsahui', len nabáblenë' bönni' gdau' ta'bequi xbey. ⁵¹ Cutu benë' tuz nup na' gulachugu queë' Jesús, le rbözë' ca' José ni le rna bë'ë Dios. ⁵² Ni'r gyijë' lahuë' Pilato José na' len gnabë' latj u'ë Jesús. ⁵³ Cati' chnuzötjë' Lë', buchólinë' Lë' lari', ati' glu'ë Jesús yeru ba, le nadj lë'i gui'a guiöj, ati' lu ba na', nutu

nu nagüi'cnë'. ⁵⁴ Dza na' nac dza tu'p'éë qui dza la'y quequë' bönni' judío, le zi'a gdxin dza na'.

⁵⁵ Yjacnu ca' ni' ngul na' gulazá'lennu Jesús, cati' ni' gzoë' luyú Galilea, ati' gulalé'inu yeru ba na', len ca na guc, gulagu'ë Lë' ni'. ⁵⁶ Cati' yhuöjcnu yu'u, gulupa'nu nör rla' zxix len yugu' le za rla' zxix. Ni'r guluzí' ládxi'cnu dza la'y na' quequë' bönni' judío ca na' rna bë' zxba queë' Dios.

24

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' bdxin dza rguel-la' semán na', cati' ni' nac zildau', guladxinnu ngul na' ra' yeru ba queë' Jesús. Nua'cnu yugu' le rla' zxix, lë na' chnupa'cnu, ati' dzagcnu lecnu yela'cnu ngul. ² Cati' guladxinnu ni', duxáca'cnu chnadúa guiöj na' da' ga nu ryaz yeru ba queë'. ³ Cati' gulayaznu yeru ba na', cutu guludzölinu ni' Xanru' Jesús. ⁴ Cati' ni' ta'bö'nu baguí'i ni'a qui lë ni, la' guladxintë' ni' len gulazuinë' ga na' nacua'nu chopë' bönni' nácuquë' lari' ryëp yös yení'. ⁵ Ni'r gládxinu len guluzötj icjcnu, tu'yunu lyu, ati' të' lecnu gbaz la'y na', ta'në':

—¿Bizx quië ruguiljli' xlatj nu nat nu zoa nabán?

⁶ Cutu zoë' ni, le chbubanë'. Gul-tsajnéy lë na' chgudxczë' lbi'ili' cati' ni' zoë' luyú Galilea. ⁷ Gnë': “Run bayúdx nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'quë' bönni' dul-la', ati' ludë'ë neda' lë'i yag cruz, ati' ubana' cati' gac tsonn dza.”

⁸ Ni'r yajneycnu didza' na' bë'ë Jesús, ⁹ ati' guluza'nu ra' yeru ba na', yajtíxjöi'cnu idxineajtë' bönni' gbaz queë' Cristo len yezíca'rë' ca', ca nac

lë na' guc. ¹⁰ Ngul na' yajtíxjöi'cnu bönni' gbaz na' yugu' lë ni, naccnu María Magdalena, len Juana, len María, xnë'ë Jacobo, len yela'cnu ngul na' dzagcnu lecnu. ¹¹ Gláquinë' bönni' gbaz na' didza' chixi tui'nu len cutu gulayejlë'ë lecnu.

¹² Ni'r gyasë' Pedro len jarélu'ë zijë' ra' yeru ba na'. Catí' buyúë' lu ba na', blé'inë' yugu' lari'z nacuá' ni', ati' ni'r böjë' lidxë', rubannë' ca nac lë na' guc.

Le guc la' nöz rdxintë Emaús

¹³ La' dza na'z zjaquë' chopë', yu'uquë' nöz rdxintë Emaús, le nac ca chop hora rza' Jerusalén.

¹⁴ Yú'ugaczë' ca' nöz, tu'ë didza' ca nac yúgu'të lë na' guc. ¹⁵ Tsal ni' yu'uquë' nöz, tu'ë didza' ni la' légaczë', gbiguë'ë gal-la' lëczë' Jesús len tsazxön gdálenë' lequë'. ¹⁶ Cutu guluúnbë'ë Lë' le nac ca tu le nabaga' yøj lauquë'. ¹⁷ Ni'r Jesús gnabnë' lequë', rnë':

—¿Bizxa didza' na' rui'li' la' lbi'izli' yu'uli' nöz?
¿Bizx quië na' ruhuí'nili'?

¹⁸ Bubi'ë didza' bönni' na' lë' Cleofas, rë' Lë':

—¿Nactsu' bönni' zi'tu' lu yödz Jerusalén, len tuzu' li' cutu nöznu' lë na' guc nij nas ni'?

¹⁹ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Bizxa na' guc?

Të' Lë':

—Lë na' guc queë' Jesús, bönni' Nazaret. Guquë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, ati' len yöl-la' huac zxön benë' dxin len bë'ë didza' lahuë' Dios len laugac yúgu'të bunách. ²⁰ Guludödë' Lë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' ta'ná bé'inë' netu', glunë' ga nu bchugu queë' gatië', ati' guludë'ë Lë' lë'i yag cruz. ²¹ Netu' bentu' löz guquë' Lë' bönni' na' ral-la'

huöa'uë' bunách Israel, san na'a chguc tsonn dza cati' glac lë ni. ²² Yetú ca', glunnu ga grö'tu' bagu'í' la'cnu ngul nútsa'cnu ladjtu'. Yjacnu ra' yeru ba queë' cati' zi'a glen gbidz na'a dza, ²³ len cati' cutu guludzölinu Lë', duhuöjcnu, len glënu netu' gulalé'ínu ca' yugu' gbaz la'y queë' Dios, nup ni' glë lecnu zoë' nabanë' Jesús. ²⁴ Ni'r yjaquë' ra' yeru ba na' la'quë' bönni' lza'tu' len yajxáca'quë' lei ca na' gulananu ngul na', san cutu gulalé'inë' Jesús.

²⁵ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' curejni'i. Nazíd icj ládxi'dau'li' cui tséjlë'li' yúgu'të le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁶ ¿Naru' cu ben bayúdx saca' qui'ë Cristo yugu' lë ni len tsazië' ga ni' gáctërë' blau?

²⁷ Ni'r gzu lahuë' Jesús rguíxjöi'në' lequë' yúgu'të le rui' didza' ca nac queë' nayujgac lu guich la'y, ca na' gzu lau bë'ë didza' Moisés ga bdxintë yugu' le gulanë' yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁸ Cati' guladxinë' yödzdau' ga na' zjaquë', benë' Jesús ca bönni' zéajtërë' zi'tu'. ²⁹ Glunë' bayúdx ugá'nlenë' lequë', ta'në':

—Bga'nlen netu', le chrdzö' na'a, len chzoa gal.

Ni'r gyazië' yu'u Jesús, bugá'nlenë' lequë'. ³⁰ Cati' ni' rö'ë rágulenë' lequë' Jesús, gdel-lë'ë yöt xtil len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzzuxjë' lei, len bë'ë quequë'. ³¹ La' ni'z bdua lë na' gbaga' yöj lauquë', ati' guluúnbë' Jesús, ati' Lë' bunít cuinë' lauquë'. ³² Ni'r glë lza'quë' tuë' yetué':

—¿Naru' cu böála'tsca ládxi'dau'ru' tsal ni' ruí'lenë' rë'u didza' la' nöz, len cati' ni' ruzálj la'në' le nayúj lu guich la'y?

33 La' ni'z gulayasè' yhuöjquè' Jerusalén, ati' ya-jxáca'què' nudubquè' idxineajtè' bönni' gbaz queè' Jesús len nup nacua'len lequè'. 34 Ni'r glè' chopè' na' bönni' na' nacu'è ni':

—Chbubanczè' Xanru', ati' buluí' lahuè', blé'inè' Lè' Simón.

35 Ni'r gulaguíxjö'è ca na' guc quequè' la' nöz chopè' na', len ca na' guluúnbè'è Jesús cati' ni' buzzuxjè' yöt xtil na'.

Tu'lé'inè' Jesús bönni' uséd queè'

36 Tsal ni' tu'è didza' ca nacgac lè ni, la' yajsoatè' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'è, ati' rè' lequè':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

37 Ni'r gladxi guladzöbnè' le táquinè' bxin ta'lé'inè'. 38 Jesús rè' lequè':

—¿Bizx quiè rø'li' baguí'i? ¿Bizx quiè rza' ládxi'li' yugu' lè ni? 39 Gul-yutsca' na'a len ni'a. Néda'cza' ni. Gul-cán neda' len gul-yú neda', le cutu da' bëla' bxin, len cutu yu'u dxit ca ni rlé'ili' nac quia' neda'.

40 Ni' rui'zè' ca' didza' ni, bului'inè' lequè' nè'è len ni'è. 41 Ni'a qui yöl-la' rudziji quequè' cutu gulayejlè'è, len tsal ban raz gulacu'è. Qui lè ni na' Jesús gudxè' lequè':

—¿I dè queèli' ni le gahua'?

42 Ni'r gulunödzejè' queè' láti'dau'ba' bøl chnégui'ba', len tu quízxi'ba' böz. 43 Gzxi'è lei Jesús len gdahuè' lauquè'. 44 Ni'r rè' lequè':

—Lè na' glac quia' glac ca na' gudxcza' lbi'ili' cati' ni' zóalena' lbi'ili', gnia': “Run bayúdx utság yúgu'tè le nayúj lu guich lu zxba queè' Moisés len le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, len le nayúj lu guich nazí' lei Salmos, ca ral-la' gac quia' neda'.”

⁴⁵ Ni'r buzéjni'në' lequë' lë na' nayujgac lu guich la'y, ⁴⁶ rë' lequë':

—Cni nayúj lu guich ca run bayúdx gac queë' Cristo, saca' qui'ë len ubanë' lu yöl-la' gut cati' gac tsonn dza, ⁴⁷ ati' gdutë yödzyú ral-la' gac lban ca nac quia' neda' quië lubí'i ládxi'gac bunách quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'. Lu yödz Jerusalén su lau gac lban na' ⁴⁸ ati' lbi'iczli' na' blé'ili' yugu' lë ni ral-la' gunli' lna' lau qui. ⁴⁹ Gul-yutsca', gsöla'a queëli' le gzxi' lu në'ë Xuza' gunnë' queëli', san gul-gá'nz Jerusalén cati' gdxinr queëli' yöl-la' huac na' za' yehua' yubá.

Ruhuëpë' Jesús yehua' yubá

⁵⁰ Ni'r bchë'ë bönni' da'quë' Lë' Jesús, zjaquë' yödz Betania, ati' ni' bchis në'ë len bulídz tsahuë'ë lequë'. ⁵¹ Tsal ni' rulídz tsáhui'zë' ca' lequë', gza'të' ga na' nacu'ë, buëpë' yehua' yubá. ⁵² Gdöd gulayíj ládxi'quë' Lë', lu yöl-la' rudziji quequë' yhuöjquë' Jerusalén. ⁵³ Gulacuá'teczë' nchil gdau', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba len tunë' Lë' zxön. Ca' nac.

Didza' cub rucá'n tsahui'
New Testament in Zapotec, Southern Rincon
(MX:zsr:Zapotec, Southern Rincon)

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Zapotec, Southern Rincon

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Zapoteco, Rincón Sur [zsr], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Zapotec, Southern Rincon

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files
dated 29 Jan 2022

7feac3cb-fa00-54f1-b2be-b4d6aa29755b